

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné výchovy

VIZUÁLNÍ INTERPRETACE DÍLA SIRA ARTHURA
CHARLESE CLARKA

AUTORSKÁ KNIHA
ARTHUR CHARLES CLARKE
STĚNA Z TEMNOTY

Vypracoval: Bc. Marie Lišková
Vedoucí práce: doc. Lenka Vilhelmová, ak. mal.

České Budějovice 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne (datum)

.....

(jméno a příjmení)

Poděkování

V samém začátku této práce bych ráda poděkovala své vedoucí diplomové práce paní Vilhelmové za to, že mě vedla při psaní této práce a dala mi možnost zvolit si téma, které je mému srdci blízké. Také bych ráda poděkovala své rodině a přátelům za trpělivost, jíž se mnou museli mít, když jsem jim vyprávěla o tématu.

Abstrakt:

Tato diplomová práce se věnuje životu a dílu spisovatele jménem Arthur Charles Clarke. První část přibližuje autora a jeho dílo a zejména pak povídku *Stěna z temnoty*. Druhá část popisuje tvorbu autorské knihy včetně ideové základny. Všechny části na sebe tematicky navazují.

Klíčová slova:

Arthur Charles Clarke, autorská kniha, science fiction, grafika, Stěna z temnoty, Möbiova páska.

Formát bibliografické citace práce

ČSN ISO 690

Abstract:

This thesis is devoted to life and work of writer named Arthur Charles Clarke. The first part introduces the author and his work, particularly the short story „The Wall of Darkness“. The second part describes the creation of the author's book, including the ideological base. All of the parts are thematically connected to each other.

Key words:

Arthur Charles Clarke, author's book, science fiction, graphics, The Wall of Darkness, Möbius strip

OBSAH

Úvod	9
I. Teoretická část.....	11
1 Sir Arthur Charles Clarke	12
1.1 A. C. Clarke – Životopis	12
1.1.1 Co formovalo budoucí legendu science fiction?	12
1.1.2 Clarke jako začínající spisovatel.....	14
1.1.3 Zrod legendy.....	17
1.1.4 Zlatá léta.....	19
1.1.5 Clarke jako nemocný muž	26
1.2 A. C. Clarke v očích kolegů a přátel.....	30
1.3 A. C. Clarke - Dílo	33
1.3.1 Získaná ocenění.....	39
1.3.2 Spoluautoři A. C. Clarka	40
1.3.3 Seznam děl: Romány	41
1.3.4 Seznam děl: Novely.....	42
1.3.5 Seznam děl: Povídky	43
1.3.6 Seznam děl: Vědecká činnost.....	47
1.4 A. C. Clarke - Dílo v kontextu doby	47
1.5 A. C. Clarke v roli vynálezce a proroka.....	48
2 Science Fiction.....	52
2.1 Počátky Science Fiction.....	52
2.1.1 Subžánry Science Fiction	56
2.1.2 Science Fiction v literatuře.....	61
2.1.3 Science Fiction v televizi a na stříbrném plátně.....	65
2.2 Průkopníci a historie žánru science fiction	72
2.2.1 Mary Shelleyová	73
2.2.2 Herbert George Wells.....	74
2.2.3 Jules Verne	74
2.3 Králové Zlatého věku Science Fiction.....	75
2.3.1 Robert Anson Heinlein	75
2.3.2 Isaac Asimov.....	76
2.3.3 Ray Bradbury.....	78

2.3.4	Stanislaw Lem.....	79
2.4	České Science Fiction.....	80
2.4.1	Karel Čapek.....	80
2.4.2	Ondřej Neff.....	82
2.4.3	Josef Nesvadba.....	82
2.4.4	Science Fiction v televizi a na stříbrném plátně.....	83
2.5	Věda versus Science Fiction	85
2.5.1	Omyly v Science Fiction	85
2.5.2	Science Fiction jako prorocký žánr	87
3	Autorské kniha	91
3.1	Typografie	91
3.2	Design – počátky	95
3.3	Knih jako výtvarný objekt	96
II.	Praktická část	100
4	Výtvarný koncept - Autorská kniha	101
4.1	Život s hlavou v oblacích.....	101
4.2	Povídka - Stěna z temnoty	102
4.2.1	Rozbor díla	103
4.2.2	Tematicky podobná díla	104
4.3	Möbiova páska a Kleinova láhev.....	105
4.4	Výtvarný koncept – Autorská kniha	107
5	Postup práce.....	109
	Závěr	111
	Seznam použitých zdrojů	113
	Seznam příloh	120
	Zdroje příloh	129

*„Jediným způsobem, jak zjistit meze možného, je odvážit se alespoň malý kousek
za hranice nemožného.“*

Arthur Charles Clarke

Úvod

Věda neustále posouvá hranice poznání. Co se ale skrývá za touto hranicí? Místo pro fantazii. Místo, kam mnoho spisovatelů science fiction zasadilo své fiktivní světy. Jak se ovšem ona hranice posunuje, ukazuje se, že některé sny těchto autorů se stávají skutečností.

Tato práce se zabývá jedním z těchto vizionářů. Jde o spisovatele Sira Arthura Charlese Clarka. Teoretická část se na svém počátku bude věnovat kromě životopisu i Clarkově dílu, jeho myšlenkám a vizím, včetně vědecké činnosti. Taktéž si bude pokládat otázky, do jaké míry nás ovlivnily vize Arthura C. Clarka a jaká je situace dnes po jeho smrti. Toto je úkolem první části diplomové práce.

Jelikož je počátek věnován A. C. Clarkovi, část druhou věnuji samotnému vědecko-fantastickému žánru s důrazem na dobu a spisovatele, kteří tvořili ve zlatém věku science fiction. Především jde o legendy žánru jako je Issac Asimov a jeho romány věnující se pokroku robotiky, Ray Bradbury, ale i samotný A. C. Clarke, o jehož dílech se říká, že jsou návodem na lidskou evoluci. Tato část pomůže osvětlit i otázku, jak tento žánr formuje naši společnost a zároveň i to, jak je on sám ovlivňován společností.

Hlavní téma se ovšem výrazně objevuje až v části praktické. Jde o povídku *Stěna z temnoty*, jež si hraje s myšlenkou Möbiovy pásy, což je příklad takzvané neorientované plochy a teorie různě velkých vesmírů. Hlavním cílem části praktické je vytvoření autorské knihy vycházející z oné Clarkovy povídky.

Již tento výpis témat naznačuje, že veškeré kapitoly diplomové práce budou vzájemně propojeny a stanou se tak nezbytnou součástí pro vystavění výtvarného konceptu.

V tomto úvodu bych kromě stručného seznámení s následujícím textem ráda uvedla i důvody, proč jsem si zvolila toto téma.

Knihy, z níž byla *Stěna z temnoty* poprvé u nás vydána, nese název *Zpráva z třetí planety*. Vlastním ji více než patnáct let a jde o knihu, kde jsem se poprvé setkala s dílem A. C. Clarka. Jeho dílo mě zde natolik zaujalo, že jsem si postupem času koupila velkou část tvorby tohoto spisovatele. Dalo by se říci, že mnoho Clarkových románů a povídek se zabývá myšlenkami o evoluci lidstva, či celé naší civilizace. Kromě těchto témat mají Clarkova díla ještě jednu společnou

věc, a to optimistický přístup k vědeckému pokroku. Tato fakta jsou společně s autorovým talentem důvodem, proč se k jeho tvorbě ráda stále vracím.

Ač je Clarkova tvorba fascinující, pozornost si tento spisovatel zaslouží i jako člověk. Proto kromě sbírky Clarkových povídek *Zpráva o třetí planetě* je pro tuto práci velmi důležitou knihou *Životní odysea Arthura C. Clarka* od Neila McAleera. Nesmím však zapomenout na poslední z triptychu důležitých publikací. Je jí *Encyklopedie literatury science fiction*, kterou sestavili Ondřej Neff a Jaroslav Olša, jr. Dalo by se říci, že první z těchto knih mě přivedla k tématu této práce. Kniha druhá pomohla ujasnit, kdo sepsal knihu první a za jakých podmínek vznikala. A nakonec třetí kniha vše uvedla do kontextu světové fantastické literatury.

Tato práce je kombinací teoretické i praktické části vedoucí k přípravě výtvarného konceptu, kterým je autorská kniha. Autorská kniha reaguje především na povídku A. C. Clarka *Stěna z temnoty* z knihy *Zpráva o třetí planetě*.

Chtěla bych, aby čtenář pochopil, že science fiction není podřadný žánr a zároveň, že kniha není dnes již mrtvá. Kniha stále žije a vyvíjí se, jde s dobou a může se stát uměleckým artefaktem.

Jak již bylo řečeno, cílem této práce je vytvoření vlastní autorské knihy. Nyní jsem však na počátku dlouhé cesty skrze fantaskní světy i futuristické technologie, která k tomuto cíli povede. Průvodci mi budou velikáni žánru science fiction, jako je Arthur C. Clarke, Isaac Asimov, Stanislav Lem, Ray Bradbury a mnozí další.

I. Teoretická část

1 Sir Arthur Charles Clarke

1.1 A. C. Clarke – Životopis

Kdo byl Arthur C. Clarke? Jaké faktory ovlivnily jeho budoucí tvorbu? Na tyto a mnoho dalších otázek odpoví následující kapitoly věnující se životu autora samotného.

Clarke měl zajímavý a dlouhý život, proto se následující text věnuje milníkům, jež formovaly jeho tvorbu. Především v dětství spisovatele nacházíme mnoho faktorů, které se odrážely v Clarkových příbězích.

1.1.1 Co formovalo budoucí legendu science fiction?

Kalendář ukazoval 16. prosince 1917 a v městečku Minehead nalézajícím se na pobřeží Velké Británie se narodila budoucí ikona žánru science fiction Artur Charles Clarke¹.

Charles Writhe Clarke, Arthurův otec, byl válečným veteránem, který trpěl po vdechnutí jedovatého plnu poškozením plic. To byl jeden z důvodů, proč koupil farmu. Bohužel byla v havarijním stavu. Všechny finance mladé rodiny tedy šly na renovaci nového domova. Dalo by se říci, že jediným paprskem naděje v této tíživé situaci se stalo narození Arthurova bratra Fredericka Williama.

Po několika letech bylo jediným východiskem ze zhoršující se situace prodání farmy. V tuto chvíli neměla Clarkova rodina domov ani finanční příjem. Naštěstí toto období netrvalo dlouho. Nora, Arthurova matka, se dozvěděla o farmě v Ballifants, která byla takzvanou maloroľnickou držbou nabízenou pro válečné veterány.² Na Noru a Charlese se usmálo štěstí, po zařádaní jim byla tato farma darována.

Malému Arthurovi se ale nelíbilo, že se farma v Ballifantsse nacházela ve vnitrozemí.³ Malý chlapec si zamiloval moře. Z tohoto důvodu Arthur trávil letní

---

¹ *Sir Arthur C. Clarke Biography* [online]. [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: <http://www.arthurclarke.net/?scifi=2>

² MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 13. – 15. s.

³ Ballifants Farm. In: *Wikimapsia* [online]. [cit. 2014-08-14]. Dostupné z: <http://wikimapsia.org/20389662/Ballifants-Farm>

prázdniny v šestadvacet kilometrů vzdáleném rodišti - v Minehead u prarodičů.⁴ Toto místo se stalo klíčovým pro Arthurovu budoucí tvorbu.

První faktor, který výrazně ovlivnil Clarkovu tvorbu, se nádherně odráží v povídce *Pomíjivost*.⁵ Děj se odehrává na pláži ve dvou časových rovinách - v minulosti a budoucnosti. V části z budoucnosti lze poznat, že spisovatel při popisu pláže a myšlenek malého chlapce snícího o jiných světech vychází ze vzpomínek na dětství v Minehead.⁶ Z textu je též cítit, že byl napsán s citem a notnou dávkou nostalgie. Celkově láska k moři provázela Arthura po celý život. Snad ještě více ale malého Arthura ovlivnila rodina Killerových bydlící nedaleko jeho babičky. V první řadě tu byl chlapec jménem Larry Killer. S Arthurem jej pojilo přátelství a též zapříčinil prvotní setkání Arthura s vědecko-fantastickým žánrem. Šlo o časopis *Amazing Stories*. Ač již dlouho snil o cizích světech, tento časopis jej nijak nezaujal.⁷ Dalším členem rodiny Killerových, jež ovlivnil Arthura po zbytek života, byla Larryho babička. Tato stará dáma vlastnila moderní pletací stroje, které jej fascinovaly.⁸ Též mu půjčovala knihy. Jedna z nich se zabírala bájnou Atlantidou. Chlapec zprvu tento příběh považoval za reálný,⁹ až čas a nové informace jej vyvedly z omylu. I když do dnešní doby se spekuluje, zda Atlantida existovala či ne.

Tak jako tak, pokud si to shrneme, tato rodina seznámila Arthura se žánrem, jenž jej později proslavil, a taktéž podpořila jeho zájem o technologie a jistě stála i na počátku jeho zájmu o nevysvětlené záhady. Je tu ovšem ještě jeden člen rodiny Killerových, který ovlivnil Clarkovu tvorbu. Larry měl sestru Nellie, jež si vzala archeologa Arthura Cornishe. Sám Clarke říká, že tento muž s konečnou platností ovlivnil jeho zájem o vědu.¹⁰

V dětství A. C. Clarka se nachází další faktor, který jej výrazně ovlivnil. Tentokrát za to může jeho matka Nora. Arthurovi bylo jedenáct let, když měl prvně možnost vidět svět z ptačí perspektivy. Ano, díky své matce se mohl prvně proletět letadlem.¹¹

---

⁴ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 16. s.

⁵ Tamtéž, 15 - 16 s.

⁶ CLARKE, Arthur Charles. *Zpráva o třetí planetě*. 1. vyd. Praha: Kamarád, 1982, 103. - 109. s.

⁷ A. C. Clarke: dětství. [online]. [cit. 2014-08-11]. Dostupné

z: <http://clarke.wz.cz/clarke.htm#dětství>

⁸ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 15. - 16. s.

⁹ WELFARE, Simon a John FAIRLEY. *Svět tajemných sil Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1992.

¹⁰ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 16. s.

¹¹ Tamtéž, 17. s.

O dva roky později zasáhla rodinu Clarkových tragédie. Jak již bylo řečeno, Arthurův otec Charles měl z války poškozené plíce a toto zranění se mu velmi zhoršilo. Ještě tentýž rok skonal. Dalo by se říci, že zde končí Arthurovo dětství. Tehdy třináctiletý chlapec se ujal role hlavy rodiny.

Téhož roku se projevil technický talent A. C. Clarka. Sestavil si svůj první teleskop. Díky němu mohl zkoumat souputníka naší planety – Měsíc.¹² Pozoruhodné, že ano? On ale nezůstal pouze u tohoto teleskopu. Celkově jich sestavil pět.

Kromě teleskopů sestrojil i mnohem složitější přístroj. Inspirován patentem Alexandra Grahama Bella vytvořil za pomoci světla z bicyklu fotofon.¹³ Tak již název napovídá, fotofon je zařízení umožňující přenos zvukového signálu za pomoci světelného paprsku.¹⁴

Ač byl Clarke očividně vysoce inteligentní, na škole nebyl příliš oblíben mezi spolužáky ani mezi vyučujícími. Muž, který jej vyučoval fyziku, se zmiňuje, že ač byl Arthur přátelský, žil spíše ve světě své fantazie než v realitě.

V té době konečně Clarka definitivně zaujalo science fiction. Měl zrovna hodinu fyziky a našel časopis *Astounding Stories of Super-Science*.¹⁵ Když se k onomu časopisu několik týdnů nikdo nehlásil, vzal si jej domů. Toto byl počátek rozsáhlé sbírky.

V průběhu dětství i dospívání našel Arthur zalíbení v létání a fascinovaly jej také mořské hlubiny i nevysvětlitelné záhady. Rozvíjel i svůj zájem o techniku a science fiction. To jsou téměř všechny důležité ingredience, které využíval při svém psaní. Jedna důležitá však ještě chybí. Tou ingrediencí je popud k tomu, aby své fantazie sepsal na papír a poskytl je širšímu okruhu lidí, než je on sám.

1.1.2 Clarke jako začínající spisovatel

Co jej přesně k psaní povídek vedlo, mi není známo. Avšak v té době se Clarke seznámil s dílem, jež ho velmi ovlivnilo. Byla to kniha *The Conquest of Space* od Davida Lassera. Nešlo o science fiction, text pojednával o raketové

---

¹² CLARKE, Arthur Charles. *Zpráva o třetí planetě*. Praha: Kamarád, 1982, 5. s.

¹³ Tamtéž, 5. s.

¹⁴ Fotofon. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2014 [cit. 2014-08-15]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Fotofon>

¹⁵ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 26. – 27. s.

technice a její využití při dobývání vesmíru.¹⁶ Tímto se dostáváme ke konci Clarkovy cesty ke spisovateli. Tento poslední krůček je jeho učitel angličtiny vydávající časopis *Huish Magazine*. Zde se objevily Clarkovy prvotiny ještě pod pseudonymem „Někdejší maturant“. Následujících několik let přispíval Clarke pod rozličnými pseudonymy do všelijakých sci-fi časopisů.¹⁷

Arthur ještě ani neoslavil dvacáté narozeniny a již se vydává do Londýna. Zde bydlí v malém pronajatém pokoji, který se stal terčem žertů jeho přátel. Pokoj, který obýval, byl tak malý, že údajně musel Clarke nechat své ego za dveřmi.¹⁸ Díky tomuto žertu přišel k přezdívce EGO. Větší byt si dle všeho nemohl z platu revizora účtů a spisovatele přispívajícího do různých sci-fi magazínů dovolit.¹⁹ Dokud studoval, neměl příliš mnoho přátel. Během života v hlavním městě Velké Británie se ale Arthur setkal s lidmi podobného naturelu, jako byl on. Mnoho z jeho přátel bylo v organizaci s názvem Britská meziplanetární společnost. Brzy se stává jejím pokladníkem.²⁰ Lidé měli členy této společnosti za bláznů. Situace se změnila až s počátkem 2. světové války.²¹

Do nástupu války ale stále zbývá rok. Ač jde o tragickou událost, Clarke v té době dostane revoluční nápad. Nepředbíhejme ale. Jak již bylo napsáno, do války zbývá rok a Clarke přispívá svými povídkami do časopisů, je pokladníkem Britské meziplanetární společnosti a živí se jako revizor účtů.

Britská meziplanetární společnost se neskládala pouze z lidí, co u kávy teoretizují o tehdy ještě fiktivní raketové technologii. Sestavovali a prakticky i zkoušeli vynálezy jako je setrvačný výškoměr a coleostat.²² Na druhou stranu i ono teoretizování přineslo zajímavé myšlenky, které předběhly svou dobu a Clarke je mnohdy využil při psaní.²³ V Britské meziplanetární společnosti byl členem i ilustrátor Ralph A. Smith, jež ilustroval Clarkovy prvotiny.

---

¹⁶ [Srov.] David Lasser. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2001-2014 [cit. 2014-08-16]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/David_Lasser, MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 29. – 30. s.

¹⁷ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 30. – 31. s.

¹⁸ Tamtéž, 34. s.

¹⁹ Tamtéž, 35. s.

²⁰ Tamtéž, 38 - 39. s.

²¹ Raketové společnosti na počátku 20. století. [online]. [cit. 2014-08-17]. Dostupné z: <http://jamsedlacek.blog.idnes.cz/c/239381/Raketove-spolecnosti-na-zacatku-20-stoleti.html>

²² [Srov.] Coelostat. *EncyklopediaBritanica* [online]. [cit. 2014-08-17]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/124198/coelostat>, MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 42 - 43. s.

²³ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 44. s.

Na podzim roku 1939 vypukla 2. světová válka a nad Clarkem visela jako Damoklův meč hrozba narukování.²⁴ Tato doba se pro mladého spisovatele nesla ještě v duchu tvorby – začal psát svůj první román nesoucí název *Raymond*. Jistě se naskytá otázka, proč tento román nefiguje v seznamu Arthurových děl. Z počátku tohoto díla nakonec vznikl román *Proti pádu noci*. V průběhu let děj opět přepracoval, až z něj vzniklo jedno z Clarkových nejznámějších děl *Město a hvězdy*. A. C. Clarke tedy na příběhu pracoval rovných dvacet let. Od prvního nápadu ještě na farmě roku 1936, až po román *Město a hvězdy*.²⁵

Kalendář ukazoval rok 1941 a Arthur narukoval do RAF – Royal Air Force.²⁶ Clarke se zamiloval do létání již jako dítě, proto byl velmi zklamán, když jej v královském letectvu přiřadili k RDF k radaru. Ač byl zprvu zklamán, prodělal technický výcvik a mohl stále publikovat. Touto dobou se místo beletrie věnoval především vědeckým článkům. Jednou z výjimek byla povídka *Záchranný oddíl*.²⁷

Roku 1945 byl Clarke stále v letectvu a ono dříve proklínané umístění u radaru se mu začalo vyplácet. Byl převelen do týmu, který se podílel na testování nového radarového systému GCA. Zde se poprvé setkává s vědci a hlavně přichází k myšlence, která ovlivňuje naše životy i po jeho smrti.

Athur Charles Clarke jako první formuloval myšlenku geostacionárních telekomunikačních družic. Článek, kde vše sepsal, vyšel v časopise *Wireless Word* pod názvem *Mimozemské přenosy*. Clarke v mnoha pozdějších rozhovorech přiznal, že jej tento koncept ani nenapadlo patentovat. Upřímně, kdyby šel na patentní úřad, příliš by si nepomohl. Tehdy byl ve Velké Británii zákon říkájící, že k uznání patentu je potřeba dvou funkčních exemplářů.²⁸ Ohledně tohoto průlomového článku existuje ještě jeden smutný fakt. V době kdy vyšel, nezbudil téměř žádnou pozornost. Tedy alespoň to tak vypadalo. Článek začal zajímat například americké ministerstvo vojenského námořnictva.²⁹

---

²⁴ 2. světová válka. [online]. [cit. 2014-08-17]. Dostupné z: <http://druha.svetova.cz>

²⁵ [Srov.] MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 45. s., *Proti pádu noci*. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2001-2014 [cit. 2014-08-18]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Proti_pádu_noci

²⁶ RAF. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2001-2014 [cit. 2014-08-18]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Royal_Air_Force

²⁷ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 56. s.

²⁸ [Srov.] CLARKE, Arthur Charles. *Zpráva o třetí planetě*. Praha: Kamarád, 1982, 6. s., MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 53. – 55. s.

²⁹ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 59. – 60. s.

Je všeobecně známo, že během války udělalo Německo výrazný pokrok na poli raketové techniky,³⁰ což měla pro Clarka a jeho přátele v Britské meziplanetární společnosti jeden zajímavý následek. Již je nikdo neměl za blázný a fantasy.

Válka skončila a Clarke přemýšlel co se svým životem. Zažádal vládu o příspěvek na studia. Žádost mu však byla zamítnuta. On se však nevzdal, požádal o pomoc Blackburna a v zápatí mu byla podpora na studia uznána. Původně si zvolil obor astronomie, nakonec však nastoupil na bakalářské studium přírodních věd ve fyzice a teoretické i aplikované matematice.³¹

I při studiích se Arthur nevzdal své vášně – psaní. Dalo by se říci, že jeho klasický den se dělil na tři etapy – spánek, přednášky a psaní. Stále si však našel čas na dlouhé rozmluvy o vesmíru a na Britskou meziplanetární společnost, které ještě za dob studia začal předsedat.³²

Bakalářský titul dokončil za dva roky s červeným diplomem. Přestože mohl pokračovat ročním postgraduálním studiem, vybral si vysněnou astronomii, která jej bohužel příliš nezaujala.³³

1.1.3 Zrod legendy

Roku 1949 prvně uzavírá smlouvu s nakladatelstvím. Šlo o Temple Press a napsal pro ně pojednání o vesmírných letech - *Meziplanetární let*.³⁴ Populární formou se zde pojednávalo o meziplanetárních letech. Tato kniha ovlivnila významného astronoma Carla Sagana.³⁵ Následující rok se v Arthurově hlavě zrodila jeho nejodvážnější myšlenka, kterou formuloval v díle *Elektromagnetické odpalování jako přínos ke kosmickým letům*.

U nakladatelství Sidgwick & Jackson vyšel prvně Clarkovi román - jednalo o dílo *Martanské písky*.³⁶ I toto dílo je dle dnešních poznatků stále poměrně reálné,

---

³⁰ V-2. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2001-2014 [cit. 2014-08-19]. Dostupné z: [http://cs.wikipedia.org/wiki/V-2_\(raketa\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/V-2_(raketa))

³¹ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 62. – 64. s.

³² [Srov.] Raketové společnosti na začátku 20. století. [online]. [cit. 2014-08-20]. Dostupné z: <http://jamsedlacek.blog.idnes.cz/c/239381/Raketove-spolecnosti-na-zacatku-20-stoleti.html>,

MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 64. s.

³³ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 67. s.

³⁴ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 69. s.

³⁵ Carl Sagan. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2001-2014 [cit. 2014-08-23]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Carl_Sagan

³⁶ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 73. s.

až na jednu významnější chybu. V románu Clark říkal, že na Marsu nejsou hory.³⁷ Ano, díky absenci deskové tektoniky na Marsu nejsou hory vytvořené tímto způsobem. Sopečná činnost ovšem vytvořila například i nejvyšší sopku sluneční soustavy – Olympus Mons, tyčící se 27 kilometrů nad povrch rudé planety.³⁸

Na počátku padesátých let Clarke podruhé v životě opouští Britské ostrovy. Prvně se na krátkou dobu vydal do Francie. Tentokrát míří za oceán na americký kontinent. Stejně jako do Francie, i do USA míří za prací. New Yorkské nakladatelství Gnome Press plánovalo vydat jeho pojednání *Výzkum vesmíru*. Další knihou, kterou mu tou dobou za oceánem vydali, je i román *Martanské písky*. Do této doby se v zámoří Clarkovy knihy příliš neprodávaly. Vše se ale mělo změnit. Přelomem se stala kniha *Výzkum vesmíru*.³⁹ Clarkova popularita rostla...

Slavil úspěchy, a to nejen co se týče profese, ale i v soukromém životě. Arthur poznal Marilyn, již si po krátké známosti také vzal. Po krátké třítydenní známosti. Díky Clarkově zaujetí prací a rozdílnosti povah neměl tento sňatek však dlouhého trvání. Poslední ránu zasadil fakt, že Marilyn nemohla dátí Arthurovi potomka. Po šesti měsících již žil pár odděleně.⁴⁰

Clarke dál slavil úspěchy jako spisovatel, přednášel, cestoval po světě a věnoval se své další lásce – potápění. Mimo jiné navštívil i ostrov, který se brzy stane jeho domovem - Cejlon/Srí Lanku.

Ironií je, že na počátku desetiletí, kdy se měl Clarke zapsat již natrvalo do historie, měl autor tvůrčí krizi. Sám říkal, že i pomalu ztrácí zájem o science fiction. Jedním z problémů, které mu toto tíživé období rozhodně neulehčovaly, byly potíže, jež měla jeho potápěčská firma na Cejlonu, kam se již trvale přestěhoval. Zároveň mu nakladatelé stále odmítali přepracovaný román *Skluzavka*.⁴¹

---

³⁷ Tamtéž, 73. s.

³⁸ OlympusMons. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2001-2014 [cit. 2014-08-23]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Olympus_Mons

³⁹ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 74. – 76. s.

⁴⁰ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 88. – 93. s.

⁴¹ Tamtéž, 132. -133. s.

1.1.4 Zlatá léta

Roku 1962 Clarke vážně onemocněl. Začalo to ránou do hlavy. On však nenavštívil lékaře a sám si diagnostikoval infekci žaludku. Až když byl skoro celý paralyzovaný a upadl do komatu, dostalo se mu lékařské péče. Léčba trvala měsíce.⁴² Cejlonští lékaři zastávali názor, že Arthurova paralýza byla zapříčiněna onou ránou do hlavy. Rodina jej však přemluvila, aby přijel zpět do Velké Británie. Jedním z důvodů bylo i druhé vyšetření. Britští doktoři nesouhlasili s diagnózou jejich cejlonských kolegů. Došli k závěru, že paralýzu způsobila obrna. Uběhla ještě dlouhá léta, než Clarke plně uvěřil diagnóze. Až roku 1988 jej důkladně vyšetřili v nemocnici Johnse Hopkinse a zjistili, že trpí takzvaným poobrnovým syndromem.⁴³ To však předbíháme, stále jsme na počátku let šedesátých.

Stále ještě nebyl v pořádku a donesla se mu informace, že získal Kalingovu cenu UNESCO za vědeckou literaturu⁴⁴

Dalším přelomem v Arthurově kariéře se stala dnes již legendární spolupráce s režisérem Stanleyem Kubrickem. Kubrick měl sice Clarka za podivína a poustevníka žijícího uprostřed pralesů Cejlonu, uznával ale jeho kvality spisovatele a vizionáře.

Šedesátá léta přinesla Clarkovi příležitost, která se neodmítá. Spolupráce s režisérem Kubrickem na filmu. Rozhovory ohledně povídky, ze které bude snímek vycházet, čítaly stovky hodin. Nakonec byla vybrána povídka *Hlídka*.

Z tohoto díla však nakonec zůstal především tajemný monolit jako hybatel děje. Dalo by se říci, že *Vesmírná odysea* je takový slepenec vycházející ze šesti Clarkeových povídek - *Hlídka*, *Drtivé napětí*, *Opustivši kolébku*, *Bez konce obíhaje*, *Kdo tam?*, *Do nitra komety* a *Dřív než nastal ráj*. Člověku se může zdát, že z takového hybridu nemůže vzniknout nic kvalitního. Opak byl ale pravdou. Vznikl jeden z nejvíce ikonických sci-fi filmů. Možná za to může i fakt, že scénář byl psán netradičním způsobem. Původně měl Clarke napsat román, z něhož by vycházel scénář. Realita však byla jiná. Scénář i román byly psány současně. Proč tomu tak bylo? Důvod je prostý. Kubrick stále měnil detaily příběhu, například

---

⁴² Tamtéž, 146. -147. s.

⁴³ Tamtéž, 149. s.

⁴⁴ Tamtéž, 146. -147. s.

pohon lodi nebo též výměnu Jupitera za Saturn. Saturn nakonec zůstal v knize, Jupiter ve filmu. Tento rozkol způsobili stávkující tvůrci speciálních efektů.

Nutno podotknout, že román ani scénář nebyly hotovy a již se začalo pracovat na výpravě.⁴⁵ Většinou skromný spisovatel přiznává, že se tímto dílem snažili stvořit mýtus.

Přestože se trikaři bouřili, přes všechny změny zapříčiněné Kubrickovým perfekcionalismem předběhla *Vesmírná odysea* oblasti speciálních efektů svou dobu o dobrých dvacet let. Ano, Clarke s Kubrickem se snažili vytvořit mýtus a z dnešního pohledu mohu říci, že jej stvořili.

Ač byl Clarke zaměstnán přípravami již zmíněného snímku, stále přednášel. Na jednu z těchto přednášek zavítal i Gene Roddenberry. Důležitý pro historii žánru je rozhovor, který následně proběhl mezi nimi. Roddenberry si pohrával s myšlenkou, že kvůli neúspěchu bude muset ukončit seriál, který vytvořil - *Star Trek*. Clarke mu tyto myšlenky vymluvil. Už tehdy viděl v onom seriálu skrytý potenciál a dal Roddenberrymu radu - přednášet o onom díle. Od této doby Clarke pomáhal s jednotlivými díly i při jednání se studiem ohledně prvního filmu ze *Star Trek* universa.⁴⁶

60. léta jak vidno byla pro žánr i Clarka velmi přínosná. Přínosná byla však i pro výzkum vesmíru. A tak se roku 1969 Arthurovi naskytla možnost komentovat první přistání člověka na Měsíci. Což je logické, poněvadž nejenže byl Clarke populární spisovatel a populizátor vědy, ale také propagátor kosmického programu.⁴⁷

Téměř zábavné je spisovatelovo přiznání týkající se setkání s Amstrongem. Přímo se zmiňuje, že na astronauta civěl jako malá školačka na filmovou hvězdu.⁴⁸ Mezitím Clarke přednášel, a to jak o literatuře, tak i na různých vědeckých konferencích.⁴⁹

Psal se rok 1972 a Arthur dokončoval svou nejvíce oceňovanou knihu nesoucí jméno *Setkání s Rámou*. Práce byla namáhavá, ale ocenění i vděční čtenáři značí to, že stála za to.

---

⁴⁵ Tamtéž, 158. - 182. s.

⁴⁶ Tamtéž, 188. s.

⁴⁷ Tamtéž, 189. - 190. s.

⁴⁸ Tamtéž, 196. s.

⁴⁹ Tamtéž, 206. s.

Kolem roku 1973 již má rozepsaný román *Země vládkyně*.⁵⁰ Touto dobou se v Londýně také setkává se svým dlouholetým přítelem Isaakem Asimovem. Člověk by si řekl, že setkání dvou vel mistrů žánru bude protkáno rivalitou či plné filosofujícími diskuzí. Setkání se však opět nese v duchu přátelského poštuchování.⁵¹

Říká se, že počátek sedmdesátých let byl pro Clarka šťastným obdobím. Splnil se mu sen a dožil se takzvaného lunárního věku a sledoval, jak se mnoho z věcí, o kterých sníval, stává skutečností. Možná díky těmto faktorům se proměnil i jeho přístup k psaní. Stal se uvolněnějším.⁵² Sám Clarke i říká, že je spokojený. Nachází si čas na čtení, je spokojen s dokončeným románem *Země vládkyně* a zkoumá možnosti svého počítače, jenž dostal familiérní jméno Hal mladší.⁵³ Roku 1975 se Clarke zmiňuje o nápadu s vesmírným výtahem.⁵⁴

O jeden oběh Země kolem Slunce později dostává Clarke od indické vlády svůj první satelitní přijímač. Šlo o první takovou anténu v soukromém vlastnictví. Clarke vlastnil jedinou televizi na Srí Lance, avšak nenechal si ji pro sebe. V jeho domě, i když nebyl přítomen, probíhalo sledování televize pro veřejnost. Jako důvod bylo uvedeno sledování vzdělávacích programů, trochu se mu to ale vymklo z kontroly a každý den přicházely desítky návštěvníků.⁵⁵

Tento rok byl i stým výročím vynálezu telefonu. Clarke byl jako průkopník v utváření moderních telekomunikací požádán o proslov. V tomto hektickém období, kdy Clarke přednášel například i v Japonsku, si našel čas psát román, na který se chystal mnoho let. Šlo o jedno z jeho nejlepších děl- *Rajské fontány*. Zde nejenže využil svou myšlenku vesmírného výtahu, také jeho děj zasadil na místo, které miloval - Cejlon.⁵⁶

Sklízel jeden úspěch za druhým. Roku 1979 jej oslovila anglická televizní společnost, zda by se nechtěl podílet na seriálu o vědeckých a jiných záhadách. Je již zřejmé, že Clarke zájem měl. Z této spolupráce vznikl ikonický záhadologický seriál *Záhady světa*.⁵⁷

---

⁵⁰ Tamtéž, 211. s.

⁵¹ Tamtéž, 212. s.

⁵² Tamtéž, 215. s.

⁵³ Tamtéž, 216. s.

⁵⁴ Tamtéž, 218. s.

⁵⁵ Tamtéž, 220. s.

⁵⁶ Tamtéž, 222. – 225. s.

⁵⁷ [Srov.] MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 230. s. , *Záhady světa*. In: [online]. [cit. 2014-11-18]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/225674-zahady-sveta/>

Bohužel každá mince má dvě strany, a tak i v tomto úspěšném období se nad Clarkovým životem začal vznášet temný stín. Šlo o smrt jeho matky roku 1980.⁵⁸ Přibližně tou dobou je Arthur přemluven k napsání nového románu. Tím románem není nic jiného než pokračování ikonické *2001: Vesmírná odysea*, *2010: Druhá vesmírná odysea*. Touto dobou byli plynní obři naší soustavy včetně jejich měsíců podrobně zmapováni sondou Voyager 1. Tento přístroj zkoumající vzdálené kraje Sluneční soustavy poskytl vědcům i veřejnosti mnoho úchvatných a průlomových informací například o Jupiteru a Saturnu. Tyto informace mohl a s radostí i využil Clarke v novém románu.

Oproti prvnímu románu již nemělo pokračování zprvu nic společného s filmem. Z tohoto faktu byl Clarke nadšen, přeci jen patálie spojené s prvním dílem byly neskutečné. Sice dnes existuje snímek *2010: Druhá vesmírná odysea*, ten však byl natočen až dva roky po dokončení románu. Zajímavé je, že ve snímku je možné vidět i Clarka samotného v malé roli.

Nutno podotknout, že ač druhý film nedosahuje kvalit prvního, jde stále o kvalitní snímek. *2001: Vesmírná odysea* totiž nasadila laťku neskutečně vysoko a dle mě neexistuje sci-fi film, který by ji překonal. To ale předbíháme o tři roky. Vraťme se tedy opět do roku 1981.

Druhá vesmírná odysea byla prvním Arthurovým dílem psaným na počítači, konkrétně jej psal na počítači Archives III, který láskyplně překřtil na Archie.⁵⁹ Díky tomuto stroji získal Clarke znovu radost ze psaní. Proč tomu tak bylo? Odpověď je jednoduchá. Archie odboural mechanickou námahu při psaní.⁶⁰

V románu je skryt malý vtípek a zároveň pocta Arthurovu příteli. Tím nebyl nikdo jiný než kosmonaut Alexej Leonov. Tou poctou byl název kosmické lodi letící k Jupiteru zjistit, co se stalo s Discovery.⁶¹ Zajímavé je, že v prvním díle knihy románu letí Discovery k Saturnu a ve snímku k Jupiteru. V pokračování (filmovém i literárním) již letí k Jupiteru.

I v tomto novém desetiletí se Clarke věnoval přednášení na univerzitách i vědeckých setkáních. Přednášel například v Ženevě před výborem OSN pro odzbrojení. Projev se jmenoval *Válka a mír v kosmickém věku*. Clarke jej považuje

---

⁵⁸ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 233. s.

⁵⁹ Tamtéž, 242. s.

⁶⁰ Tamtéž, 249. s.

⁶¹ Tamtéž, 244. s.

za to nejdůležitější, co v životě udělal.⁶² Též jej potěšilo, že jeho projev byl zanesen mezi *Kongresová akta*.⁶³

Rok 1982 se blíží ke svému konci, na pultech knihkupectví se objevuje Clarkův román *2010: Druhá vesmírná odysea* a zároveň začínají tahanice ohledně jejího filmového zpracování. Vypuštění družice IRAS se stalo popudem, díky kterému se Clarke vrací ke svým starým technickým statím a vydává knihu *Výstup na oběžnou dráhu – Stati A. C. Clarka o technice*.

V této době se k psaní příliš nedostal. Pokud psal, tak pouze pracoval na starších pracích,⁶⁴ například na speciálním ilustrovaném vydání povídky *Hlídka*, která se stala prvním svazkem nové edice „*Mistrovská díla science fiction a fantastiky*.“

Vzpomeňme si na zmínku, že tato povídka byla původně napsána pro soutěž, kde se ani neumístila, a snad i díky *2001: Vesmírné odysee* se zapsala mezi vrcholná díla žánru. Tímto ovšem nechci říci, že neoprávněně. Pouze bych ráda poukázala, jak se v průběhu desetiletí změnilo nahlížení na jednu a tu samou povídku.

Přestože se Clarke k psaní příliš nedostal, rozhodně nezahálel. Dozvídá se, že společnost PBS koupila jeho záhadologický seriál a chystala pokračování s názvem *Svět tajemných sil Arthura C. Clarka*. Na tento seriál měla navazovat i kniha.⁶⁵

Uběhly dva roky, co Clarke přednášel před OSN poprvé. Očividně měl jeho projev úspěch, jelikož byl roku 1983 požádán, aby přednášel podruhé. Tentokrát šlo o projev týkající se telekomunikací. Přeci jen 17. květen, kdy měl projev pronést, spadl na Světový den telekomunikací. Clarkův projev nesl název „*Co přijde po globální vesnici*“.

Jeho přítel David Kennard se zmiňuje, že Clarke často žertoval, a tak i o tomto projevu zaznělo několik žertů. Součástí proslovu byla i předpověď, že kolem roku 1997 budou lidé nosit mobilní telefony v náramkových hodinkách. Ano, datum neodpovídá, telefony v hodinkách, případně i jiné nositelné

---

⁶² Tamtéž, 247. s.

⁶³ Tamtéž, 248. s.

⁶⁴ Tamtéž, 250. s.

⁶⁵ Tamtéž, 251. s.

příslušenství spárované s telefonem přes bluetooth, se pomalu začínají objevovat až teď.⁶⁶

Psal se rok 1983, a teprve v tomto roce přišel na trh první mobilní telefon na světě, který vyrobila firma Motorola. Rozhodně se nejednalo o malé zařízení, přeci jen vážil 800 gramů.⁶⁷ Každý musí uznat, že tento telefon byl na hony vzdálen Clarkově vizi, přesto o třicet let později došel vývoj tak daleko, že se ona vize pomalu začíná naplňovat.

V rámci Světového roku komunikací měl Clarke ještě několik proslavů. Tentýž rok se Clarkovi dostalo veliké pocty, když na Srí Lance bylo založeno Středisko Arthura Clarka pro moderní technologie. Toto středisko vedlo výchovné, vzdělávací, výzkumné a vývojové programy. Avšak hlavním cílem střediska je předávat technologie rozvojovým zemím. Ale jak se říká *"dej člověku rybu - nasytíš ho na jeden den; nauč ho chytat ryby - nasytíš jej na celý život"*. Proto se středisko zaměřilo především na přípravu techniků či vědců v oblasti špičkových technologií.⁶⁸

Roku 1984 dokončil scénář pro seriál *Svět tajemných sil Arthura C. Clarka* a provedl korekce knihy, jež měla vyjít společně se seriálem.⁶⁹ V předmluvě knihy může pozorný čtenář najít tato Arthurova slova: *„Podle mého poctivého odhadu tvoří přibližně polovinu této knihy nesmysly. Naštěstí nevím, kterou polovinu a navzdory všem opačným tvrzením to neví ani nikdo jiný.“*⁷⁰ Ovšem dle spisovatele jde o nesmysly té nejvyšší jakosti. V tomto výroku se projevuje Clarkův zvláštní smysl pro humor.⁷¹

Touto dobou probíhaly přípravy na snímek *2010: Druhá vesmírná odysea*. Režisér snímku Peter Hyams jako obdivovatel Clarka i Kubricka hodlal na filmu pracovat pouze se souhlasem těchto dvou velikánů. Clarke prvně nechtěl o spolupráci moc slyšet, ale nakonec obrátil, a tak začaly dlouhé telefonáty týkající se nápadů a úprav snímku.

Je nutno podotknout, že jedním z důvodů Clarkova obratu byl fakt, že díky svým technologickým hračkám nebylo nutné vycestovat ze Srí Lanky. Během

---

⁶⁶ Tamtéž, 252. s.

⁶⁷ *1000 vynálezů a objevů*. Praha: Svojtka&Co, 2009, 300. s.

⁶⁸ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 253. - 254. s.

⁶⁹ Tamtéž, 254. s.

⁷⁰ WELFARE, Simon a John FAIRLEY. *Svět tajemných sil Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 2014. 3. s.

⁷¹ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 254. s.

těchto hovorů se Clarke s Hyamsem spřátelili. Sám Hyams se zmiňuje, že postupem času mu začalo velmi záležet na tom, aby se Clarkovi film líbil.⁷²

Po všech diskuzích se začal film natáčet. Clarke dostal finální verzi scénáře a na moment ho napadl vtípek, kdy chtěl po své sekretářce poslat režisérovi vzkaz, který obsahoval, že s pistolí běží do letadla. Tento žertík však nakonec neuskutečnil.⁷³

Při své cestě po USA Clarke navštěvuje i ateliéry MGM, kde se natáčí *2010: Druhá vesmírná odysea*. Díky jeho účasti na natáčení se mohl Clarke zhostit malinké role ve filmu. Ač se ve snímku objeví pouze na krátký okamžik, kdy před Bílým domem krmí holuby, jde o nezapomenutelnou scénu pro nejednoho autorova fanouška.

Tento rok cestoval Clarke po světě a přednášel. Mimo jiné se zastavil i v Římě se svými přednáškami *Vliv kosmického výzkumu na lidstvo a Vesmírné spoje a globální rodina*. Zde se seznámil s vatikánským astronomem Georgem Coynem, který jej požádal, aby ve Vatikánu promluvil. Clarke jako známý vtipálek měl nápad, že proslov může nést jméno – *Kdo je na řadě po Giordanu Brunovi?* Jeho nový známý však nebyl příliš nadšený. Sám Clarkovi říká, že kdyby pronesl proslov tohoto názvu, tak by odpověď zněla – Vy.

Dodnes můžeme litovat, že nebyl zrealizován další projekt dle Clarkova díla. Bob Swarthe a Susan M. Phillipsová měli v úmyslu natočit snímek na motivy Clarkova románu *Rajské fontány*.⁷⁴ Dnes s odstupem času již víme, že tento snímek bohužel nevznikl.

2010: Druhá vesmírná odysea konečně mohla spatřit plátna kin. Porovnávat tento nový film s jeho předchůdcem zcela nelze. Ač na sebe dějově navazují, jejich zpracování je natolik odlišné, že se stávají těžce srovnatelnými.

Následující den se u snídaně sešli tři významní spisovatelé, konkrétně Clarke, Bradbury a Bloch. Bradbury brzy po jídle odjíždí, avšak Clarke a Bloch jedou prozkoumat rekvizity použité v onom novém snímku. Především je zaujme takzvané kosmické dítě. Ještě tentýž den se Clarke dostal do ostré kritiky, jelikož si dovolil kritizovat systém SDI. Nakonec přiznal, že jeho znalosti kosmické mechaniky mají mezery. Následující slovní potyčka je do dnešních dní známá jako bitva titánů. Heinlein byl součástí té skupiny, kde se vedla diskuze

---

⁷² Tamtéž, 256. s.

⁷³ Tamtéž, 259. s.

⁷⁴ Tamtéž, 263. s.

ohledně systému SDI. Však snad jako jediný si to bral osobně. Slovně Clarka napadl. Clarke se zmohl pouze na několik obranných vět. To bylo naposled, co se tito spisovatelé viděli. Zbývaly čtyři roky do Heinleinovy smrti, a za tu dobu si alespoň vyměnili dopisy a došlo k jistému smíření.⁷⁵

Nutno podotknout, že Heinlein nebyl takový, jak se může z předešlých řádek zdát. Sám Clarke se o něm zmiňuje jako o nejzdvořilejším muži, kterého kdy poznal. Uvědomme si, že Heinlein od 70. let trpěl řadou vážných chorob, a i dle jeho přátel je pravděpodobné, že jeho zmíněné chování bylo způsobeno nemocí.⁷⁶

Roku 1986 se ke Clarkovi donesla zpráva, že režisér Peter Guber má v plánu natočit snímek na motivy jeho předlohy. Dokonce se vydal za Clarkem na Srí Lanku. Přijel s ním i Gentry Lee, budoucí Clarkův spoluautor. Touto dobou však připravovali podklady pro Guberův snímek. Dnes výsledek této práce známe jako román *Kolébka*. Film však nikdy nevznikl. Jaký mohl být důvod? Byl prostý. Práva ke snímku měla společnost Warner a scénář, který podle románu napsali scenáristi této společnosti, byl špatný, takže se nakonec od smlouvy odstoupilo.⁷⁷

V dubnu 1986 se k planetě Zemi opět přiblížila známá Halleyova kometa. Tento úkaz se pro Clarka stal inspirací při psaní románu *2061: Třetí vesmírná odysea*. V té době vyšla i kniha *Zpěvy vzdálené Země*⁷⁸, kde se čtenář nemůže zbavit dojmu, že Clarke tento text psal jako zadostiučinění kritikům, jež mu vyčítali příliš ploché postavy na úkor popisů okolí a vědeckých teorií.

1.1.5 Clarke jako nemocný muž

Clarka začaly opět pronásledovat zdravotní problémy. Na lékařském vyšetření mu oznámili, že jeho život již bude trvat pouze patnáct měsíců. Nemoc, kterou mu diagnostikovali, nesla název amyotrofická laterální skleróza.⁷⁹ Toto je choroba, kterou například trpí známý astrofyzik Stephen Hawking. Tomu též lékaři předpověděli sotva dva roky života. Tato předpověď se však stala mylnou a

---

⁷⁵ Tamtéž, 263. – 267. s.

⁷⁶ Tamtéž, 269.- 271. s.

⁷⁷ Tamtéž, 272. - 273. s.

⁷⁸ Tamtéž, 273. s.

⁷⁹ Tamtéž, 276. s.

od šedesátých let, kdy mu byla nemoc diagnostikována, s ní bojuje do dnešních dní.

Ač byl Clarke svou diagnózou zkroušený, rozhodl se, že chce za svůj život stihnout ještě spoustu věcí. Jen si teď bude muset více pospíšet. Dalo by se říci, že více než rok seděl Arthur za psacím strojem, aby převedl své sny na papír. Choroba naštěstí postupovala mnohem pomaleji, než lékaři předpokládali.⁸⁰

Sám Clarke si po prvotním šoku uvědomil několik faktorů, které ho kromě práce držely nad vodou:

- 1) *„Nejsem hráč baseballu, takže kdyby k čemukoli došlo, mohu s něčí pomocí pokračovat ve své životní dráze,„Dva prsty, jimiž píš, ochrnou jako poslední.“*
- 2) *„Kolečkové křeslo s moderní technickou výbavou by mohlo být zábavnou hračkou.“*

I zde se dá rozpoznat Clarkův smysl pro humor. Taktéž přiznává, že v této obtížné fázi života se Stephen Hawking stává jeho vzorem.⁸¹

Clarke poctivě dodržoval fyzioterapie a životosprávu, kterou mu navrhli lékaři, a kromě velmi zpomaleného postupu nemoci se vrátil k téměř úplné pohyblivosti. Dokonce žertuje, že kdyby nakonec plně ochrnul, nechá se připojit k podobnému křeslu jako jeho vzor Hawking a pak si má dát jeho přítel Assimov pozor. Což je žertík na úkor Asimovovy fascinace umělou inteligencí. Přestože je touto dobou, jak již bylo zmíněno, Arthur vážně nemocný a brzy oslaví sedmdesáté narozeniny, nehodlá se vzdát aktivního života. Má rozděláno na dvacet projektů a denně kromě jiného hraje alespoň hodinu stolní tenis. Ruší však své přednášky - kromě jediné s názvem *Hvězdné války a hvězdný mír*.

Clarke již žil o rok déle, nežli lékaři předpovídali. Sice se cítil poměrně zdravý, přesto přemýšlel o poslední vůli a založil Cenu Arthura C. Clarka, která měla být udělována každý rok nejlepšímu sci-fi vydanému ve Velké Británii.⁸²

Již mu bylo téměř sedmdesát let, když dostal cenu Charlese A. Lindbergha. Tato cena mu byla dána za celoživotní úsilí, díky kterému přispěl k rovnováze

---

⁸⁰ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 276. s.

⁸¹ [Srov.] MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 273. s. , *Amyotrofická laterální skleróza* [online]. [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://www.priznaky-projevy.cz/neurologie-neurochirurgie/amyotroficka-lateralni-skleroza-priznaky-lecba-prognoza-pricina-etologie>, *Lou Gehrig* [online]. [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://www.lougehrig.com>

⁸² MCALEER,Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 274. - 278. s.

mezi ochranou prostředí a vědeckým pokrokem. Ač se cítil zdravý, měl z cesty do Francie, aby cenu mohl přebrat, obavy. Byly však nepodložené.

Přestože již prohlašoval, že končí se psáním, rozhodl se napsat pokračování knihy *Setkání s Rámou*. Po zkušenostech na společném projektu s Gentrym Lee jej přizval ke spolupráci na onom pokračování. Gentry byl z nabídky nadšený.

Z této spolupráce vzniklo několik pokračování příběhu o úžasném světě uprostřed válce. Oba autoři si rozuměli, což byla kvalitní základna pro spolupráci.

16. prosince 1987 Clarke oslavil své sedmdesáté narozeniny. Jako dárek dostal od ředitele Clarkova střediska památník s gratulacemi jeho přátel, například od Isaaka Asimova, Gena Goddenberryho, Neila Armstronga a mnoha dalších.

V létě 1988 musel kvůli svému zdravotnímu stavu vycestovat do USA, kde absolvoval několikadenní maratón prohlídek a testů v nemocnici.⁸³ Clarke zde nebyl sdílný ohledně svého stavu, lékaři po vyšetřeních dokázali odhalit to, že dříve trpěl obrnou. Díky tomuto faktu se nakonec došlo k závěru, že Clarke netrpí Lou Gehrigovou chorobou, ale poobrnovým syndromem. Jak se dalo očekávat, zareagoval na tuto informaci nadšeně doufajíc, že se dožije roku 2001.⁸⁴

Tato nová diagnóza vlila Clarkovi opět sílu do žil, měl rozpracováno čtrnáct knih a pracoval na novém seriálu *Měsíční prach*. Bohužel i tento projekt nebyl zfilmován.

Již delší dobu se Clarke zaobíral myšlenkou na román týkající se Titaniku. Dnes tento román známe pod názvem *Duch od Velkých lavic*. Téma Titaniku se již v jeho díle objevilo potřetí, prvně šlo i příběh inspirovaným jeho potopením nesoucí název *Ledovce v kosmu*, podruhé toto téma zapracoval do díla *Země vládkyně*.

Psal se rok 1989 a Clarke dostal titul Důstojník britského impéria za služby prokázané kulturním zájmům Británie na Srí Lance.⁸⁵

Již dlouhou dobu v Clarkově adoptivní vlasti panovala občanská válka. Arthur hrozbu dlouho nebral na vědomí, až doteď, kdy začal uvažovat, zda je

---

⁸³ Tamtéž, 279. s.

⁸⁴ Tamtéž, 287. s.

⁸⁵ Tamtéž, 288. – 291. s.

moudré zůstat. Ve Velké Británii se setkává se starým přítelem Kubrickem a ten mu nabízí další spolupráci na filmu. Clarke však měl stále v povědomí namáhavou práci na *2001: Vesmírné odysee*, a tak tuto nabídku odmítá. Má v plánu jiný projekt, a to pokračování knihy *Proti soumraku*. Setkává se tedy s Georgem Benfordem a tráví mnoho času o debatě nad pokračováním. To později ponese název *Za soumrakem*.

Společně s Gentrym Lee natáčeli pro japonskou televizi pětidílný seriál *Budoucnost s Arthurem C. Clarkem*.⁸⁶ Šlo o vyčerpávající práci pro nemocného muže. To vše korunovala událost, kdy mu byl královnou dán titul, což vedlo k události, kdy Clarke omdlel, a museli být přivoláni lékaři. Diagnóza byla celková vyčerpanost organismu.

Až když se nepokoje na Srí Lance zklidnily, vrátil se Arthur na tento tropický ostrov a měsíc odpočíval u psaní románu o Titaniku.⁸⁷

Osmdesátá léta se pomalu přehoupala do let devadesátých a Arthur stále pracoval na knize o Titaniku. Dokončil ji ke konci února 1990 a nesla název *Duch od Velkých lavic*. Tou dobou byla uspořádána i výstava na jeho počest v Kolombu. Ta obsahovala i Clarkovy ceny nebo kosmické modely a fotografie. Jak již bylo řečeno dříve v této kapitole, Clarke pracoval na přípravách seriálu *Měsíční prach*, a proto jej na jaře navštívil producent, aby dokončili poslední úpravy scénáře. Přesto Clarke s producentem Deakinem začali pracovat na dalším televizním cyklu s názvem *Politováníhodné vynálezy*. I tento seriál můžeme dnes zařadit do kolonky zajímavých, ale neuskutečněných projektů.⁸⁸

Jsou lidé, kteří věří, a i ti co nevěří v tajemnou tvář na Marsu. Tomuto tématu se věnovala Clarkova esej *Mona Lisa z Marsu*. Clarke, i když psal science fiction a opravdu měl rád různé záhady, vždy potřeboval důkaz a opíral se o vědu. Nejinak tomu bylo i u této eseje.

Ke konci roku 1990 přišel na pulty knihkupectví román *Duch od Velkých lavic*, a jak už se stalo pravidlem, recenzenti vytýkali Clarkovi plochost charakterů.⁸⁹ Kouzlo Clarkových děl se však nacházelo jinde. Krom literárního talentu jeho díla okouzlovala autorovou fantazií a vědeckými znalostmi. Nejinak tomu bylo i tentokrát.

---

⁸⁶ Tamtéž, 292. – 293. s.

⁸⁷ Tamtéž, 297. s.

⁸⁸ Tamtéž, 301. s.

⁸⁹ Tamtéž, 304. s.

Clarke prohlašoval, že *Duch od Velkých lavic* bude jeho posledním dílem. Tedy pouze v případě že sonda Gallileo nenajde něco zajímavého a on by v tom případě napsal zakončení *Vesmírné odysey*.

V následujících letech se postupně Clarkův zdravotní stav zhoršoval, až byl nakonec upoután na invalidní vozík. Zajímavé je, že ač již byl stár, stále pracoval. Sice drtivá většina jeho románů z této doby byla napsána se spoluautorem, ale není pravděpodobné, že by Clarke vyčerpal svou fantazii. Toto spoluautorství již přičítám pokročilému věku spisovatele.

Bylo půl třetí ráno 19. března 2008 a ze světa odešel poslední žijící člen takzvané Velké trojky a jeden z největších spisovatelů science fiction, Sir Arthur Charles Clarke.⁹⁰ Jeho sny a vize se však díky jeho literárnímu talentu a inteligenci staly nesmrtelnými. Každá z knih, jež napsal, jen potvrzovala, že si až do pozdního věku udržel dětskou představivost a zvědavého ducha.

„Netoužím po slávě spisovatele a nevidím důvod, proč bych měl doufat, že mám nějaký zvláštní literární talent...“ takto začínal dopis, jež psal Clarke svému příteli.⁹¹ Je zvláštní číst tato slova, jež napsal jeden z největších autorů sci-fi žánru v počátcích své kariéry. Opravdu nevěřil svému psaní? To se dnes již nedozvíme. Faktem ale zůstává, že tento muž se nesmazatelně zapsal do vývoje vědecko-fantastického žánru i vědeckého pokroku.

1.2 A. C. Clarke v očích kolegů a přátel

Starý A. C. Clarke teď na Srí Lance,

na sluníčku smáčí si rty v sance,

je tam spokojen,

a ruší ho jen,

dobré zprávy o přírůstcích v bance.⁹²

Issac Asimov

---

⁹⁰ Zemřel slavný spisovatel Arthur C. Clarke [online]. 2008 [cit. 2014-10-23]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/zemrel-slavny-spisovatel-arthur-c-clarke-f1e-/literatura.aspx?c=A080318_223913_literatura_mad

⁹¹ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 36. s.

⁹² MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 228. s.

Je otázkou, jak se člověk prezentuje před širší společností a jak působí v soukromí. Tato kapitola by měla přiblížit osobnost spisovatele A. C. Clarka. Je jasné, že Clarke byl úspěšným spisovatelem, jenž si vydobyl dobrého jména i mezi vědci. Jaký byl ale člověk?

Šlo o namyšleného či skromného muže? Šlo o podivína a poustevníka, co se odstěhoval do pralesů na Srí Lance?

Jedno je již jasné, Clarke byl snílek. Snílek, který vynikal výraznou zvědavostí. Cestopisec Petr Horký měl možnost poznat spisovatele na sklonku jeho života, kdy byl již upoután na invalidní vozík. Když se prvně s Clarkem setkal, působil na něj stroze. Tento první dojem se však ukázal být mylný. Sám Horký podotýká, že šlo jistě o určitou formu ochrany. Přeci jen mluvíme zde o velmi nemocném starém muži, který byl častokrát obtěžován novináři tázajícími se jej na stále stejné otázky bez znalosti tématu.

V průběhu rozhovoru se strohý muž proměnil v nevypočitatelného člověka s téměř dětským nadšením a zvědavostí, který jakoby si ani neuvědomoval svůj handicap.⁹³ Petr Horký se však s Clarkem setkal pouze dvakrát. Mnohem komplexnější pohled na Arthurovu osobnost měli jeho přátelé a kolegové, jako je Isaac Asimov, Gene Roddenberry, Bill Temple a další.

„ Hleděl jsem na poněkud vysokého, celkem chytře vypadajícího chlapíka (zdání klame). Blýskal na mě očima skrze brýle a tvářil se blahosklonně. Zdá se, jako by doufal, že vypadá jako vědec. Jeho vlasy se nemohou rozhodnout, zda jsou tmavé nebo světlé, jsou naprosto suché a trčí do vzduchu jako drátěný kartáč.... A je poněkud netrpělivý a velmi napjatý, což sám popírá. Je náchylný k náhlým výbuchům veselosti (vyvolaným převážně vlastními vtipy).“ Takto představil ve svém časopise poslední jmenovaný mladého Clarka.⁹⁴ Temple byl také tím člověkem, kdo vymyslel Arthurovu přezdívku – EGO.

Mnozí z nás si pod jmény Clarke, Asimov, Henlein, představí pouze spisovatele. Spisovatele s vážnou tváří, kteří jsou zahlceni svou prací. Málo kdo však ví, že je poutalo přátelství, které bylo mnohdy zpestřováno vtípkami na adresu kteréhokoliv z nich. Například žertíky mezi Clarkem a Asimovem číší jak jistým konkurenčním bojem, tak i přátelstvím. Kolem roku 1989 se v Iowě zřítilo letadlo

---

⁹³ HORKÝ, Petr, ZIKMUND, Miroslav a Miroslav NÁPLAVA. *Sloni žijí do sta let*. Praha: Knižní klub, 2002. 47. – 58. s.

⁹⁴ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 35. s.

a tiskem kolovala informace, že jeden z cestujících četl Clarkův román. Clarke na tuto informaci reagoval takto: „Poslal jsem ten článek Isaakovi s dovětkem, že ten člověk měl raději číst Asimovův román, protože ten by ho uspal. Zanedlouho jsem od něj dostal odpověď, ve které stálo: „Kdepak, udělal líp, když četl Clarka - pak pro něj byla smrt milosrdným vysvobozením!“⁹⁵

Jak již tyto žerty naznačují, Clarka a Asimova poutalo pevné přátelství. Rozuměli si na poli tvorby, vědy i co se týče sociálních otázek. Asimov však s žertem dodává, že mezi nimi bylo několik rozdílů: „Je plešatý, víc než o dva roky starší než já a zdaleka nevypadá tak šarmantně jako já. Na druhé místo je ale zatraceně dobrý.“⁹⁶ Clarke by určitě se svým přítelem nesouhlasil.

Přestože si Clarke myslel, že je nejlepším spisovatelem science fiction, a přestože si to samé o sobě myslel Isaac Asimov, uzavřeli spolu na Park Avenue dohodu. Ta spočívala v tom, že pokud bude Asimov dotázán, kdo je nejlepší spisovatel, bude vždy tvrdit neoblomně, že Arthur. To samé měl Arthur tvrdit o Isaacovi.⁹⁷

Tímto to však nekončilo. Další špičkování mezi těmito velikány proběhlo, když Clarke uváděl Asimovovu přednášku: „Když mě Arthur v Londýně představoval,“ komentoval to Isaac, „mimořádně sršel vtipem“...„Takže jsem Isaaku, prohrál sázku - je tady opravdu víc než pět lidí. Nebudu ztrácet čas a představovat Isaaca Asimova. Bylo by to stejně zbytečné jako představovat zeměkouli, které se ostatně začíná čím dál víc podobat.“⁹⁸

Clarke si po celý život uchoval duši dítěte. Toto potvrzuje i jiný Arthurův přítel, David Kennard, s nímž spolupracoval na seriálu *Svět tajemných sil*. Tento muž se zmiňuje, že Clarke byl asi nejšťastnější, když z něj vyzařoval nepořádek. Proto když jej viděl v dokonale padnoucím smokingu ve chvíli, kdy měl Clarke projev v OSN, téměř jej nepoznal. Tentýž muž i říká, že Clarke byl jako malý kluk, i když byl oblečený do smokingu a nikdy nevynechal příležitost pro drobný žertík. Ten údajně předznamenává šelmovský úšklebek.⁹⁹

---

⁹⁵ Tamtéž, 212. s.

⁹⁶ ASIMOV, Isaac. *Já, Asimov: Paměti*. 1. Praha: Arcadia, 1996, 171. s.

⁹⁷ Tamtéž, 170. s.

⁹⁸ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 211. s.

⁹⁹ Tamtéž, 252. s.

Toto si uvědomoval i sám Clarke, když o sobě říkal, že i když mu bylo sedmdesát, nemusí se bát příchodu takzvaného druhého dětství, protože nikdy nevyrostl z toho prvního.¹⁰⁰

Asimov a Kennard nebyli jedinou Clarkovou obětí. Stal se jí i zástupce military science fiction, Heinlein. „*Prohlásil jsem: „Ale vážení, celá desetiletí jsme tvořili velkou trojku a už začínáme lidi unavovat. Nemyslíte, že by někdo z vás dvou (protože jste oba starší než já) měl ustoupit stranou a dát šanci ostatním spisovatelům?*“ A Heinlein na to řekl: „*Na ostatní spisovatele seru!*“ Tentýž večer napsal Asimov pro Clarka epigram. Epigram, jenž je v samém úvodu této kapitoly.

Ač často Arthur se svými kolegy žertovali na svůj účet, nemyslete si, že Clarke byl záłudný. Jeho přátelé říkali, že prý není schopen žádné ošklivosti a zálužnosti. Tedy krom žertíků.¹⁰¹ Též se zmiňovali, že Clarke neustále žasne, tedy spíše se nechá okouzlovat novými dojmy.¹⁰²

Než jsem začala psát tuto práci, vnímala sem Sira Arthura Charlese Clarka jako seriózního pána, jež napsal mé nejmilejší romány a povídky. Dnes mohu říci, že se můj názor změnil. Clarke si po celý život ponechal dítě v sobě. Dětskou neomezenou fantazii, zvědavost, jistou bezelstnost i humor. K tomu stačí připočíst vysokou inteligenci, zájem o vědu, spisovatelský talent a máme ingredience, díky nimž jsou jeho romány stále oceňovány čtenáři.

1.3 A. C. Clarke - Dílo

„...Pořád vidím Arthura v jedné situaci,“ pokračuje Dot, „která se vždycky opakovala a pokaždé mě nutila k smíchu. To když sešel dolů a oznámil mi: „Hotovo! Hotovo!“ „Výborně!“ odpovídala jsem. A on na to: „Fajn. A je to. Ted už nebudu dělat nic.“ Pak se chvílku poflakoval sem a tam a vrátil se nahoru. Asi tak za hodinu byl zpátky dole, lehce kopl do zdi a prohlásil: „To je hrozné. Nemám co dělat. Musím začít psát další knihu.“¹⁰³

Nejznámějším dílem A. C. Clarka je bezesporu *2001: Vesmírná odysea*. Tento román nespadá k vrcholným dílům autora. Za zpopularizování onoho

---

¹⁰⁰ Tamtéž, 282. s.

¹⁰¹ Tamtéž, 291. s.

¹⁰² Tamtéž, 287. s.

¹⁰³ Tamtéž, 84. s.

románu jistě stojí kultovní film stejného jména, který s Clarkovou spoluprací natočil mezi lety 1964 a 1969 Stanley Kubric. Málokdo již ale ví, že Kubric nenatáčel film dle tohoto románu, ale román s filmem vznikaly současně. Dílo, které za celou Vesmírnou odyseou stojí, je kromě jiných i povídka *Hlídka* z roku 1951.

Společným prvkem obou literárních děl je tajemný monolit nalezený na Měsíci. Monolit, jenž zde byl zanechán velmi vyspělou civilizací. Dalším společným prvkem je fakt, že onen monolit hlídá a případně jemně ovlivňuje naši planetu, aby se zde vyvinul inteligentní život. V románu *2001: Vesmírná odysea* ovšem dokáže monolit povýšit vědomí živého organismu na vyšší úroveň. Dalším, ale již podružným rozdílem monolitů v obou dílech je jejich tvar. V povídce má tvar pyramidy, kdežto v románu kvádr. Nabízí se otázka, zda změna tvaru nenastala díky Clarkově spolupraci s Kubrickem. Přeci jen film a román *2001: Vesmírná odysea* vznikaly současně a přiznejme si, že na stříbrném plátně monolit ve tvaru vysokého kvádru působí monumentálnějším dojmem než původní pyramida.

Hlídka tedy stála na počátku tetralogie *2001: Vesmírná odysea*, *2010: Druhá vesmírná odysea*, *2061: Třetí vesmírná odysea* a *3001: Poslední vesmírná odysea*. Samozřejmě stála i na počátku vzniku již zmíněného filmu, jenž dle všeho napomohl tyto díla zpopularizovat a stal se milníkem na poli filmové science fiction. Nutno podotknout, že i když je filmu již více než čtyřicet let, nezastaral jak po dějové, tak i po vizuální stránce, která je stále strhující. Pro plné vychutnání těchto děl je důležité shlédnout jak snímek, tak si i přečíst román. Jsou jako jin a jang. Jsou protiklady, jež se navzájem doplňují a skládají celek.

Důvod proč tato kapitola nezačíná prvním dílem A. C. Clarka je prostý. Možná *Vesmírné odysey* nepatří k vrcholným Clarkově dílům, rozhodně patří k nejoblíbenějším. Též poukazuje na téma, které se objevuje v mnoha dílech spisovatele. Tímto tématem je vstup na vyšší úroveň z hlediska vědomí či evoluce. Jak bylo řečeno v dokumentu *Sci-Fi Vizionáři*, díla A. C. Clarka jsou jako návod na lidskou evoluci.

Shodné téma má jedno z raných autorových děl – *Konec dětství*. Zde je ale faktorem, který spustí lidskou evoluci, cizí rasa - takzvaní Vládci. Ač jde o mírumilovný národ, pro lidstvo mají poněkud děsivý vzhled – rudá pokožka a rohy v lidech evokují stvoření z pekla.

Společně s knižní sérií o tajemném monolitu (*2001: vesmírná odysea*, *2010: Druhá vesmírná odysea*, *2061: Třetí vesmírná odysea* a *3001: Poslední vesmírná odysea*) i *Konec dětství* spadá do zvláštního a méně známého sub-žánru. Jde o takzvanou metafyzickou science fiction.

Bezpochyby nejvíce oceňované dílo Sira Clarka je *Setkání s Rámou*. Dle mnoha čtenářů je právě tato kniha vrcholem autorovy tvorby. Jedná o krystalicky čistou hard science fiction, která dle pravidla sub-žánru není vystavěná na osudech lidských hrdinů. Stěžejním faktorem příběhu je válcové těleso neznámého původu řítící se skrze Sluneční soustavu. Zdálo by se dle tohoto strohého popisu, že kniha je nezajímavá. Opak je ale pravdou. Clarke do detailů promyslel zvláštní svět nacházející se uprostřed rotujícího válce, jež byl astronomy pojmenován Ráma.

V této knize se opět potvrzuje autorova výborná znalost fyziky. Jako příklad bych uvedla tání kruhového moře nacházející se v půli obvodu válce.

Ráma je staletí vystaven mezihvězdnému chladu blížící se absolutní nule. Jeho plášť postupem času zahřívají paprsky Slunce. Tím se samozřejmě zahřívá a rozpíná atmosféra uprostřed válce, taktéž taje moře. Jelikož je Ráma zahříván z vnějšku, voda taje odspodu. Led jak je známo má větší objem než voda v tekutém stavu. Tento faktor způsobí nakonec proboření vrchních vrstev ledu, jelikož již nemají oporu.

Za zmínku rozhodně stojí i takzvaní bioti, jimiž se Ráma hemží. Název je složeninou slov biologický a robot. Tito bioti mají zajímavou anatomii a Clarke je tak promyslel, že díky tempu vývoje dnešní techniky by za pár let mohli být reální. Nemají žádné zařívací ústrojí, pouze mozek, pohybové ústrojí a elektroplaxy. To jsou buňky emulující elektrický proud. Že jsou tyto buňky čirá fantazie? To rozhodně není pravda, vzpomeňme si například na elektrické úhoře.

Ráma je svět tak bizardní a zároveň uvěřitelný, že nezbývá než smeknout nad Clarkovými znalostmi a fantazií. Třeba jen povídka *Jupiter Pět* si vyžádala více než dvacet stránek výpočtů orbitálních drah.¹⁰⁴ Kolik stran výpočtů si mohl vyžádat celý tento román?

Zvláštnost Rámovy světa může ve čtenáři vyvolat vzpomínky na také krásně popsany svět ve tvaru prstence od Larryho Nievena. Svět mají oba romány podobně bizardní a promyšlený. Přesto však je podoba minimální díky

---

¹⁰⁴ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 64. s.

faktu, že každý spadá do jiného sub-žánru. *Setkání s Rámou* spadá do hard science fiction, *Prstenec* balancuje na pomezí klasické Space opery a hard sci-fi.

Na dalších dílech o tělese zvaném Ráma spolupracoval Clarke s věhlasným astronomem pracujícím například na projektu Galileo. Tento astronom se jmenoval Gentry Lee.¹⁰⁵ Díky této spolupráci se mění styl vyprávění. *Návrat Rámy*, *Zahrada Rámová* i *Ráma tajemství zbavený* jsou mnohem více zaměřeny na lidský faktor. Stále jde o kvalitní romány, ale jak jsem jednou někde slyšela, problém pokračování Rámy je jediný. Tím problémem je první díl. Existují další dvě pokračování. Ta však byla napsána až po Clarkově smrti mužem, jenž s ním na Rámovi spolupracoval.

Jako mnoho jiných autorů i Clarke ve svých krátkých textech popustil uzdu fantazii více než v románové tvorbě. Jedna povídka již zde byla zmíněna. Jmenovala se *Hlídka*. Tato povídka vedoucí k spisovateli nejznámějšímu dílu byla původně sepsána pro soutěž, kde se bohužel neumístila. Zajímavou ironií je, že dvě díla, jež Clarka později proslavila, nevzbudila zprvu žádnou větší pozornost. Jak již bylo zmíněno v kapitole věnující se autorovu životu, ani jeho práce o telekomunikačních družicích téměř žádnou pozornost nevzbudila.

Kromě faktu, že v povídkách Clarke více experimentoval, mohl do textu více vnést svou osobnost či témata jemu blízká. Například Clarkovy dětské představy spojené s pláží v Minehead jsou použity v povídce *Pomíjivost*.¹⁰⁶

Text začíná v daleké minulosti, kdy chlapec blíže nespecifikovaného druhu předchůdce člověka jde po pláži. Clarke se zmiňuje, že ač pro jeho druh záře myšlení svítala, od zvířat jej dělil pouhý vlasek. Náhle se děl posunuje do budoucnosti, kdy si na stejné pláži hraje malý chlapec a sní o jiných světech, diví se, proč lodě, co odlétají ke hvězdám, se již nevrací. V tu chvíli pro něj přicházejí rodiče, oznamujíc že již musí jít. Díky temné mlhovině jsou zde popsány poslední chvíle Země, a proto lidstvo odlétá do bezpečí.¹⁰⁷ Ona pláž, kterou si vybral chlapec ke hře, je popsána s nesmírnou citlivostí, že i nezaujatý čtenář dokáže poznat prostý fakt – jde o místo, které je pro samotného autora velmi důležité.

Arthur C. Clarke přišel o otce již jako třináctiletý mladík. Tato smutná situace se odráží v mnoha dílech spisovatele. Téměř to vypadá, že si autor tuto

---

¹⁰⁵ Gentry Lee. In: [online]. [cit. 2014-09-10]. Dostupné z: <http://www.databazeknih.cz/autori/gentry-lee-8442>

¹⁰⁶ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 15. – 16. s.

¹⁰⁷ CLARKE, Arthur Charles. *Zpráva o třetí planetě*. 1. vyd. Praha: Kamarád, 1982, 103. - 109. s.

ztrátu částečně kompenzuje ve své tvorbě. V textech se často nachází výrazný prvek, a to vztah mezi otcem a synem. Povídka točící se okolo tohoto prvku nese melancholický název - *Kdybych na tebe zapomněl, Země*. Ona celkově tato povídka vyvolává ve čtenáři až nepříjemné mrazení.

V textu se přeneseme do budoucnosti. Otec doprovází svého syna na povrch Měsíce. Dvojice je ohromena pohledem, jenž se jim naskytne. Nad pustou a bezútesnou měsíční krajinou září drahokam - planeta Země. Vypadá jako za dnešních dní, ale je tu jeden rozdíl. Stačí se zahledět za noční stranu, která zlověstně světlkuje. Otec i syn jsou si vědomi, že ještě dlouhá léta nebude Země obyvatelná, že nikdy nepocítí déšť na tvářích. Nepocítí jej oni, ani mnoho následujících generací.

Na této povídce znervózňuje tentýž faktor jako u románu *Setkání s Rámou* - je až nepříjemně realistická.

Zvláštní je skutečnost, že ač byl Clarke ateista, jeho nejvíce oceňované povídky pracují s náboženskou tematikou. Konkrétně se jedná i povídky *Hvězda* a *Devět miliard božích jmen*. První zmíněná byla zfilmována v populárním seriálu *The Twilight Zone*. Zde posádka hvězdné lodi nalezne již mrtvou soustavu planet. Hvězda již dávno vybuchla v supernovu a svým krutým žářem sežehla planety. Až na jedinou velmi vzdálenou planetku. Zde civilizace obývající tento systém zanechala svůj památník. Památník nebo by bylo lepší říci náhrobek? Tak jako tak jde o poslední stopu po již zaniklé civilizaci, která měla zajistit, aby neupadli v zapomnění. Zlom nastává ve chvíli, kdy počítač vyhodnotí čas, kdy světlo v supernovu vybuchující hvězdy dorazilo k Zemi. Bylo tomu více než dva tisíce let, kdy zazářila nad městem zvaným Betlém.

Druhá povídka věnující se náboženskému tématu je od *Hvězdy* diametrálně odlišná. Za prvé již zde nejde o křesťanství. Přesuneme se do tibetského kláštera, kde mniši vlastní superpočítač. K čemu mohou ale potřebovat tak výkonný stroj? Odpověď je jednoduchá. Snaží se najít všechna jména boha. Co se ale stane, když jsou všechna jména nalezena? To Clarke nechává na čtenářově fantazii. Jediným vodítkem nám může být zmínka o vyhasínajících hvězdách.

Romány i povídky již zmíněné by se daly označit jako ukázka klasické Clarkovy tvorby. Co ale výjimky? Výlučné postavení v Clarkově tvorbě má román *Skluzavka*. Proč? Tento román je jediným Clarkovým románem nespádajícím do vědecko-fantastické literatury.

Rozdílná je i povídka, již je věnována tato práce - *Stěna z temnoty*. Nevybavuji si jiné Clarkovo dílo odehrávající se v jiném vesmíru. Nevybavuji si jiné Clarkovo dílo, které nebylo alespoň částečně poznamenáno autorovou láskou k technologii.

Clarke je představitel technického optimismu, proto tato povídka do kontextu jeho tvorby plně nezapadá. O absenci technologie jako nosného prvku je již zmínka v předešlém odstavci. Zároveň jakoby z povídky sálala určitá bezmoc. Bezmoc, kterou člověk pocítí, když dosáhne hranice, kterou nejde překročit. Ve *Stěně z temnoty* je onou hranicí konec malého vesmíru, v němž hlavní postava Šervan žije. Odhodlá se prozkoumat, co je na druhé straně temné stěny půlící planetu jeho lidu. Jak mrazivé je zjištění, že na druhé straně nic není. Jak frustrující musí být narazit na takto nepřekonatelnou překážku, která je hranicí světa i poznání.

Když vezmeme v potaz, že Arthur C. Clarke byl velmi zvědavým mužem, tak by se dalo říci, že v této povídce ztělesnil svou noční můru.

Beletrie není jediný druh Clarkovy tvorby. Významnou částí je i vědecká činnost. Ta však je natolik rozsáhlá, že si zaslouží vlastní kapitolu. Když pomíneme vědecké články a beletrii, věnoval se Clarke ještě jednomu odvětví, které zdánlivě na první pohled do jeho tvorby nezapadá. Mnozí z nás si matně vybavují trojici televizních dokumentárních seriálů, které Česká televize vysílala v devadesátých letech. Šlo o *Záhady světa*, *Další záhady světa* a *Svět tajemných sil*. Na tyto dokumenty navazovala i knižní série.

Na mysl se vkrádá myšlenka, co mohl mít Clarke společného s dokumentárním seriálem zabývajícím se záhadami? Mnoho. Jde o sérii dokumentů a knih, na níž spolupracoval. Na druhý pohled to stále do jeho tvorby nezapadá. Musíme si ale uvědomit Clarkovu zvědavost a zároveň, že velká část jeho tvorby spadá do metafyzické science fiction.

Počátek této kapitoly se věnuje dílům, které končí vstupem jedince či civilizace na vyšší úroveň vědomí, kdy se přetváří z hmotných bytostí na vědomou energii. Vidíte tu spojitost? Jako by se Clarke snažil najít skryté zákonitosti světa a jako by se snažil poznat, co je za hranicemi našeho omezeného vnímání. Ovšem po svém.

Toto samozřejmě není úplný výčet Clarkových děl, ten by sám o sobě vyšel na samostatnou práci. Jde jen o seznámení s nejvýznamnějšími literárními počiny tohoto spisovatele.

1.3.1 Získaná ocenění

Psal se rok 1956 a Clarke dostal prestižní cenu Hugo za povídku *Hvězda*. Tutéž cenu dostal roku 1974 za román *Setkání s Rámou*. Další ocenění cenou Hugo dostal Clarke o šest let později za román *Rajské fontány*.

Další významnou cenou, již Clarke získal, je Nebula. Prvně jí získal za novelu *Setkání s medúzou* roku 1972. Následující rok získal stejnou cenu za román *Setkání s Rámou*. Na další cenu Nebula si Clarke počkal šest let. Roku 1979 ji získal za román *Rajské fontány*.

Ocenění, které jistě zastíní všechny ceny a je udělováno nepravidelně, nese název Velmistr žánru, a kromě Clarka jej získali i autoři jako je Robert A. Heinlein, Clifford Simak, Isaac Asimov, Ray Bradbury a jiní.¹⁰⁸ Dalším významným oceněním, jež Clarke dostal, je Kalingova cena UNESCO za vědeckou literaturu.¹⁰⁹

Když opustíme svět literárních cen, tak určitě stojí za zmínku, že *2001: Vesmírná odysea* získala cenu Oscar za vizuální efekty.¹¹⁰

Pro Clarka však byla největším uznáním Cena Charlese A. Lindbergha.¹¹¹ Velmi si též cenil ceny Asociace kosmických výzkumníků za mimořádné úspěchy.¹¹²

Za jistou formu ocenění tohoto velmistra je i fakt, že jedna z cen nese jeho jméno. Jméno Clarke však nese i geostacionární orbit a planetka. Osobně myslím, že dle informací o tomto autorovi jej toto muselo potěšit více než všechny ceny světa.

---

¹⁰⁸ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 474 - 492. s.

¹⁰⁹ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 147. s.

¹¹⁰ 2001: Vesmírná odysea. In: [online]. [cit. 2015-01-22]. Dostupné

z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/27102-2001-vesmirna-odysea/>

¹¹¹ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 277. s.

¹¹² Tamtéž, 297. s.

1.3.2 Spoluautoři A. C. Clarka

Clarke především od 90. let využíval při psaní knih spoluautory. Nabízí se otázka, zda za to mohla nemoc, nebo již pokročilý věk autora. Vzpomeňme, že se Clarke narodil v prosinci roku 1917. Kdo tedy byli jeho spoluautoři?

Arthur na pokračováních knihy *Setkání s Rámou* spolupracoval s hlavním inženýrem projektu Galileo, s mužem nesoucím jméno Gentry Lee. Spirit a Opportunity, vozítka která od roku 2004 zkoumala Mars, byla vytvořena také pod dohledem tohoto muže. Lee měl dohled nad veškerými inženýrskými pracemi při konstrukci těchto roverů. O kvalitě jejich konstrukce vypovídá i fakt, že vysoce překročili životnost, jež jim byla předpovězena. Například Spirit se odmlčel až roku 2012.

Tento inženýr od roku 1989 spolupracoval s Clarkem na románech vyprávějících o Rámovi. Sám napsal další dvě pokračování s názvy *Poslové Rámových světů* a *Noc dvojího úplňku*¹¹³. Nutno podotknout, že styl psaní mají Lee a Clarke diametrálně odlišný, což se projevuje již na románu *Návrat Rámy*. Toto dělí čtenáře na dva tábory. Ti, kteří jsou rádi, že romány, na nichž autoři spolupracovali, mají více propracované postavy a vztahy mezi nimi. Ovšem na úkor strhujícího popisu Rámy. Druhý tábor zastává názor zcela opačný.

Další Clarkův spoluautor má více spisovatelských zkušeností než Gentry Lee, který je především inženýrem. Jmenuje se Stephen Baxter. Mají společný i sub-žánr science fiction, v rámci jehož mantinelů většinou psali. Jedná se o hard sci-fi a spolupracovali spolu na sérii knih *Oko času*, *Sluneční bouře* a *Prvorození*. Tyto romány se též souhrnně nazývají *Odysea času*. Stephen Baxter samostatně napsal mnoho kvalitních děl. Jako příklad stojí za zmínku *Dlouhá Země*, *Prstenec* nebo *Vor*.¹¹⁴

Gregory Benford vystudoval fyziku a taktéž ji i vyučoval na Kalifornské univerzitě v Irvine. Jak už jeho vzdělání může napovědět, psal ve stylu hard science fiction. S Clarkem spolupracoval na díle *Po pádu noci*. Jde o pokračování Clarkova příběhu *Proti pádu noci*. Obě díla častokrát knižně vychází v jedné vazbě. *Po pádu noci* má být sice pokračováním *Proti pádu noci*, přesto mají společná snad jen jména hlavních postav. Mezi díly je tolik nesrovnalostí, že

---

¹¹³ Gentry Lee. In: [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: <http://www.databazeknih.cz/autori/gentry-lee-8442>

¹¹⁴ Stephen Baxter. In: [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: <http://www.databazeknih.cz/zivotopis/stephen-baxter-1806>

Benford si vysloužil nemálo kritiky. Druhým klopýtnutím tohoto autora je román *Ohrožení Nadace* navazující na díla Isaaca Asimova.¹¹⁵

Posledním Clarkovým spoluautorem byl další mistr žánru Frederik Pohl. Pracovali společně na románu *Poslední Teorém*. Toto dílo vyšlo roku 2008 po Clarkově smrti. Ač na románu spolupracovali dva autoři, Pohl se zde projevil jako velmi zručný spisovatel, a to z několika důvodů. Tím prvním je fakt, že přizpůsobil svůj styl psaní Clarkově stylu. Nešlo pouze o popisy ale i o mnohem těžší aspekty Clarkovy tvorby jako je gradace vyprávění i styl humoru. Důvodem druhým je, že i přesto, že přizpůsobil svůj styl psaní, dal do románu i něco ze sebe. Přestože *Poslední Teorém* byl psán na sklonku života obou autorů, neztrácí na kvalitě i čtivosti. Frederic Pohl sám napsal mnoho kvalitních děl žánru. Za všechny jmenujme *Cesta na Gateway*, *Chlapec, který bude žít navěky* a *Svět na konci času*. *Poslední Teorém* by se dal nazvat labutí písní těchto vel mistrů žánru.

Jak je vidět, Clarke si své spoluautory vybíral svědomitě. Bohužel ne vždy byl tento výběr šťastný. Například na techniku zaměřená série knih o Rámovi byla psána ve spolupráci s inženýrem, který výrazně ovlivnil průzkum vesmíru.

1.3.3 Seznam děl: Romány

Against the Fall of Night (Proti pádu noci), 1948/1953

Prelude to Space, 1951

Sands of Mars (Martanské písky), 1951

Islands in the Sky, 1952

Child hood's End (Konec dětství), 1953

Earth light (Světlo Země), 1955

The City and the Stars (Město a hvězdy), 1956

The Deep Range (Hluboké pastviny), 1957

A Fall of Moondust (Měsíční prach), 1961

Dolphin Island (Ostrov delfinů), 1963

Glidde Path (Sestupová dráha), 1963

---

¹¹⁵ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 189 - 199. s.

2001: The Space Odyssey (2001: Vesmírná odysea), 1968

Rendezvous with Rama (Setkání s Rámou), 1973, ceny Hugo, Nebula, Locus, Jupiter, British SF, Campbell Memorial.

Imperial Earth (Impérium), 1975

2010: Odyssey Two (2010: Druhá vesmírná odysea), 1982

The Fountains of Paradise (Rajské fontány), 1982, ceny Hugo, Nebula

The Songs of Distant Earth (Zpěv vzdálené Země), 1986

Cradle (Kolébka), spoluautor Gentry Lee, 1988

2061: Odyssey Three (2061: Třetí vesmírná odysea), 1988

Rama II (Návrat Rámy), spoluautor Gentry Lee, 1989

Beyond the Fallof Night (Po pádu noci), spoluautor Gregory Benford, 1990

The Ghost from the Grand Banks (Duch z Grand Banks), 1990

The Garden of Rama (Zahrada Rámová), spoluautor Gentry Lee, 1991

Rama Revealed (Ráma tajemství zbavený), spoluautor Gentry Lee, 1993

The Hammer of God (Kladivo boží), 1993

Richter 10 (Desátý stupeň), spoluautor Mike McQuay, 1996

3001: Final Odyssey (3001: Poslední vesmírná odysea), 1996

The Trigger (Spoušť), spoluautor Michael P Kube-McDowell, 1999

The Light of Other Days (Svit vzdálených dní), spoluautor Stephen Baxter, 2000

Time's Eye (Oko času), spoluautor Stephen Baxter, 2004

Sunstorm (Sluneční bouře), spoluautor Stephen Baxter, 2005

Firstborn (Prvorození), spoluautor Stephen Baxter, 2007

The Last Theorem (Poslední Teorém), spoluautor Frederik Pohl, 2008

1.3.4 Seznam děl: Novely

A Meeting with Medusa (Setkání s medúzou), 1971, cena Nebula

1.3.5 Seznam děl: Povídky

- Travel by Wire* (Cestujte po drátě!), 1937
- How We Went to Mars* (Jak jsme byli na Marsu), 1938
- Retreat from Earth* (Ústup ze Země), 1938
- The Awakening*, 1942
- Whacky* (Úlet), 1942
- Loophole* (Skulina), 1946
- Rescue Party* (Záchranná výprava), 1946
- Technical Error* (Technická chyba), 1946
- Castaway* (Vyvržený), 1947
- Inheritance* (Odkaz), 1947
- Nightfall*, 1947
- Breaking Strain* (Mez odolnosti), 1949
- The Fires Within* (Ohně v hlubinách), 1949
- The Forgotten Enemy*, 1949
- Hide and Seek* (Střílejte veverka), 1949
- Expedition to Earth* (Výprava na Zemi), 1949
- Transience* (Pomíjivost), 1949
- The Wall of Darkness* (Stěna z temnoty), 1949
- Guardian Angel* (Anděl strážný), 1950
- Nemesis* (Nemesis), 1950
- The road to the Sea* (Silnice k moři), 1950
- Time's Arrow* (Směr času), 1950
- A Walk in the Dark* (Cesta tmou), 1950
- All the Time in the World* (Všechn čas světa), 1951
- Earthlight* (Světlo Země), 1955
- Holiday on the Moon* (Dovolená na Měsíci), 1951

If I Forget Thee, Oh Earth (Kdybych na tebe zapomněl, Země), 1951

Second Dawn (Druhý úsvit), 1951

The Sentinel (Hlídka), 1951

Superiority (Převaha), 1951

Trouble with the Natives (Trable s domorodci), 1951

Encounter in the Dawn (Na úsvitu věků), 1953

Jupiter Five (Jupiter V), 1953

The Nine Billion Names of God (Devět miliard božích jmen) 1953, cena Hugo

The Other Tiger (Ten druhý tygr), 1953

The Parasite (Parazit), 1953

The Possessed (Posedlí), 1953

Publicity Campaign (Reklamní kampaň), 1953

Reverie (Reverie), 1953

Armaments Race (Zbrojní horečka), 1954

The Deep Range (Hluboké pastviny), 1954

The Man Who Ploughed the Sea (Muž, který oral moře), 1954

No Morning After (Čtvrtý den), 1954

Patent Pending (Patent v jednání), 1954

Silence Please! (Ticho, prosím!), 1954

This Earth of Majesty (Země jeho Veličenstva), 1954

The Star (Hvězda), 1954, cena Hugo

What Goes Up (Co vystoupá nahoru), 1955

All That Glitters (Vše, co se třpytí), 1956

Big Game Hunt (Lov na velkou zvěř), 1956

Green Fingers (Měsíční zahradník), 1956

The Pacifist (Pacifista), 1956

A Question of Residence (Otázka trvalého pobytu), 1956

The Reluctant Orchid (Kterak se Hercules Keating v orchidej proměnil), 1956

Robin Hood, F.R.S. (Profesor Robin Hood), 1956

The Starting Line (Startovní čára), 1956

Watch this Space (Vesmír jako promítací plátno), 1956

The Other Side of the Sky (Druhá strana oblohy), 1957

Cold War (Studená válka), 1957

Critical Mass (Kritická hmota), 1957

The Defenestration of Ermintrude Inch (Defenestrace Ermitudy Inchové), 1957

Let There Be Light (Budiž světlo), 1957

Moving Spirit (Hybný duch), 1957

The next tenants (Příští nájemníci), 1957

Security Check (Bezpečnostní opatření), 1957

Sleeping Beauty (Šípková Růženka), 1957

The Songs of Distant Earth (Zpěvy vzdálené Země), 1957

The Ultimate Melody (Dokonalá melodie), 1957

Cosmic Casanova (Vesmírný Casanova), 1958

A Slight Case of Sunstroke (Lehký případ úžehu), 1958

Out of the Sun (Ze Slunce zrozeni), 1958

Who's There (Kdo je tam?), 1958

Out of the Cradle, Endlessly Orbiting... (Vyкроčiv z kolébky, navěky obíhá...), 1959

Into the Comet (V kometě), 1960

I Remember Babylon (Vzpomínám na Babylon), 1960

Summertime of Icarus (Léto na Ikaru), 1960

Trouble with Time (Případ s časem), 1960

Before Eden (Dřív než nastal ráj), 1961

Death and the Senator (Smrt a senátor), 1961

The Food of the Gods (Božský pokrm), 1961

Hate (Nenávist), 1961

Love That Universe (Buď nás spojí láska), 1961

Saturn Rising (Východ Saturnu), 1961

An Ape About the House (Opička v domě), 1962

Dog Star (Psí hvězda), 1962

Maelstrom II (Maelstrom II), 1962

The Shining Ones (Zářící), 1962

The Last Command (Poslední rozkaz), 1963

Playback (Záznam), 1963

The Secret (Tajemství), 1963

The Light of Darkness, 1964

Sunjammer (Sluneční vítr), 1964

Dial F for Frankenstein (...A ozve se Frankenstein), 1965

The Longest Science-Fiction Story Ever Told (Nejdelší vědeckofantastický příběh, který kdy byl vyprávěn), 1966

The Cruel Sky (Kruté nebe), 1966

Crusade (Křížová výprava), 1966

Herbert George Morley Roberts Wells (Vážený pán Herbert George Morley RobertsWells), 1967

Neutron Tide, 1970

Transit of Earth (Přechod Země), 1971

Whenthe Twerms Came, 1971

Quarantine (Karanténa), 1977

siseneG, 1984

On Golden Seas (O zlatých mořích), 1986

The Steam-Powered Word Processor (Parní slovotvorný stroj), 1986

The Hammer of God (Kladivo boží), 1992

The Wire Continuum (Drátěné kontinuum), spoluautor Stephen Baxter, 1997

Improving the Neighbourhood (Žádná škola sousedů), 1999¹¹⁶

1.3.6 Seznam děl: Vědecká činnost

More Television Waveforms (Další televizní signály), 1942¹¹⁷

Raketa a válka budoucnosti, 1945

Extra-Terrestrial Relays (Mimozemské přenosy), 1945¹¹⁸

V-2 for Ionospheric Research? (V-2 pro výzkum ionosféry?), 1945

Interplanetary Flight (Meziplanetární let), 1950¹¹⁹

Electromagnetic Launching as a Major Contribution to Space Flight (Elektromagnetické odpalování jako přínos ke kosmickým letům), 1950¹²⁰

Technologie a hranice poznání, 1978¹²¹

1.4 A. C. Clarke - Dílo v kontextu doby

Je to zvláštní, ale science fiction vypovídá o době svého vzniku mnohem více než jiná odvětví beletrie či filmu. Ano, je to zvláštní, ale neodsuzujte tuto myšlenku dříve, než si přečtete argumenty, proč tomu tak je.

Jako dokonalou ukázkou prvního příkladu je originální série *Star Trek* ze šedesátých let. Děj se odehrával na kosmické lodi Enterprise a na vzdálených planetách, které navštívila. Tato odtrženost od reality umožnila scénáristům reagovat na aktuální problémy společnosti. Od rasismu, šovinismu, přes xenofobii až k problematice drog. V některých epizodách byla reflexe moderní společnosti až tak zřejmá a sžíravá, že byly předělávány minuty před vysláním. Tento faktor se objevuje i v Clarkových dílech, ovšem méně zřejmě. Musíme si

---

¹¹⁶ http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_krátkých_literárních_prací_Arthura_C._Clarka

¹¹⁷ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 51. s.

¹¹⁸ Tamtéž, 57. s.

¹¹⁹ Tamtéž, 69. s.

¹²⁰ Tamtéž, 71. s.

¹²¹ Tamtéž, 204. s.

uvědomit, že vznik knihy je oproti jedné seriálové epizodě mnohem zdlouhavější. Například Clarke by začal psát román, jenž by reagoval na aktuální světovou situaci, a než by se kniha objevila na pultech knihkupectví, byla by již dávno neaktuální.

Je toto důvod, proč nejen Clarkovy knihy reagují spíše na nadčasová témata? Pokud si vzpomeneme na kapitolu o dílech Arthura Charlese Clarka, tak již víme, že je několik tematických okruhů, k nimž se spisovatel vracel. V jeho dílech se často objevují prvky metafyzické science fiction či výrazný prvek vztah otec – syn.

Pro ony metafyzické prvky v Clarkových dílech existují dvě vysvětlení. Prvně si uvědomme, že již jako malý se Arthur zabýval tajemnými jevy a snažil se je vysvětlit. Za druhé, i dnes by se dalo říci, že Velká Británie je mekkou pro různé záhadalogy.

Zajímavé je, že ač by se dalo říci, že Clarke byl spisovatel velmi koketující s vědou, nikdy nezavrhl tajemné jevy. Ba naopak, snažil se je díky nejnovějším objevům na poli techniky a vědy vysvětlit. Tento jeho zájem prolul i do beletristické tvorby a působí jako příjemný kontrast ke Clarkově fascinaci technologií, která se také výrazně odráží v jeho dílech.

Uvědomme si, jaký překotný vývoj prodělala naše civilizace za dobu Clarkova života. Když se tento muž roku 1917 narodil, zuřila stále první ze Světových válek. Od vynálezu tranzistoru nás stále dělila desetiletí. Mnoho rodin ještě nemělo ani zavedenou elektriku a natočené filmy ještě postrádaly zvukovou stopu.

Když tento muž roku 2008 zemřel, již se místo elektronek používaly mikroprocesory. Celý svět používal vynález, s jehož koncepcí Clarke přišel. Ano, jde o telekomunikační družice.

1.5 A. C. Clarke v roli vynálezce a proroka

„ Nikdo neučinil ve věci osvíceného předvídání budoucnosti více než Arthur C. Clarke.“

Isaac Asimov

Bujná fantazie v kombinaci s vysokou inteligencí mnoha autorů science fiction jim napomohla předpovídat budoucnost. Často se ve vývoji technologie staly jejich fantazie skutečností. V předešlé kapitole je zmíněno, že Clarke se stal jedním z těchto proroků moderní doby.

Člověka, který o Clarkovi neví holé nic, jistě v tuto chvíli napadá jediná myšlenka. Ta se týká toho, že tento spisovatel pouze něco napsal do románu a díky náhodě se to později stalo skutečností. Vyvrácení tohoto omylu se bude věnovat tato kapitola. Nebyla to jen náhoda, Clarke byl vizionář.

Již spisovatelovo mládí napovídá o jeho technickém talentu. Ještě než dovršil třináctý rok života, dokázal si Arthur zkonstruovat vlastní teleskop. Rozhodně však nebyl posledním teleskopem, co si vyrobil. Neuběhl dlouhý čas a začal stavět složitější stroj dle patentu Grahama Bella, nesoucí název fotofon,¹²² což je zařízení přenášející zvuk na základě klesající a stoupající intenzity světelného paprsku¹²³

Přeskočme do čtyřicátých let dvacátého století, a to do doby, kdy mladý Arthur C. Clarke sloužil ve válce jako obsluha radaru a inspirován tímto vynálezem snil o konceptu, jenž za dvacet let změnil naši civilizaci. Dle Clarka stačilo umístit na geostacionární orbit tři družice, které by svým signálem pokryly celý povrch planety. Několik let po Clarkově článku *Mimozemské přenosy* si s podobným konceptem pohrávali i němečtí inženýři. Vratme se ale ke Clarkovi. V původním konceptu byly družice poháněny parní turbínou, jež se zahřívala proudem soustředěných slunečních paprsků. Dnes nám tato myšlenka připadá jistě zábavná, ale nesmíme zapomínat, že se psal rok 1945. Na samém konci své studie však podotýká, že vývoj ve fotovoltaice by mohl zajistit získávání energie přímo ze slunečních paprsků.

Muselo uběhnout dalších dvanáct let, než byl na oběžnou dráhu vyslán první umělý satelit Sputnik 1 a dalších šest let do prvního satelitu přenášejícího televizní signál.¹²⁴ Zajímavé je, že Clarke si družice představoval jako vesmírné stanice, ale miniaturizace v elektronice zapříčinila to, že již tehdy byly satelity poměrně malé.

---

¹²² CLARKE, Arthur Charles. *Zpráva o třetí planetě*. 1. vyd. Praha: Kamarád, 1982, 5. s.

¹²³ Fotofon. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2015 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Fotofon>

¹²⁴ *Den, kdy se svět změnil: před 50 lety spojila družice USA a Evropu* [online]. 2012 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/druzice-telstar-1-historie-clarke-dql-/tec_vesmir.aspx?c=A120711_120725_tec_vesmir_pka

Dnes jsou všechny různé orbity Země zahlceny satelity i vesmírným odpadem, až se to stává závažným problémem.¹²⁵

Clarke předpověděl i technologii, která je dnes na svém počátku. Jde o telefon v hodinkách¹²⁶. Ano, lze namítnout, že z dnešních chytrých hodinek se dá volat pouze při spárování se smartfonem přes bluetooth. Vývoj ale naznačuje, že brzy bude smartfon kompletně integrován do hodinek. Jediné co tomu brání je obliba rozměrných displejů, kdy telefony často atakují svými rozměry tablety. Však jak nastane znovu trend miniaturizace, tak Clarkova předpověď jistě dojde svého plného naplnění.

Další Clarkovou vizí, která je s dnešní technologií možná, avšak není uskutečněna, je takzvaný orbitální výtah. Je pravda, že nejde o Clarkovu původní myšlenku. Nezávisle na sobě na tento koncept přišlo několik vědeckých týmů. Proč ale kosmický výtah zde zmiňuji? Za prvé pro tuto technologii se postupem času vžil Clarkův název, a za druhé ve svém románu *Rajské fontány* jako první popsal stavbu tohoto výtahu. Dalo by se to shrnout takto: v 60. letech několik vědeckých týmů přišlo s myšlenkou, kterou Clarke rozvedl do uskutečnitelného stavu.¹²⁷ Mohou se nám vkrádat na mysl myšlenky, že nemáme dostatečně pevný materiál, jenž by byl použit jako lano. Omyl. Lanem by mohly být uhlíkové nanotrubičky. Ty jsou jednak vodivé, takže mohou dodávat výtahu energii, ale hlavní jejich vlastnost je pevnost. Ač se jejich průměr pohybuje mezi jedním až stem nanometrů,¹²⁸ jsou tvrdší než diamant.¹²⁹

Již zmíněné je jistě úctyhodné, ale stále ve výčtu nejsme u konce. Z Clarkově stati vydané roku 1937 jménem *Do vesmíru*, pochází tento úryvek - „S materiály a palivy, které dnes známe, je možné sestavit stroj, který vzlétne ze Země, obletí Měsíc a vrátí se zpět. S poněkud větším úsilím a s pomocí zkušeností z prvního letu bude možné postavit kosmickou raketu, která přistane na Měsíci a poté se vrátí na Zemi. Jakmile se dostaneme na Měsíc, budou cesty k planetám už jen otázkou vzdálenosti, protože k nim potřebujeme prakticky stejné množství paliva. Jak odhalil sir Isaac Newton, v kosmu vzdálenost mnoho neznamena,

---

¹²⁵ *Vesmírné smetí: Kolem Země poletují zbytky raket i satelitů* [online]. 2013 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/vesmirne-smeti-kolem-zeme-poletuji-desetitisice-zbytku-raket-i-satelitu-1q6-/video.aspx?c=A130502_170849_In-video_hm

¹²⁶ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 223. s.

¹²⁷ *Kosmický výtah* [online]. 2011 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://forum.kosmonautix.cz/forum/viewtopic.php?f=41&t=355>

¹²⁸ *Uhlíkové nanotrubičky* [online]. 2011 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.grafen.cz/nanotechnologie/23-uhlikove-nanotrubičky>

¹²⁹ *Nová forma uhlíku* [online]. 2012 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.livingfuture.cz/clanek.php?articleID=10884>

*protože jakmile se těleso začne pohybovat, neustane, dokud jej opět něco nezastaví. Logicky vzato je dobytí vesmíru jen věcí času, experimentování a peněz. Možná to potrvá padesát let, možná sto. A možná mnohem méně.*¹³⁰

Ano, Clarke měl pravdu, až na jeden detail. Od dobytí vesmíru nás dělí vývoj naší technologie. Jinak než si ale myslíte. V šedesátých letech, kdy Apollo 11 přistálo na Měsíci, byla oproti dnešku technologie primitivní a méně choulostivá. Staré elektronky neovlivňovala kosmická radiace, kdežto moderní čipy potřebují mnohem, mnohem větší stínění, aby mohly v kosmu pracovat spolehlivě.

Snad každý z nás zná princip kosmických raket, kdy je tělo rakety děleno do několika stupňů, které se po startu oddělují. Tuto myšlenku můžeme překvapivě vystopovat opět k Arthurovi C. Clarkovi. V jeho článku *V-2 pro výzkum ionosféry* přemýšlí, jak využít rakety k vědeckým účelům, plus zde spekuluje, že aby se dostaly na orbitu, musí mít, jak již bylo zmíněno, několik stupňů. Snad jediná válečná technologie, kterou předpověděl, je spojení atomových hlavic a rakety.

Ano Arthur C. Clarke byl na poli vědy opravdu vizionářem, přesto bylo ještě jedno odvětví, kde se jeho předpověď vyplnila. Šlo o umění. Psal se rok 1982, kdy byla prvně publikována Maldenbrotova množina ze které se dále odvíjí fraktálová matematika. Její vzorec je takovýto:

$$Z = z^2 + c$$

Céčka a zetka jsou v této rovnici čísla určující pozici bodu. Celá rovnice určuje způsob, jakým jsou body umístěny.¹³¹

Clarke předpověděl, že na umění do budoucna budou mít vliv fraktály, když poprvé onu množinu uviděl.¹³²

Tyto a mnohé další důvody mohou za fakt, že je dodnes Clarke uznáván vědci a častokrát i mezi ně řazen.

„Kdybych v únoru 1945 nepřišel s myšlenkou geostacionárních přenosů v dopise Wireless Wordu a nerozpracoval ji podrobněji v říjnu téhož roku, udělalo by

---

¹³⁰ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 45. s.

¹³¹ *Fraktály: Počítačová grafika* [online]. 2007 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/gvb/1708/FRAKTALY---POCITACOVA-GRAFIKA.html/>

¹³² MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 285. s.

to vzápětí půl tuctu jiných lidí. Domnívám se, že můj včasný objev uspíšil věc vesmírných komunikací přibližně o patnáct minut.“¹³³

2 Science Fiction

„Vesmír je nekonečný a realita zřejmě překoná veškeré naše představy“

Arthur Charles Clarke

Co je vlastně Science fiction? Hned na počátku této kapitoly by mělo být řečeno, že Science fiction spadá společně s hororovou literaturou a takzvaným fantasy do kategorie fantastická literatura.

„Často se říká, že science fiction je úniková literatura a vždycky se to chápe v záporném smyslu. To samozřejmě není pravda. Vědeckofantastická literatura je ve skutečnosti jediným literárním žánrem, který se zabývá skutečnými problémy a eventualitami: je to angažovaná beletrie...“¹³⁴

2.1 Počátky Science Fiction

Science fiction. Milovaný i zatracovaný žánr, který je však bohatší než by si mnoho lidí dokázalo představit. V této kapitole se seznámíme s jeho počátky a jeho proměnami v průběhu času.

Kde je tedy ten prvopočátek? Kdo položil základní kámen, na kterém mohly stavět další generace spisovatelů? Počátek můžeme hledat u ženy z viktoriánské Anglie nesoucí jméno Mary Shelleyová. Nelze si odpustit myšlenku, zda jeden sub-žánr sci-fi – steampunk, odehrávající se převážně v této době, nevzdává hold těmto prvopočátkům.

Dnes je science fiction považováno spíše za mužskou záležitost, proto je překvapující, že první kdo napsal román žánru je žena. Její jméno nezasvěcenému čtenáři jistě nic neříká. Dílo, které se stalo prvním literárním opusem žánru je ovšem nesmrtelné a nese název *Frankenstein*. Ač je tento román dnes zařazen do hororové literatury, nese výrazný vědecko-fantastický prvek – Frankensteinovo monstrum a jeho zrození.

---

¹³³ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 57. s.

¹³⁴ Tamtéž, 208. s.

Mnozí čtenáři i přes tento fakt datují vznik žánru ke spisovatelům, kteří nám jsou mnohem známější, a to k Julesi Vernovi a H. G. Wellsovi.

Tři roky před Wellsovým narozením napsal Jules Vern svůj první vědecko-fantastický román. Pojmenoval jej *Pět neděl v balóně*. Jak se zmiňuje Ondřej Neff v *Encyklopedii literatury science fiction*, Verne svůj román nezamýšlel jako literaturu pro mládež. Avšak román se touto literaturou stal a mělo to výrazné následky pro další vývoj žánru. Proč tomu tak je? Jedním z důvodů může být fakt, že Verne nebyl v porovnání se svými konkurenty příliš nadaný.¹³⁵ To, že již v době kdy Verne žil, nebyl přijat do řad Francouzské akademie, zapříčinil již zmíněný fakt, že jeho dílo bylo orientováno na mládež.¹³⁶ Jestli můžeme s Neffovým názorem souhlasit, nechám s dovolením na čtenářích. Nelze však popřít fakt, že mnozí z nás v dětství nadšeně četli dobrodružství, jež nám tento spisovatel vysnil. Taktéž se pro jiné stal vstupenkou do světa science fiction.

Science fiction se zrodilo v 19. století. Proč zrovna v této době? Důvod je jednoduchý. Byla to doba průmyslové revoluce. Technický vývoj se zrychloval a naskýtal tak rodnou půdu pro sny. Sny, jež ukazovaly, kam až věda a technika mohou pokročit. Podobná situace nastala i v 60. letech 20. století. Vraťme se opět k prvopočátkům žánru do doby.

Verne pracoval se základní myšlenkou sci-fi dávno předtím, než byl definován žánr. Ještě za jeho života se objevuje spisovatel pracující s motivy, které jsou oblíbené v žánru do dnešní doby, jako je cestování časem či život na jiné planetě. Ano, jde o již zmíněného H. G. Wellse. Tento spisovatel pozvedá fantastickou literaturu. Využívá vědeckých poznatků a zapracovává je do svých příběhů. Proč ale musel Wells napravit reputaci žánru? Fantastická literatura byla díky Vernovým pozdním dílům chápána jako příběhy, ve kterých se může stát cokoliv.

Dnes kromě mnohých dělení vědecké fantastiky je možno použít i rozdělení na následovníky Verna a následovníky Wellse. První zmiňovaní berou žánr jako prostor, kde je možné všechno, na co si vzpomenou. Druzí se zase drží vědeckých faktů.

Z méně známých autorů stojí za zmínku belgický spisovatel J. H. Rosny se svým dílem *Xipéhuzové*. Zajímavé je, že někteří tohoto spisovatele považují za

---

¹³⁵ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 38.

¹³⁶ *Jules Verne* [online]. 2015 [cit. 2016-01-09]. Dostupné z: <http://magazin.aktualne.cz/expert-jules-verne-predvidal-minimum-vynalezu-je-to-mytus/r~b60cd27cd78011e48da50025900fea04/>

pravého zakladatele žánru.¹³⁷ Ještě zajímavější je ale fakt, že pod tímto pseudonymem psali společně dva bratři. Některá díla napsali samostatně, ale dílo zde zmíněné je plodem jejich spolupráce.¹³⁸ Z dalších francouzsky píšících autorů bych ráda zmínila muže, jenž měl s Arthurem C. Clarkem mnoho společného. Nesl jméno Camille Flammarion. Psal na přelomu 19. a 20. století a byl popularizátorem vědy, hvězdářem a výborným spisovatelem. Tématem objevujícím se v jeho tvorbě je především možnost existence mimozemského života.¹³⁹

Francouzská fantastika byla na vzestupu, který nakonec přerušila válka. Nakonec vznikaly i němé sci-fi filmy. Jako příklad bych uvedla *Spící Paříž*. Než ovšem začala válka pustošit Evropu, dokonce i před nástupem nacizmu, se v Německu objevují zajímavé osoby na poli science fiction. Patří mezi ně nástupce Verna Hans Dominik. Jeho romány jsou podobně technicky orientované. Jako příklad bych uvedla knihu *Atlantis*.¹⁴⁰ I zde vznikaly perly němé kinematografie. *Orlakovy ruce*, snímek pracující s tematikou transplantací, byl natočen již roku 1924.¹⁴¹ Nesmíme zapomenout na dílo, jež je dodnes citováno, kultovní *Metropolis* Fritze Langa.

Dle Ondřeje Neffa se anglo-americká sci-fi již tehdy lišila od tvorby kontinentální Evropy. V čem mohl být takový rozdíl? Fantastika anglicky mluvících zemí se ve svých vizích vydává za hranice našeho hvězdného systému. Často dokonce daleko za jeho hranice.

Roku 1908 se objevuje ve Velké Británii z hlediska dnešního dění ve světě zajímavý román spadající po sub-žánru alternativní historie. Nese jméno Napoleon z Notting Hillu a vypráví o Anglii ovládané muslimy. Za pozornost jistě stojí také divadelní hra Bernarda Shawa *Zpět k Metuzalémovi* z roku 1921 představující nám genezi Homo Sapiens až do roku 31920. Shaw v podstatě v této pentalogii zpracovává dle sebe kompletní dějiny lidstva od Adama a Evy až do daleké budoucnosti k nadčlověkově.

---

¹³⁷ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 40. s.

¹³⁸ J.-H. Rosny. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2016 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/J.-H._Rosny

¹³⁹ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 40. s.

¹⁴⁰ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 41. s.

¹⁴¹ *Orlakovy ruce* [online]. [cit. 2016-01-09]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/9761-orkakovy-ruce/>

Zatímco nastal úpadek či zánik italské, francouzské, německé i americká fantastiky, ostrovní vesele vzkvétala. Abych to uvedla na pravou míru, tou dobou v USA nastal propad žánru do brakové literatury. Vědecký aspekt se stal pouze zástěrkou pro romantické příběhy, kde byla jasná linie mezi dobrem a zlem. Díky zpoždění vývoje žánru zapříčiněného 2. světovou válkou se v USA stává sci-fi samostatným žánrem s velikou základnou fanoušků v předstihu před Evropou.¹⁴² Do dnešních dní je v USA fanouškovské hnutí nejvýraznější.

Americká sci-fi začala ve 30. letech pronikat formou magazínů do Velké Británie. Byla zde snaha založit i britskou obdobu, toto úsilí však kazila válka. Přesto se nakonec zadařilo.

Díky rozkvětu magazínů v anglicky mluvících zemích, ač často povídky v nich obsažené byly nevalné kvality, vzniká space opera. Jejím průkopníkem byl E.E.Smith, který napsal sérii příběhů o kosmické lodi Skřivánek. V jeho dílech se začaly objevovat později oblíbené atributy sub-žánru, například Galaktická impéria, dalekosáhlá spiknutí, vesmír hemžící se životem a mnohé další.

Ve 40. a 50. letech Space opera upadá v nemilost. Její opětovný rozkvět nastává až v letech sedmdesátých.¹⁴³ Mohly jej zapříčinit dva faktory. Tím prvním byla jistě popularita seriálu *Star Trek*. Tím druhým zase jistá naivita ostře kontrastující s bezútěšností tehdy populárního sci-fi. Ano, tuto naivitu si Space opera udržela do dnešních dní. Je otázka, jestli to není stále tento faktor, který lidi láká k tomuto nejrychleji zastarávajícímu sub-žánru.

Fantastický žánr kvetl i ve slovanských zemích. Například do dnešních dob je polská fantastika pojmem.

V bývalém Sovětském svazu měl žánr taktéž hluboké kořeny. Již v 18. století vzniká utopistické dílo *Cesta do země Ofiru*. Z dnešního pohledu můžeme považovat za mnohem zajímavější dílo *Rok 4338* od Vladimíra Odojevského. Zde se čtenář z plna hrdla nabaží popisy futuristických vynálezů. Jelikož jde o román z roku 1840, tak nám tyto vynálezy dnes přijdou spíše úsměvné.¹⁴⁴

Dávno, dávno před Mary Shelleyovou, před Wellsem, před Clarkem se v různých dílech objevovaly prvky fantastiky. Je však otázkou, zda se tato díla řadí do žánru sci-fi nebo jsou pouze jeho předznamenáním. Osobně se klaním

---

¹⁴² NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 43.

¹⁴³ Tamtéž, 45. s.

¹⁴⁴ Tamtéž, 46. s.

k variantě druhé. Za všechny stojí za zmínku *Utopia* od Thomase Moora, na něhož navazují Orwel a Wells se svými fiktivními světy. Utopistický obsah můžeme vystopovat i v dílech Jana Amose Komenského a v mnohých dalších.

Vraťme se ale do doby bližší současnosti, konkrétně do dvacátých let dvacátého století. Roku 1922 vzniklo dílo Alexeje Tolstého *Aelita* balancující na pomezí klasické science fiction a filozofického utopismu. Na toto dílo navázal první sovětský spisovatel zaměřený pouze na science fiction, Alexandr Běljajev. Zajímavé je jeho dílo *Člověk obojživelník*, kde jsou mladému chlapci voperovány žraločí žábry či *Poslední člověk z Atlantidy*.

V anglofonních zemích a především v USA se v hojném počtu vydávají magazíny věnující se žánru. Ty stály na počátku kariér mnoha dnes uznávaných autorů. Za všechny jmenujme muže, jemuž je věnována tato práce - Arthur C. Clarke.

2.1.1 Subžánry Science Fiction

Science Fiction má mnoho podžánrů. V této kapitole se seznámíme s nejdůležitějšími z nich. Ono rozdělení však není pravidlem. Mnoho děl jak literárních tak filmových bývá směsicí různých podžánrů. Málokteré dílo je čistá například Space opera či Antiutopie. Mezi výjimky patří například *Setkání s Rámou* či *Hvězdná pěchota*.

- **Utopie:** Díla tohoto subžánru nám předkládají dokonalou společnost.
- **Antiutopie:** Opakem Utopie je Antiutopie. Tento podžánr nám ukazuje buď civilizaci, která je horší než naše nebo též civilizaci, jež skončí špatně. Cílem tohoto odvětví je varovat čtenáře před možným vývojem naší vlastní civilizace.¹⁴⁵

Mezi nejznámější díla patří například Orwel s dílem *1984*, či Karel Čapek a jeho *R.U.R*, nebo též *Válka s mloky*.

- **Kyberpunk:** Ač byl kyberpunk populární především v 80. a 90. letech 20. století, s rapidním rozvojem výpočetní technologie na počátku století 21. se dostává opět do popředí. Proč tomu ale tak je?

---

¹⁴⁵ Tamtéž, 29. s.

Na tuto otázku mohou odpovědět již parametry tohoto subžánru. Za prvé se odehrává v přítomnosti nebo v blízké budoucnosti. Z toho vychází i fakt, že se dílo výrazně dotýká problémů současné společnosti. Mezi specifikace tohoto subžánru patří únik do virtuální reality. Virtuální realita se v kyberpunku stává součástí života. Dnes nejznámější kyberpunkové dílo však jde proti specifikacím žánru. Jde o snímek *Matrix*. Jak se ale různě subžánry mísí, je možné najít myšlenky kyberpunku i v dílech P. K. Dicka, například stírání hranic reality nebo ve *Star Treku* v podobě simulátoru či rasy Borgů.¹⁴⁶

- **Space opera:** Když se řekne sci-fi, mnoho lidí si vybaví právě tento sub-žánr. Asi neznámějším zástupcem spadajícím jak do tvorby literární, filmové i televizní je *Star Trek*. Hlavním tématem jsou cesty do vesmíru či jeho průzkum. Mnohokrát se též objevuje téma přesídlení celé lidské civilizace do vesmíru či na jinou planetu, například v díle *Hyperion* spisovatele jménem Dan Simmons. Dalo by se říci, že do tohoto subžánru částečně spadá i cenami ověřené dílo A. C. Clarka, román *2001: Vesmírná odysea* či díla Larryho Niveana. Space opera nejvíce podléhá zubu času. Jsou lidé, kteří tento fakt považují za vadu subžánru. Najde se ovšem i druhý názor, jenž toto zastarávání bere jako prvek, který dává Space opeře jisté nostalgické kouzlo. Svého vrcholu dosáhla v 50. a 60. letech 20. století. Ač je Space opera již za vrcholem, dá se říci, že od roku 2009, kdy přišla do kin nová reinkarnace *Star Treku*, hlásí pomalý návrat na výsluní.
- **Steampunk:** Zajímavé odvětví žánru je steampunk. Důležitou roli zde hraje technologie. Tento prvek má společný s kyberpunkem. Rozdílem ale je, že ve steampunku bývá technologie poháněna párou. Existují však výjimky, například díla autora jménem China Miéville, kde je pohonnou látkou tajemný éter. Toto napovídá i období, ve kterém se drtivá většina steampunkových děl odehrává. Ano, je to viktoriánské Anglie. Tento subžánr kromě literární a televizní tvorby proniká i do designu, grafiky i módy. Dalo by se říci,

---

¹⁴⁶ Borgové. In: [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://cs.memory-alpha.org/wiki/Borg>

že steampunk je hybridem mezi díly Julese Vernea, kyberpunkem a alternativní historií.

- **Hard science fiction:** Termín hard science fiction byl prvně použit roku 1957. Dnes je tímto pojmem označována veškerá klasická sci-fi literatura pracující s vědeckými poznatky. Na rozdíl od soft science fiction jde o vědecké poznatky z fyziky, astrofyziky, astronomie a jim podobných. V době vzniku tohoto pojmu ale byl význam jiný – označoval pouze literaturu takzvaného zlatého věku vědecko-fantastické literatury.¹⁴⁷ Někdo tento subžánr označuje i jako čistou technickou science fiction. Jde o pravý opak soft science fiction. Jako nejocetňovanější příklady hard sci-fi stojí za zmínku romány *Setkání s Rámou* od Sira A. C. Clarka, *Nadace* od dalšího velikána žánru Isaaca Asimova a v neposlední řadě výborný román *Prstenec od Larryho Niveana*. Poslední jmenované dílo však koketuje se space operou. *Setkání s Rámou* je učebnicovým příkladem Hard science fiction. Vztahy mezi postavami jsou omezeny na nutné minimum a hlavní v příběhu je zkoumaný problém. V případě této knihy se jedná o tajemné těleso Ráma.
- **Soft science fiction:** Soft science fiction je stejně jako Hard science fiction založeno na vědeckých poznatcích. Jde především o vědní obory jako je biologie, psychologie, antropologie ad. Dnes se spíše používá pojem Nová vlna. Vznikla v 60. letech a úmyslně bořila stereotypy Zlaté vlny science fiction.¹⁴⁸ Rozčlenění těchto podžánrů dle vědeckých disciplín, na kterých jsou příběhy založeny, je ale značně ošemetné. Spíše by se dalo říci, že Hard sci-fi je zaměřeno na techniku a Soft sci-fi na lidi či jiná stvoření. Mezi autory, jež v tomto

---

¹⁴⁷ [Srov.] NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 29 - 30. s., Hard science fiction. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2001-2014 [cit. 2014-08-23]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Hard_science_fiction

¹⁴⁸ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 31. s.

podžánru tvořili, patří klasici jako je Ray Bradbury,¹⁴⁹ Brian W. Aldiss, Roger Zelazny, John Brunner a další.¹⁵⁰

- **Military science fiction:** Jak již napovídá název subžánru, zde je v hlavní roli válka. Častokrát tento žánr splývá s Antiutopií. Proč tomu tak je? Tyto podžánry nám předkládají neradostnou vizi budoucnosti, a díky tomuto společnému prvku se mnohdy prolínají. Jde o oblíbené odvětví žánru. Zajímavostí je, že nejde o mladý subžánr. Jeho prvky lze nalézt již v díle *Válka světů*. Z velikánů science fiction se mu věnoval Robert H. Heinlein, jehož dílo *Hvězdná pěchota* je ukázkovým příkladem military science fiction.¹⁵¹
- **Apokaliptická/postapokaliptická science fiction:** První román tohoto žánru sepsala Mary Shellyová roku 1826 a jmenoval se *Poslední muž*.¹⁵² Toto odvětví se často mísí s antiutopií a military science fiction. Zde je ale hlavním hybatelem děje katastrofa, která postihla lidstvo. V apokalyptické science fiction katastrofa zrovna probíhá. V postapokaliptické sci-fi má lidstvo katastrofu již za sebou a bojuje s následky.¹⁵³ Oblíbeným tématem bývá rozpad morálních hodnot ve společnosti, což je vidět například ve snímku *Vodní svět* nebo v knize, která se stala ikonou tohoto sub-žánru - jde o kultovní dílo Johna Wyndhama *Den Trifidů*.
- **Sci-fi anime:** Nedá se říci, že anime je přímo sub-žánr science fiction. Jeho působnost jde napříč všemi odvětvími. Jedná se především o filmovou, seriálovou a komiksovou tvorbu. Proč tomu tak je? Faktu, který za toto může, napovídá již samotný název. Jde v podstatě o animované příběhy, které k nám začaly pronikat

---

¹⁴⁹ [Srov.] NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 33. s., Soft science fiction. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2001-2014 [cit. 2014-08-23]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soft_science_fiction

¹⁵⁰ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 31.

S.
¹⁵¹ Military sci-fi. In: [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://www.fantasy.cz/clanek/military-sci-fi-v-literature>

¹⁵² Poslední muž. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2001-2014 [cit. 2014-08-23]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Poslední_muž

¹⁵³ Apokaliptická sci-fi. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2015 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Apokalyptick%C3%A1_a_post-apokalyptick%C3%A1_sci-fi

z asijských zemí. Díky zvláštní stylizaci a odlišné mentalitě tvůrců vznikají často originální až bizardní příběhy vynikající svou originalitou.

- **Techno-thriller:** Jde o hraniční odvětví science fiction. Mezi jeho specifikace patří, že děj je zasazen do přítomnosti či blízké budoucnosti. Celý příběh mívá jako ústřední bod technický vynález či experiment.¹⁵⁴ Jak již bylo řečeno, techno-thriller se nachází na pomezí žánru, proto mnoho čtenářů či diváků ani nepozná, že jde o sci-fi dílo.
- **Science fantasy:** Dnes oblíbené a rozvíjející se odvětví stojící na hranici mezi science fiction a fantasy. Zde se míchají prvky obou žánrů. Například si představme budoucnost, kde lidé používají jak hi-tech technologii, tak i kouzla. Díla spadající do tohoto sub-žánru jsou *Princezna Marsu* od Edgara Rice Burroughse nebo *Ken Wood a meč krále D'Sala* od J. W. Procházky, který tuto knihu napsal pod pseudonymem G. P. Walker.¹⁵⁵
- **Alternativní historie:** Jaký by byl dnes svět, kdyby Německo vyhrálo válku? Jak by probíhala historie, kdyby místo Homo sapiens vybudovalo svou civilizaci Homo neanderthalis? Jak by vypadal náš život, kdybychom nepoužívali ropu, ale stále páru? Na tyto a mnohé další otázky se snaží odpovědět tento populární žánr. Alternativní historie často splývá se steampunkem, nebývá to ovšem pravidlem. Na otázku druhou nám odpoví zajímavá triologie od Roberta Sawyera. První kniha nese název *Hominidé*, pokračování jsou pojmenována *Lidé* a *Míšenci*. Pokud by vás zajímalo, co by se stalo, kdyby Beneš nepodepsal Mnichovskou dohodu, svou zvědavost můžete ukojit knihou *Peklo Beneš* od českého autora Josefa Nesvadby.

---

¹⁵⁴ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 34.

¹⁵⁵ Tamtéž, 32. s.

2.1.2 Science Fiction v literatuře

Jak hluboko do minulosti musíme zajít, abychom našli prvopočátky žánru?

Počátek žánru je třeba hledat u románu *Frankenstein* od Mary Shellyové. Toto dnes již klasické dílo bývá řazeno k hororové literatuře, přesto ale nese významný sci-fi prvek. Tím prvkem je samotné frankensteinovo monstrum. Tvor, jenž je složen z mnoha mrtvých lidí a následně oživen. V samotné science fiction je motiv vytvoření umělé bytosti velmi oblíben. Vzpomeňme si například na Čapkovy roboty, kteří byli jiní, než jak si roboty představíme dnes. Šlo o uměle vytvořená stvoření z masa a kostí.

Předtím, než se ve hře R.U.R. objevilo slovo robot, byla umělá stvoření nazývána různě, např. monstrum, či jako ve snímku *Metropolis* člověk-stroj. *R.U.R.* i *Meropolis* jsou díla z 20. století. Vraťme se zpět v čase opět do doby, kdy se pokládaly základy žánru. Do doby kdy tvořili velikáni jako je Verne a následně Wells.

Stačí říci, tajemný kapitán ponorky a mnohým z nás se vybaví kapitán Nemo z Vernova díla *20 000 mil pod mořem*.

Již v prvopočátcích žánru se též objevuje jedno z dodnes nejoblíbenějších témat, a to jak mezi čtenáři, tak i mezi spisovateli. Ano jedná se o cestování v čase a román *Stroj času* od H. G. Wellse.

Roku 1949 vyšla brilantní Orwelova anti-utopie *1984*. Bez nadsázky lze tvrdit, že jde o jedno z nejpozoruhodnějších děl dvacátého století. Jde o jednu z knih, kterou když dočtete, tak máte ještě několik dní o čem přemýšlet. Již tento fakt svědčí o její kvalitě a nadčasovosti. Čtyři roky před tímto dílem napsal Orwell další ikonické dílo – *Farma zvířat*.

Já robot, tak zní první významný počín Asimova na poli literatury zabývající se robotikou. Toto dílo je rozhodně nadčasové, někteří čtenáři mu však vyčítají jistý optimismus. Je ovšem tento optimismus vážně chyba? Podle mě ne, to jen v dnešní době jsme si příliš zvykli na temné myšlenky týkající se budoucnosti.

Roku 1951 započaly svou cestu dvě významné sci-fi série. Tou první je *Den Trifidů* z pera Jahna Wyndhama. Co je to vlastně Trifid? Jde o fiktivní druh rostlin, který je důležitým prvkem románu i jeho pokračování.

Druhým významným dílem je počátek legendární ságy Isaaca Asimova. Dalo by se říci, že *Nadace* provázela tohoto autora většinu času jeho tvorby. Přeci jen první kniha vyšla, jak již bylo zmíněno, roku 1951 a poslední o 49 let později. Ano, jde o rozsáhlé dílo. Rozsáhlé dílo skládající se z románů *Předehra k Nadaci*, *A zrodí se Nadace*, *Nadace*, *Nadace a Říše*, *Druhá Nadace*, *Nadace na hranicích* a *Nadace a Země*.

Pouhé dva roky po započetí této významné ságy přišel Asimovův přítel Clarke s jedním z jeho nejlepších románů. Konkrétně šlo o *Konec dětství*. Text v sobě koncentruje většinu výrazných prvků spisovatelovy tvorby. Příkladem je plochost charakterů a kladení důrazu spíše na situaci světa, kam nás kniha zavede. Dalším významný prvek nacházíme na samém konci díla. Jedná se o samotné vstoupení na vyšší hranici vědomí.

Přestože, jak již bylo řečeno, v knize není kladen důraz na charaktery postav, dokáže Clarke čtenáře vtáhnout do světa, kde díky návštěvníkům vstupuje lidstvo na další evoluční stupínek.

Při kolika stupních začne hořet papír? Odpověď na tuto otázku je možné najít i v kultovním díle Raye Bradburyho. Ano mluvím zde o díle *451 stupňů Fahrenheita*. Ač je tato temná dystopie starší než šedesát let, svým způsobem je aktuálnější a aktuálnější. Rozhlédněte se. Lidí, jež vidíme s knihou, je stále méně. Četba je nahrazována televizí, kde jsou velmi populární různé reality show. Prosím, ať nikdy nenastane doba, kdy budeme knihy pálit.

Růže pro Algernon. Povídka, jež byla následně přetavena v román, vyšla roku 1959. Kdo je Algernon? Jde o pokusnou myš, která je stejně jako muž jménem Charly součástí experimentu na zvýšení inteligence. Zajímavé je, že dílo je psáno formou deníkových zápisků onoho Charliho. Charly je mentálně retardovaný. V průběhu experimentu se jeho IQ zvyšuje až na úctyhodné číslo 180. Tento stav bohužel není trvalý.

Kvalitní díla žánru však nevznikala a nevznikají pouze v anglofonních státech. Když se vyřkne slovo *Solaris*, co Vám přijde jako první na mysl? Operační systém? Dva snímky nebo výborný román polského autora Stanislava Lema? Děj nám ukazuje v podstatě komunikaci mezi neuvěřitelně rozdílnými formami života, mezi lidmi a živým oceánem.

Pravý opak filozofujícího *Solaris* si mohou čtenáři přečíst o pouhý rok později. Drsné, násilné, satirizující a velmi poutavé. Tato slova mi vždy

vyvstanou na mysli po přečtení legendárního díla Anthonyho Burgesse nesoucí název *Mechanický pomeranč*.

Román *Duna* a jeho pokračování, jež pochází z pera Franka Herberta, je na poli literární fantastiky taktéž významná díla. Tomu odpovídá i fakt, že byla dvakrát zfilmována. Co se ovšem týče románů, tak ty se jakoby vzpíraly pravidlu space opery. Ono významné zastarávání subžánru se zde téměř neprojevilo. O kvalitách tohoto románu svědčí i fakt, že vyhrál prestižní ceny jako je Nebula nebo Hugo.

Herbert čtenáře provází po pouštní planetě Arrakis. Tato planeta je významná pro celé impérium díky látce, jež se na ní těží. Tato látka propůjčuje lidem delší život i mimosmyslové schopnosti.

Poslední z *Velké trojky*, který se v této kapitole neobjevil, je Heinlein. Jeho kniha *Měsíc je drsná milenka* z roku 1966 získala prestižní cenu Hugo. Heinlein nám předkládá příběh, kdy se osadníci Měsíce snaží osvobodit od nadvlády Země. Ráda bych se zmínila, že z oné trojice nejvýznamnějších spisovatelů žánru jsou díla tohoto autora ta nejdrsnější a častokrát okořeněná notnou dávkou politiky. Heinlein rád nastavuje zrcadlo společnosti a nejinak je tomu i v tomto románu.

Herbert a Asimov nebyli jediní, kdo psali ságy, které se trvale zapsaly do historie žánru. Clarke to však pojal po svém, mnohem komorněji. Nepotřeboval na rozdíl od svých kolegů galaktická impéria jako šachovnici pro svůj příběh. Vystačil si „pouze“ s naším solárním systémem, tajemným objektem a více než tisíciletým časovým úsekem. Ano, mluvím zde o tetralogii *Vesmírných odyseí*. Jmenovitě *2001: Vesmírná odysea*, *2010: Druhá vesmírná odysea*, *2061: Třetí vesmírná odysea* a *3001: Poslední vesmírná odysea*. V předešlých kapitolách bylo zmíněno, že snímek i první z těchto knih vznikaly současně, přesto jsou mezi nimi některé rozdíly. Pro čtenáře může proto být matoucí, že kniha druhá a pokračování navazují na snímek, a ne na knihu první.

V kapitole o Clarkově díle bylo především zmíněno propojení mezi filmem a románem. Jak však příběh pokračuje? Jupiter je zažehnut monolitem a díky tomuto se z jeho systému měsíců stává malý planetární systém uprostřed Sluneční soustavy. Monolity, jako předtím na Zemi, podporují a korigují vznik inteligence na Jupiterově měsíci Europě.

Ve světě science fiction vládly žánry jako je hard sci-fi, nová vlna či space opera. P. K. Dick byl v této době technického optimismu jako zjevení. Jeho díla stírají hranici reálna a nereálna. V tomto duchu se nese i výtečný román *Ubik*. Kromě hranic reality je zde nejasná hranice mezi životem i smrtí. Představte si svět, kde těsně po smrti jste zmrazeni a udržováni ve zvláštním stavu, stavu ze kterého vás mohou po určitou dobu probudit. Ano, jde o zvláštní a znepokojivou myšlenku. Zajímavé ovšem je, že tento ve své době nedoceněný autor, předběhl svou dobu. V dnešním konzumním a paranoiou zmítaném světě je Dickovo dílo konečně oceněno.

Setkání s Rámou. V kapitole věnující se Clarkově tvorbě byl tento román nazván krystalickou esencí technické science fiction. Proč tomu ale tak je? Jako v románu *Konec dětství* téhož spisovatele jsou charaktery upozaděny. Prim hraje obrovský mimozemský válečník plující naší soustavou. V podstatě pouze na popisech tohoto tělesa a jeho průzkumu je postaven celý příběh. Že to zní nezáživně? Omyl. Díky autorově vypravěčskému talentu je čtenář vtáhnut do děje a nadšeně odkrývá Rámovy tajemství. Tajemství, která jsou v naprosté shodě s fyzikálními zákony.

Nutno podotknout, že tento román napsaný roku 1973 získal mnoho ocenění. Na první pohled se podobá knize nesoucí název *Prstenec*. Toto dílo Larryho Nievena je o tři roky starší než Clarkův příběh. Taktéž se odehrává v bizarním uměle vytvořeném světě. Zde ale nejde o válcovité těleso, ale o obyvatelný prstenec, v jehož středu je hvězda.

Markantním rozdílem mezi románem *Prstenec* a *Setkáním s Rámou* je především subžánr. Tentokrát jde o space operu okořeněnou hard sci-fi. Proto se Nievenův vesmír hemží životem. Lidé nejsou jediná rasa, objevují se zde i takzvaní Loutkáři – druh, který měl v minulosti postavit Prstenec. Celý román není postaven na zákonech fyziky, jako tomu je u Clarkova díla.

Do této chvíle jsme se zabývali vážně myšlenou science fiction. *Stopařův průvodce po Galaxii* se však vymyká. Jde o humoristický román, jenž dokáže překvapit čtenáře svým originálním a inteligentním humorem. Douglas Adams nám zde představuje vesmír osazený těmi nejkurióznějšími postavami, co je možno ve fantastické beletrii najít. Nepočítáme-li Pratchettovu *Úžasnou Zeměplochu*. Ta však spadá do jiného odvětví fantastické literatury.

Sub-žánr kyberpunk je díky rapidnímu vývoji technologie stále aktuálnější. Pokud chce čtenář najít dílo, jež je jeho esencí, měl by se poohlédnout po

románu *Neuromancer*. Ač William Gibsou tento román napsal již roku 1984, neztratil nic ze své aktuálnosti, ba naopak. Přenesme se do fiktivního města Čiba, kde hlavní postava příběhu hledá léčbu poškozeného nervového systému. Toto poškození mu neumožňuje se připojit do virtuální reality s názvem Matrix. Poškození je ovšem jeho trestem. Proč? Protože byl hackerem kyberprostoru. *Neuromancer* je literární dílo ověřené mnohými cenami, například Hugem, Nebulou a pamětní cenou P. K. Dicka.

Pod slovem Hyperion si můžeme vybavit mýtické stvoření z řeckého Olympu, drobný měsíc Saturnu či další z povedených science fiction sérií. Tuto konkrétně má na svědomí Dan Simmons a vyšla roku 1989. Na pulty českých knihkupectví se dostala o sedm let později.

Darwinovo rádio od Grega Beara se nachází na pomezí hard a soft science fiction. Po přečtení by jí čtenář automaticky řadil díky výraznému použití vědeckých poznatku i teorií k prvnímu jmenovanému, avšak hard science fiction se věnuje vědám jako je astronomie, fyzika, astro-fyzika a tak dále. Hlavním tématem *Darwinova rádia* je však genetika. Genetika je jedna z vědních disciplín řadících se do soft sci-fi.

Již dnes je známo, že se mnoho virů v průběhu evoluce sloučilo s DNA. Dle předpokladů v našem kódu života je cca 5 % genetické informace pocházející z virů. Nejsem si jista, zda tento fakt byl znám roku 1999, kdy byl napsán tento román. Tak jako tak, hybatelem děje jsou právě viry skryté v naší DNA.

Jeden z takovýchto virů se aktivuje a u všech těhotných žen způsobuje potraty. Tento virus je pojmenován SHEVA a není jisté, zda nese zkázu nebo jde o hybatele vedoucího k dalšímu evolučnímu skoku.

Tento výčet není ani zdaleka kompletní. Je mnoho klasických i nových sci-fi románů, které by si zasloužily zmínění. Za všechny bych ráda vyjmenovala výborný soubor povídek od Raye Bradburyho se souhrnným názvem *Martanská kronika*, nebo z novější doby *Nádraží Perdido* nebo též *Silo* od Huga Howeye.

2.1.3 Science Fiction v televizi a na stříbrném plátně

Jak již bylo řečeno v předešlých kapitolách, science fiction není tak mladý žánr, jak se může zdát.

Pokusme si vzpomenout na nejstarší film, co známe. Pro mě osobně je tímto filmem francouzský snímek z roku 1902, nesoucí jméno *Cesta na Měsíc*. Ano, jde o prvního zástupce žánru v kinematografii. Ač jde již o velmi archaický snímek, má divákovi stále co nabídnout. Kromě nezapomenutelné a často citované scény, kdy raketa jako projektil naráží Měsíci do tváře, je celkově výprava fascinující i po více než sto letech. Především v ručně kolorované verzi, která dodává snímku téměř psychedelický vzhled.¹⁵⁶

Toto ale není jediný film z éry němého filmu týkajícího se vědecko-fantastického žánru. Za zmínku jistě stojí *Nebeská loď* z dánské produkce,¹⁵⁷ nebo *Kráska z Marsu* natočená roku 1924 v bývalém Sovětském svazu.¹⁵⁸ Tento snímek je fascinující především kostýmy, na kterých je jasně vidět vliv ruského konstruktivismu.¹⁵⁹ Uběhly tři roky a na plátna kin se dostala legenda - snímek Fritze Langa *Metropolis* obsahující strhující záběry na futuristické město. Bohužel se do dnešních dob nedochoval snímek kompletní. Aktuální verze má přibližně dvě a půl hodiny a stále jsou četná místa vyplněna textem, který vysvětluje, co se děje ve ztracených částech.¹⁶⁰

Tímto opouštíme éru němého filmu. První významný zvukový film žánru měl na svědomí samotný Wells. Snímek nese název *Svět za sto let* a byl natočen roku 1936.¹⁶¹ Nutno podotknout, že to byl oblíbený film Arthura C. Clarka.

Za zmínění jistě stojí i snímek z roku 1951 *Den kdy se zastavila Země*.¹⁶² Remake tomuto původnímu dílu nemůže, co se týče kvality, ani zdaleka konkurovat. Po několika letech, konkrétně roku 1956, byl natočen již dnes pozapomenutý snímek *Zakázaná planeta*.

O *Zakázané planetě* společně s českou *Ikarií XB1* se říká, že se staly inspiračními vzory pro *Star Trek*. Všechna tři díla mají mnoho společných prvků, včetně toho nejdůležitějšího. Tím je jakási touha jít za hranice poznání, zkoumání vesmíru a hledání nového života.

---

¹⁵⁶ [Srov.] *101 sci-fi filmů: které musíte vidět*. Praha: Slovart, 2010, 9 -11. s., Le Voyage dans la Lune. In: [online]. [cit. 2014-10-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=G5DLJgn-ys4>

¹⁵⁷ Himmelskibet. In: [online]. [cit. 2014-10-25]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/195360-himmelskibet/>

¹⁵⁸ Kráska z Marsu. In: [online]. [cit. 2014-10-25]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/169532-kraska-z-marsu/>

¹⁵⁹ Aelita. In: [online]. [cit. 2014-10-25]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=je1blhS-7G8>

¹⁶⁰ *101 sci-fi filmů: které musíte vidět*. Praha: Slovart, 2010, s. 24 -27.

¹⁶¹ Svět za sto let. In: [online]. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/26716-svet-za-sto-let/>

¹⁶² Den kdy se zastavila Země. In: [online]. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/9813-den-kdy-se-zastavila-zeme/>

V padesátých letech vznikl ještě jeden snímek, co se zapsal do historie kinematografie. Tentokrát se však jedná o film, který byl vyhlášený jako nejhorší na světě. Jde o snímek *Plán 9*. Sice postrádá snad vše, co kvalitní snímek má mít, přesto z něj číší jakási podivná radost jeho tvůrců.¹⁶³ Představte si, že v jedné scéně se střídá den, noc i šero. V též scéně padají na zem papírové náhrobky.

Plán 9 je tak špatný film, až je neuvěřitelně zábavný. Vraťme se ale ke kvalitním vědecko-fantastickým snímkům.

Další snímek v tomto výčtu byl do dnešních dob téměř zapomenut. Lidé znají pouze jeho remake *Vnitřní vesmír*. Roku 1966 vyla natočena *Fantastická cesta*. Co se týče děje, je zde mnoho logických nesrovnalostí. Já ji zde zmiňuji z jiného důvodu. Předně tu máme výpravu, která až surrealisticky ukazuje svět uvnitř našeho těla. Druhý důvod je, že na novelizaci scénáře byl pozván Asimov, který v novelizaci opravil logické chyby snímku. Jelikož ale s tímto románem nebyl nikdy spokojen, napsal další s podobným tématem¹⁶⁴

Taktéž roku 1966 mohli diváci poprvé spatřit snímek *451° Fahrenheita*. Jde o poměrně přesnou adaptaci stejnojmenné klasické knihy od Raye Bradburyho. S minimálními prostředky dokázali filmaři ztvárnit antiutopistický svět, kde kniha je zločinem.¹⁶⁵

O rok později na filmová plátna vstoupil snímek, který se věnuje tajemnému archeologickému nález. Tento nález není pozemského původu a směřuje náš vývoj. Ne nejedná se o *2001: Vesmírnou odyseu*. Jde o mnohem komornější dílo *Pět milionů let k Zemi*. Prvotní myšlenka má s Kubrickovým filmem mnoho společného, ovšem místo i průběh vývoje se tak liší, že si tyto dva snímky nikdo nespojí.

Až o rok později, konkrétně roku 1968, přichází na svět *2001: Vesmírná odysea*. Snímek, který se stal přelomovým, a to jak po stránce příběhu, tak po vizuální stránce. Téhož roku vznikla i kultovní *Planeta opic*.

Psal se rok 1971 a na svět přišel film na motivy knihy z roku 1962 od spisovatele jménem Anthony Burgess. Jde o *Mechanický pomeranč* a na svědomí jej má stejně jako *2001: Vesmírnou odyseu* Kubrick. Tento film rozdělil diváky na

---

¹⁶³ Plán 9. In: [online]. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10216154379-plan-9-z-vesmiru/20938146263/>

¹⁶⁴ Fantastická cesta. In: [online]. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.databazeknih.cz/knihy/fantasticka-cesta-ii-misto-urceni-mozek-20281>

¹⁶⁵ 451° Fahrenheita. In: [online]. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/9083-451-fahrenheita/>

dva tábory. První tábor je snímkem unešen, ten druhý naopak šokován. Proč tomu tak je? Do dnešní doby působí *Mechanický pomeranč* kontroverzně díky svému znázornění amorální party mladíků a díky naturalistickému znázornění násilí. Nejde však o dílo, jež je prvoplánově násilné. Má hlubokou myšlenku. K jejímu odhalení stačí málo – zamyslet se nad dějem a pocity, jež v nás vyvolal.

Pokud jde o žánr science fiction, tak opravdu drtivá většina snímků vznikla v anglicky mluvících zemích. To ovšem neznamená, že se žánrové filmy netočily i jinde. Vzpomeňme si například na tzv. anime, kde se velká část příběhů točí kolem vědecké fantastiky a pochází z asijských zemí. Vraťme se ale do roku 1972, kdy v tehdejším Sovětském svazu vznikl na motivy knihy Stanislava Lema film *Solaris*. Dnes je více známý jeho americký remake, který však nedosahuje kvalit původního snímku.¹⁶⁶ Ač je jeho vizuální ztvárnění pro dnešního diváka stravitelnější, chybí mu něco důležitého. Jako by mu chybělo srdce.

Rok před *Solaris* se objevilo dílo George Lucase. Nemyslím tím *Star Wars*, kterými proslul, ale mnohem komornější a troufnu si říci, že i kvalitnější dílo. Neslo název *THX 1138*. Tento až sterilní a odlidštěný název vypovídá v podstatě o světě, ve kterém se děj odehrává. Představte si, že váš svět je labyrint chodeb. Veškerá individualita je potlačena. Dokonce nemáte ani jméno, máte označení složené z písmen a pořadového čísla. Co se ale stane, když někdo z tohoto odlidštěného světa začne cítit emoce? Na tuto otázku snímek *THX 1138* odpovídá.

Science fiction nepotřebuje strhující a náročnou výpravu. Jako důkaz Vám předkládám dva snímky. První je novodobý a nese název *Pozemšťan*. Jemu se však budeme věnovat ke konci této kapitoly. Tím druhým je *Muž, který spadl na Zem*. S minimalistickými prvky si vystačilo i pro mnohé těžko stravitelné dílo Tarkovského *Stalker* z roku 1979.

V 70. letech se začal zvažovat druhý seriál odehrávající se na palubě hvězdné lodi Enterprise, který měl nést název *Star Trek: Fáze 2*. Pod vlivem popularity filmových *Star Wars* se jeden z připravených scénářů přepsal pro potřeby celovečerního formátu, a tak roku 1979 vznikl první *Star Trek* film. Příběh se ale již *Star Wars* neinspiroval. Naopak šlo o technickou science fiction, která šla ve stopách české *Ikarie XB1* a Kubrickovy i Clarkovy *2001: Vesmírné odysey*.

---

¹⁶⁶ Solaris. In: [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/32352-solaris/>

Téhož roku vznikl ještě jeden kultovní snímek tentokrát však koketující s hororovým žánrem. Vypráví o pouti vesmírné lodi Nostromo. Ano, jde o legendárního *Vetřelce*, kde na návrzích legendárního monstra pracoval nedávno zesnulý R. H. Giger. Zde hraje prim hrůza a výprava těžící z kontrastu sterility interiérů a Gigerových návrhů mimozemského života.

Na konci let 60. vyšlo dílo P. K. Dicka - *Sní androidi o elektronických ovečkách?* Uběhlo čtrnáct let a bylo převedeno do filmové podoby. Šlo o dnes již kultovní snímek Ridleyho Scotta *Blade Runner*. Sám spisovatel Dick se účastnil natáčení snímku, bohužel premiéry se již nedožil.

Téhož roku se v rámci žánru zrodil další kult. Tentokrát ovšem značně odlišný. Ve své době šlo o přelomový snímek, především co se týče vizuálního ztvárnění a neotřelého zasazení děje. Děj se v podstatě odehrával uvnitř počítače. Ano, šlo o snímek *Tron*. Dnes je více známé jeho pokračování. Mnohokrát jsem se setkala s otázkou: „*On je i původní Tron?*“ Díky jednoduché osmibitové grafice v kombinaci s živou hereckou akcí působí původní *Tron* více odlidštěným dojmem než pokračování.

1984, to tentokrát není pouze letopočet vzniku filmu, ale i jeho název. Snímek sice, jak je pravidlem, nedosahuje kvalit knihy, avšak stále jde o povedené dílo ukazující nám svět, kde jsou lidé neustále pod dohledem. Knihu, jež se stala předlohou, napsala legenda žánru George Orwell. V obou variantách příběhu se divák/čtenář seznámí s příběhem, který se stal ikonou v sub-žánru antiutopie.

Téměř veškeré kvalitní science fiction snímky vycházejí ze světoznámých literárních děl. Nejinak je tomu i u snímku *Duna* z roku 1984. Knižní předlohu napsal Frank Herbert a režie se zhostil další muž zvučného jména David Lynch. Tentýž příběh byl ve formě minisérie zfilmován též roku 2000 v kanadsko - české koprodukcí. Tato verze již nedosahuje kvalit snímku předešlého a ke knize samotné je již na míle vzdálena.

Bizardní. Toto slovo napadne diváka po zhlédnutí filmu *Brazil*. Jde o dílo volně inspirované Orwellovým dílem *1984*. Styčným bodem se stává svět, kde vládne totalitní režim.

Je možné, aby komedie z 80. let obsahovala závažné poselství? Ano, je to možné. Jde o snímek pod režijní taktovkou nedávno zesnulého Leonarda Nimoye nesoucí název *Star Trek: Cesta domů*. Jak již bylo řečeno, snímek se nese

v komediálním duchu díky střetu posádky Enterprise z 23. století s lidskou kulturou 80. let. Děj vypráví o sondě, jejíž působení v budoucnu začne ničit podnebí Země. Kapitán Kirk a jeho posádka dekódují signály, co sonda vysílá jako zpěv plejtváka. Ti ale již byli vyhubeni. Proto se vydávají do minulosti. Díky knižnímu pokračování snímku se objevuje fakt, že ona sonda nechtěla Zemi zničit, jen si neuvědomovala, že její komunikace má takové fatální následky na podnebí planety. Sonda si chtěla pouze promluvit.

Na pořadí je další film inspirovaný dílem Philipa K. Dicka nesoucí název *Total recall*. Zde se objevuje spisovatelovo oblíbené téma – stírání hranic mezi realitou a fikcí. Toto téma je důvodem, tedy krom spisovatelova talentu, proč jde stále o velmi oblíbeného autora, a to jak mezi čtenáři, tak mezi scénáristy. Celkově když vezmeme v potaz všechny velikány žánru, Dickova díla jsou nejčastěji zfilmována.

Pátý element od Luca Bessona je přesným opakem předešlého snímku. *Total recall* by se dal označit za až depresivní film. *Pátý element* je hravý, plný barev a drobných žertů. Společně se snímek *Immortal* ukazuje, že evropská kontinentální kinematografie dokáže v rámci žánru konkurovat anglo-americké převaze.

Následující film by se jako *Pátý element* dal nazvat vizuálními orgiemi. Jde o *Matrix* - film, jenž výrazně zpopularizoval subžánr kyberpunk, což je poněkud ironie, poněvadž *Matrix* porušuje mnohá z pravidel žánru.

Po vysokorozpočtových snímcích nastupuje komorní drama *Pozemšťan*. Většina stopáže se odehrává v jediné místnosti, dialogy jsou ovšem natolik zajímavé, že divák nemůže od snímku odtrhnout pozornost. Prapůvod tohoto filmu lze dohledat u epizody původního *Star Treku* jménem *Rekviem za Metuzaléma* od scénáristy jménem Jerome Bixbi.¹⁶⁷ Tento scénárista se ovšem námětu věnoval i po této epizodě a do své smrti psal scénář *Pozemšťana*. Bohužel jej nestačil dopsat. Oba příběhy vypráví o velmi pomalu stárnoucím muži, jenž se stal hybatelem dějin naší civilizace.

Jak je vidět, není potřeba megalomanské výpravy, aby film přitáhl diváky, důležitý je příběh. Následující snímek nesoucí jméno *Počátek* spojuje oba faktory. Lze jej považovat, za jeden z nejvyšších filmů žánru v 21. století.

---

¹⁶⁷ Rekviem za Metuzaléma. In: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1067927999-star-trek-iii/202381437330077-rekviem-za-metuzalema/>[online]. [cit. 2015-02-17].

Za zmínku jistě stojí i *Jiná Země*. Zde je v podstatě jediný fantastický prvek, a tím je druhá identická Země. Vidíme ji pouze v několika záběrech na obloze. Důležité však je, jak dokáže ovlivnit životy pouhý takt, že ví o její existenci.

Nejnovějším snímkem této kapitoly je jistě *Interstellar*. Pozorný a znalý divák zde odhalí odkazy na *2001: Vesmírnou odyseu*. Například tajemná červí díra se nachází u Saturnu na přesně stejném místě jako tajemný monolit v románu. Vizuální stránka na druhou stranu v určitých scénách připomíná filmovou verzi románu. *Interstellar* lze považovat za jedno z nejkvalitnějších děl žánru za poslední roky. Má svůj originální nápad, precizní zpracování a je prolnut odkazy na starší díla.

Nejen stříbrné plátno hostilo sci-fi žánr, výrazně se usídlil i v televizní formě. Vzpomeňme na takové legendy jako je *Doctor Who*, který je od roku 1963 natáčen do dnešních dob. Vypráví příběh jednoho z Pánů času, který cestuje napříč časem i prostorem v Tardis. Ta se díky poruše chameleonského okruhu zasekla v podobě modré policejní budky. *Doctor Who* původně vznikl jako naučný seriál a nikdo mu nepředpovídal dlouhou budoucnost. Tvůrci této legendy se snažili propojit seriál s další legendou. Tou legendou je *Star Trek*. Konkrétně mělo jít o sérii *Enterprise*. Bohužel tuto sérii předčasně zrušili a spojení obou legend nedošlo. Ono propojení alespoň nastalo ve formě komiksů.

Star Trek je pouze o dva roky novější než *Doctor Who*. Mnoho pramenů ale uvádí až rok 1966, což je chybné. Nepočítají s původní epizodou *Klec*, kdy byla ještě *Enterprise* pod velením kapitána Pika. V dnešních dobách je *Star Trek* považován za neoriginální, přesto se stačí podívat na letopočty a zjistí se, že tento seriál přišel s mnoha zajímavými nápady a vynálezy. Velký podíl na tom mají jistě i scénáristé, kteří byli science fiction spisovatelé. Tyto dva seriály nejvíce ovlivnily vývoj science fiction: Jsou ale i jiné, které zaslouží alespoň zmínit. Prvním je *Red Dwarf*. Jde o sitcom, který nijak neovlivnil vývoj žánru, ale díky svému vtipu přilákal mnoho lidí k žánru a stal se natrvalo součástí pop kultury. Druhým je dnes již pozapomenutý *Quantum leap* z let 80., který si hraje s myšlenkou cestování časem formou převtělování.

Z celého výčtu by se dalo odvodit, že vědecko-fantastická tvorba bují pouze v USA a Velké Británii. Pravda to ale není. Co se například knižní tvorby týče, tak se ve světě stala pojmem polská fantastika. Na stříbrném plátně například česká Ikarie XB1 a v televizním formátu jihoafrický seriál *Charlie Jade*. Za zmínku stojí

také švédský seriál *Skuteční lidé* hrající si s Asimovovými myšlenkami, jako jsou například tři zákony robotiky.

Ano, je mnoho děl, která se v tomto výčtu neobjevila. Na některé se pouze nedostalo, některé jsem vyřadila schválně. Například kultovní *Star Wars*, *Battlestar Galactica* či drtivou většinu dnes natáčeného science fiction. Důvod je prostý. V této kapitole jsem chtěla ukázat, že science fiction není pouze o megalomanských vesmírných bitvách a dechberoucích výpravách. Důležitý je přeci nápad i kvalitně zpracovaný příběh.

2.2 Průkopníci a historie žánru science fiction

„Jsem si jist, že člověk by nestanul na Měsíci, nebýt Wellse, Verna a všech těch, kdo o těchto věcech psali a přiměli čtenáře o nich přemýšlet“

Arthur Charles Clarke¹⁶⁸

Kdo byl první spisovatel, jehož dílo se dá označit jako science fiction? Dodnes se vedou spory, kdo to byl. Dle Briana Aldisse je zakladatelem žánru žena jménem Mary Shelleyová.¹⁶⁹ Je téměř jisté, že Vám toto jméno nic neříká, proto je na čase říci, co Shelleyová roku 1818 napsala za průkopnické dílo. Jde o knihu pojmenovanou *Frankenstein*¹⁷⁰. Dnes je *Frankenstein* řazen spíše do hororové literatury, ale uvědomme si, že způsob oživení onoho legendárního monstra rozhodně spadá do kategorie vědecko-fantastické.

C. M. Kornblut ve své knize *Vědeckofantastický román* píše, že žánr vznikl až roku 1926, kdy byl prvně použit název Science fiction.¹⁷¹ Fakt, že byl tohoto roku žánr pojmenován, neznamená, že díla, jež se mohou zařadit do kolonky science fiction, nevznikala již dříve, Jedná se například o již zmíněné dílo Mary Shelleyové či H. G. Wellse a J. Verna.

---

¹⁶⁸ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 219. s.

¹⁶⁹ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 37.

¹⁷⁰ *Mary Shelley*. In: [online]. [cit. 2014-08-01]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/mary-shelley-i#cv>

¹⁷¹ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 37. s.

Fakt, že prvním dílem sci-fi žánru je *Frankenstein*, je v přímém rozporu s všeobecně uznávaným faktem, že zakladateli žánru jsou spisovatelé H. G. Wells a J. Verne.¹⁷²

Tato trojice autorů položila základní kameny sci-fi literatury a za sebe mohou říci, že celý žánr stojí na kvalitních základech.

2.2.1 Mary Shelleyová

Uběhlo již více dvě stě let od narození ženy, která je považována za jednu ze zakladatelů žánru science fiction. Dalo by se i tvrdit, že to ona byla první, kdo napsal dílo, které spadá do vědecko-fantastické literatury.

Byl konec osmnáctého století, když spatřila světlo světa Mary Shelleyová. Konkrétně 30. srpna roku 1797. Jak se říká: „*Jablko nepadá daleko od stromu*“. Mary dostala do vínku literární talent, a to jak po otci, který byl spisovatel, novinář i filosof, tak i po matce Mary Wollstonecraftové. Ta byla též spisovatelkou a feministickou učitelkou.¹⁷³ Již od útlého věku podporoval otec Mary i její nevlastní sestru Fanny ve psaní. Bohužel tou dobou již byla její matka na onom světě.¹⁷⁴

Díky této podpoře se Mary stala zakladatelkou vědecko-fantastického žánru. Je pravdou, že dnes je dílo *Frankenstein* řazeno spíše do hororové literatury, ale podle námětu spadá do science fiction. Další literární dílo žánru je *Poslední muž*.¹⁷⁵ Z dnešního pohledu jde o post-apokaliptický román, pravděpodobně první svého druhu.

Kromě prvopočátků sci-fi psala Mary Shelleyová i gotické romány. Ač její literární tvorba není rozsáhlá, nesmazatelně se zapsala do dějin literatury. Možná by její bibliografie byla rozsáhlejší, kdyby se její zdraví několik let před

---

¹⁷²Science fiction. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2001-2014 [cit. 2014-08-01]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Science_fiction

¹⁷³Mary Shellyová. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2014-09-29]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Mary_Shelleyová

¹⁷⁴Mary Shelley. In: [online]. [cit. 2014-09-29]. Dostupné z: <http://www.egs.edu/library/mary-shelley/biography/>

¹⁷⁵NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 357. s.

smrti nezačalo zhoršovat a bránit v tvorbě. Mary Shellyová zesnula roku 1851 a příčinou smrti byl pravděpodobně nádor na mozku.¹⁷⁶

2.2.2 Herbert George Wells

„Neskoncujeme-li s válkami, války skončí s námi.“

Herbert George Wells

Uběhlo téměř sto let o narození Mary Shelleyové a na svět přišel další z průkopníků žánru. Píše se rok 1866 a na svět přichází do chudé rodiny H. G. Wells. Už od dětství pracoval například jako poslíček. I přes nepříznivou finanční situaci vystudoval přírodní vědy.¹⁷⁷ Fakt, že byl zastáncem Darwina, se promítl do raných děl, jako je například stať *Člověk roku milión* či *Příchod Létajičího člověka*. Wells však do dnešní doby proslul jinými díly, konkrétně jde o *Stroj času*, *Ostrov doktora Moreaua* či *Válka světů*. Tato díla však nejsou Wellsova kompletní literární tvorba. Za méně známá díla bych uvedla post-apokalyptické dílo *Osvobozený svět*, nebo sociální utopii *Až spáček procitne*¹⁷⁸.

2.2.3 Jules Verne

„Věda nemůže předcházet myšlení.“

Jules Verne

Tato slova velikána a jednoho ze zakladatelů žánru se dnes stávají ožehavější, než tomu bylo, když je vyřkl. Dnes věda uhání kupředu mílovými kroky, ale lidské myšlení a mentalita nedokážou držet tempo.

Kdo byl Jules Verne? Byl právníkem, úředníkem, spisovatelem a vizionářem. Ze všech spisovatelů science fiction to byl právě tento muž, kdo jako první ve větším měřítku dokázal předpovědět vývoj technologie.

---

¹⁷⁶ Mary Shelley. In: [online]. [cit. 2014-09-29]. Dostupné z: <http://www.egs.edu/library/mary-shelley/biography/>

¹⁷⁷ H. G. Wells. In: [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/herbert-george-wells#cv>

¹⁷⁸ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 405 - 406. s.

Škarohlídové říkají, že Verne nebyl kvalitní spisovatel, proto se většina jeho tvorby považuje spíše na dětskou literaturu. Zda je na tom něco pravdy se neodvážím posoudit. Přeci jen jde o jeden ze stavebních kamenů žánru a je to již dlouhá doba, co jsem jeho díla četla.

2.3 Králové Zlatého věku Science Fiction

Clarke není jedinou významnou osobností mezi science fiction spisovateli Zlatého věku. Prvně tu máme takzvanou Velkou trojku, do níž kromě Clarka spadal i Asimov a Heinlein. Další dva autoři sice to Velké trojky nepatří, to ovšem neznamená, že jejich díla jsou méně kvalitní. Jde o Stanislava Lema a Raye Bradburyho. Nabízí se otázka, proč tam nejsou zařazeni. U Lema je důvod jasný, do Velké trojky byli zařazeni anglo-američtí autoři a Lem byl polské národnosti.

U Bradburyho se nabízí jediná odpověď. Clarke, Heinlein i Asimov z velké části tvořili v rámci subžánru Hard science fiction, kdežto Bradbury spadá do Nové vlny.

2.3.1 Robert Anson Heinlein

„Ženy a kočky dělají, co chtějí, muži a psi by se měli uklidnit a zvyknout si na to.“

Robert A. Heinlein

Heinlein je ze spisovatelů zářících ve zlatém věku science fiction jistě nejkontroverznější. Spolu s Clarkem a Asimovem spadá to takzvané Velké trojky. A to rozhodně zaslouženě. Z této trojice je rozhodně nejstarší. Robert A. Heinlein se narodil již roku 1907.

Po střední škole narukoval k námořnictvu. Zde jej ochromila těžká choroba – tuberkulóza. Tato nemoc jej sužovala do konce života. Díky ní nemohl dostudovat vysokou školu.

Již po válce se začal kromě jiného věnovat kariéře spisovatele. Ač sice matematiku a fyziku nemohl na univerzitě dostudovat, ve své publikační činnosti mnohdy využíval své hluboké znalosti těchto vědních oborů. Byl též prvním spisovatelem science fiction, který publikoval i mimo beletristický

žánr.¹⁷⁹ Jak již bylo řečeno, Robert Heinlein patřil to Velké trojky science fiction. Málo kdo ale ví, že Clarke, Heinlein a Asimov byli přátelé.¹⁸⁰ Bohužel se před svou smrtí rozhádal s Clarkem. Asimov ve svém životopisu uvádí, že ač to Clarka ranilo, vypořádal se s tím se vtipem sobě vlastním – vytvořil si Robertovu woo-doo figurku.¹⁸¹

Dílo, jímž se tento velmistr žánru představil čtenářské obci, nese název *Čára života*. Šlo o povídku publikovanou roku 1939. Mezi nejvíce oceňovaná a propracovaná díla tohoto spisovatele patří *Cizinec v cizí zemi* a *Dost času na lásku*. Dnes je díky filmové verzi nejznámější z jeho děl *Starship Troopers*.¹⁸² Tento román získal prestižní cenu Hugo.¹⁸³

Témata, která jsou mnoha Heinleimovým literárním počinům společná, jsou vzpoura proti zkorumpovaným utlačovatelům, netradiční rodinné vztahy či náboženství. Jak již tato témata napovídají, na rozdíl od svých dvou souputníků se nevěnoval hard science fiction, ale spíše spadal to takzvané nové vlny či military sci-fi.

Na samém konci textu o tomto velikánovi bych ráda zmínila, jak jej viděl jeho přítel Isaac Asimov: „*Byl to velice pohledný muž s úhledně střiženým knírkem, laskavým úsměvem a uhlazeným vystupováním, takže jsem si v jeho společnosti připadal obzvláště neotesaně...*“¹⁸⁴

2.3.2 Isaac Asimov

„Píšu ze stejného důvodu, kvůli kterému dýchám... kdybych to nedělal, tak umřu.“

Isaac Asimov

¹⁷⁹ [Srov.] NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 258. - 261 s.. Robert Heinlein. [online]. [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/robert-heinlein>

¹⁸⁰ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 219. – 240. s.

¹⁸¹ ASIMOV, Isaac. *Já, Asimov: Paměti*. 1. Praha: Arcadia, 1996, 170. s.

¹⁸² Hvězdná pěchota. [online]. [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: http://www.csfd.cz/film/930_2-hvezdna-pechota/

¹⁸³ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 259. s.

¹⁸⁴ ASIMOV, Isaac. *Já, Asimov: Paměti*. 1. Praha: Arcadia, 1996, 94. s.

Jak již jméno tohoto velikána science fiction napovídá, má ruské kořeny. Konkrétně se narodil ve městě Petroviči v Rusku roku 1920. Sotva mu však byly tři roky, přestěhoval se s rodiči do USA. Již ve věku pěti let se projevila jeho vysoká inteligence, když se sám naučil číst. Články psal již v jedenácti letech.

Roku 1939 odpromoval na Kolumbijské univerzitě. Ano roku 1939, kdy Isaacovi bylo pouhých devatenáct let. V tuto dobu již prodával své články i do časopisů.¹⁸⁵ Další studium mu přerušila válka. Ovšem poté co válka roku 1948 skončila, dokončil doktorské studium biochemie. Již o rok později začal pedagogicky působit na Bostonské univerzitě, kde učil do roku 1958, kdy se stává profesionálním spisovatelem. To ale neznamená, že nepublikoval již dříve. Například jeho nejznámější povídka *Soumrak* vyšla již roku 1941.¹⁸⁶ Ovšem již roku 1953 se setkává se svým budoucím přítelem, a to s A. C. Clarkem.¹⁸⁷

Zajímavé je, že tito dva muži byli zdánlivě naprostými opaky. Clarke miloval potápění, otevřené prostory, rád cestoval. Oproti němu Asimov trpěl klaustrofilií, nenačil se plavat a bytostně nesnášel létání. Přesto je kromě přátelství pojila jistá forma soutěživosti doprovázená přátelskými žerty, výrazná vědecká činnost a schopnost předvídat vědecký pokrok.

Bohužel tento spisovatel opustil náš svět předčasně roku 1992. Tato smrt byla zapříčiněna virem AIDS. O devět let dříve mu byla při operaci podána infikovaná transfúze.¹⁸⁸

Co se ale týče jeho díla, tak patřil mezi nejtypičtější představitele hlavního proudu americké science fiction.¹⁸⁹ Do podvědomí čtenářů i široké veřejnosti se dostal cyklem novel *Nadace* i mnoha jinými díly věnující se z velké části robotice. V Asimovových dílech se častokrát objevovaly takzvané tři zákony robotiky, které díky své promyšlenosti plánují použít i moderní kybernetici. Jejich znění je:

1. *Zákon: Robot nesmí nikdy ublížit člověku nebo svou nečinností dovolit, aby k této situaci došlo.*

---

¹⁸⁵ [Srov.] Isaac Asimov. In: [online]. [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/isaac-asimov#cv>, NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 175. s.

¹⁸⁶ Isaac Asimov. In: [online]. [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/isaac-asimov#cv>

¹⁸⁷ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 221. s.

¹⁸⁸ Isaac Asimov. In: [online]. [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/isaac-asimov#cv>

¹⁸⁹ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 178. s.

2. *Zákon: Robot musí vždy poslechnout každý příkaz člověka, pokud není v rozporu s prvním zákonem.*
3. *Zákon: Robot musí chránit sám sebe před zničením. Jedinou výjimkou je situace, kdy hrozí porušení prvního či druhého zákona.*

Později k nim Asimov přidal i nultý zákon příkazující robotům chránit lidstvo¹⁹⁰

2.3.3 Ray Bradbury

„Nemusíte pálit knihy, abyste zničili kulturu. Stačí přesvědčit lidi, aby je přestali číst.“

Ray Bradbury

Tato slova Raye Bradburyho se dokážou nesmazatelně svou pravdivostí zapsat člověku do paměti. V dnešním světě internetu a televize ztratily knihy dávno svou váhu. Málokdo již zná vůni nově koupené knihy. Není to ale škoda?

Kolem roku 1920 musely být hvězdy ve zvláštní konstelaci, poněvadž se mezi lety 1917 až 1921 narodilo mnoho legend science fiction. Ray Bradbury není výjimkou, spatřil světlo světa roku 1920.¹⁹¹ Již od malička miloval knihy žánru, který jej později proslavil. Čas trávil čtením knih od Wellse, Verna či Poa ve Waukeganské knihovně. Díla posledního ze jmenovaných přivedla Raye k zájmu o žánr.¹⁹² Ano, nedá se říci, že Poe spadá do kategorie sci-fi autorů, i když je do této kolonky někdy řazen. Rozhodně však spadá mezi zakladatele fantastického žánru.

Láska k literatuře ho přivedla na střední škole do literárních kroužků. Již v devatenácti letech vydával časopis *Futura Fantasia* a svými díly přispíval do mnoha dalších. Povídky z těchto časopisů nakonec dostaly i své knižní vydání. To nese název *Temný karneval*.¹⁹³

Díla, která se ovšem nejvíce zapsala do podvědomí, jsou – *Martanská kronika* a *451° Fahrenheita*. Styl Bradburyho ostře kontrastuje s Clarkovým.

---

¹⁹⁰Zákony robotiky. In: *Neuronix* [online]. [cit. 2014-08-15]. Dostupné

z: <http://www.neuronix.cz/zakony.php>

¹⁹¹ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 201.

¹⁹² Tamtéž, 201. s.

¹⁹³ [Srov.] tamtéž, s. 201. Ray Bradbury. [online]. [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/ray-bradbury>

Clarkovi je častokrát vyčítána plochost charakterů.¹⁹⁴ Jde o nešvar mnoha autorů hard science fiction. Bradbury jako autor Nové vlny klade mnohem větší důraz na psychiku postav spíše než na vědu.

Tento klasik žánru nás opustil poměrně nedávno. Psal se rok 2012 a Ray Bradbury odešel na onen svět.

Zajímavé je, že tento autor sci-fi odmítal počítače a internet.¹⁹⁵

„Nesnažím se předvídat budoucnost, já se ji snažím odvrátit.“

Ray Bradbury

2.3.4 Stanislaw Lem

„Nikdo nečte. Když už čte, tak nerozumí. A když čte a rozumí, stejně zapomene.“

Stanislaw Lem

Další z legend žánru se narodila u našich sousedů v Polsku roku 1921. I tento muž potvrzuje, že nejlepší spisovatelé science fiction byli vzdělaní a inteligentní lidé. Clarke vystudoval fyziku a matematiku. Heinlein studoval stejný obor. Asimov byl biochemik a Lem byl lékařem.

Lemovo lékařské studium se projevilo naplno v málo známých scénářích s názvem *Propletenec* a *Přelíčení*. Oba se zaobírají podobným tématem, ovšem z různých směrů. Kdy člověk přestává být člověkem či sám sebou? Jednou je tato otázka pokládána z pohledu transplantační chirurgie a podruhé v rámci náhrad částí těla protézami. Ač jsou tyto povídky napsány humornou formou, po přečtení člověka až zamrazí.

Jak již to bývá, nejznámějšími díly spisovatelů jsou ty, které byly převedeny na filmové plátno. Nejinak tomu je i u Lema. První dílo, které potkalo tento osud, byla kniha pro mládež *Astronauti*. Zfilmován byl i román *K mrakům Megallanovým*. Film, který dle tohoto díla vznikl, nese název *Ikarie XB 1*.¹⁹⁶ Nesmíme zapomenout na obě filmové verze románu *Solaris*.

¹⁹⁴ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 216. s.

¹⁹⁵ Ray Bradbury. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2014 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Ray_Bradbury

¹⁹⁶ *Ikarie XB 1*. [online]. [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/7390-ikarie-xb-1/>

Mezi další významná díla patří *Bajky robotů* z roku 1964, cyklus povídek kde vystupuje pilot Pirx či *Kyberιάda*.¹⁹⁷

Mimo beletristické tvorby sklízel Lem také mnoho úspěchů. Například byl členem Polské kybernetické společnosti i mnoha jiných vědeckých organizací.¹⁹⁸

Lem odešel z našeho světa roku 2006.¹⁹⁹ Předtím ale stačil významně ovlivnit světovou fantastiku.

2.4 České Science Fiction

Může se zdát, že v naší vlasti vědecko-fantastický žánr není příliš rozšířen. Je to pravda a zároveň i není. Ano na filmovém poli mnoho plnohodnotných děl žánru nevzniklo, většinou šlo pouze o komedie se sci-fi prvky. Ovšem literární svět je mnohem rozsáhlejší.

Ano, v Čechách nemá fantastika na růžích ustláno, mnoho děl žánru zde nevzniká a ani nevznikalo. I přesto jsme dokázali alespoň ve dvou případech ovlivnit světovou fantastiku.

Poslední a snad nejrozsáhlejší částí české fantastiky je sama fanouškovská základna. I zde v naší zdánlivě žánrem nedotčené zemi se pořádají různá fanouškovská setkání, jako je *Festival fantazie* a mnohé další. Vznikají zde i například takzvané fan filmy. Toto vše je pro nezasvěceného stále skryto. Co však skryto není, je tzv. ručníkový den. Tento recesivní svátek se slaví 25. května na počest Douglase Adamse i u nás a spočívá v tom, že fanoušci díla tohoto spisovatele nosí celý den na viditelném místě ručník. Pořádají se v tento den i průvody zakončené Vogonskou poezií.

2.4.1 Karel Čapek

„Kniha je nejmocnější zbraní národa. Národ, který si váží knih, váží si zároveň své duchovní nezávislosti a neztratí ji, dokud bude mít svou literaturu.“

Karel Čapek

---

¹⁹⁷ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 297. - 299. s.

¹⁹⁸ Tamtéž, 297. s.

¹⁹⁹ Stanislaw Lem. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2014 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Stanislaw_Lem

Díky tomuto muži a jeho hře *R.U.R.* se tehdejší Československo prvně zapsalo do dějin fantastického literárního světa. Šlo o slovo robot. Ve hře však robot nebyl chápán tak, jak jej chápeme dnes. Šlo v podstatě o uměle vyrobeného člověka bez zbytečných orgánů. Těmto prvotním robotům velmi podobné bytosti nejsou ve science fiction příliš rozšířeny. Nejvíce známé takové bytosti se nacházejí v seriálu *Lexx* nebo též replikanti ze snímku *Blade Runner*.

Začněme ale od počátku. 9. ledna 1890 přišla na svět tato ikona české literatury. Místem Čapkova narození se staly Malé Svatoňovice.²⁰⁰

Jak již bývá zvykem, mistři žánru science fiction byli inteligentní a vzdělaní lidé. Čapek nebyl výjimkou. Studoval Filosofickou fakultu Karlovy univerzity v Praze. Po jejím vystudování vstoupil společně se svým bratrem Josefem na literární dráhu. Ač má Čapek na svém kontě mnoho kvalitních děl, světový věhlas mu přinesla až hra *R.U.R.* a s ní spjat pojem robot. Zajímavé je, že hra byla napsána roku 1920²⁰¹ a ještě ve snímku *Metropolis* z roku 1927 je použito slovní spojení člověk-stroj.

R.U.R. však není jediné Čapkovo dílo, které by se dalo zařadit do kolony science fiction. Nesmíme zapomínat na *Válku s mloky*, dle které je pojmenována cena Karla Čapka - Mlok²⁰². Dalším dílem žánru je i *Krakatit*, *Adam stvořitel* nebo též *Továrna na absolutno*.

Čapkův věhlas na poli fantastiky přesahuje hranice naší vlasti, a to nejen co se týče slova, jež proniklo do mnoha řečí světa. V USA vzniká snímek na motivy hry *R.U.R.*, ale bohužel dle uniklých informací nepůjde o kvalitní podívanou.²⁰³ I v naší domovině je v plánu filmová adaptace Čapkova díla. Tentokrát jde o *Válku s mloky*. Je však otázkou, zda tento snímek vznikne, poněvadž jej plánuje tentýž tvůrčí tým, který vytvořil *Poslední z Arporveru*. Jde sice o nadějný snímek, avšak díky nedostatku financí je již roky v postprodukci.

Jak již bylo řečeno v předešlých odstavcích, fantastický žánr nemá bohužel v naší zemi na různých ustláno.

---

²⁰⁰ Karel Čapek. In: [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/karel-capek#cv>

²⁰¹ *R.U.R.* In: [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: <http://www.databazeknih.cz/knihy/r-u-r-5204?c=all>

²⁰² Cena Karla Čapka. In: [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: <http://www.databazeknih.cz/literarni-ceny/cena-karla-capka-cena-fandomu-mlok-30>

²⁰³ *R.U.R.* In: *Youtube* [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=oFngWH-8xzk>

2.4.2 Ondřej Neff

Jeden z nejvýznamnějších českých autorů science fiction v moderní době vystudoval fakultu žurnalistiky Univerzity Karlovy v Praze. Přestože se novinařině věnuje do dnešních dní, pro mnohé z nás je spojen především se svou sci-fi tvorbou. Obojí spojují jeho články v časopise *Ikarie* (dnes přejmenován na *XB-1*) nesoucí název *Dvorana zvrhlosti*. Nenechte se plést, pod tímto názvem byly vydány i povídky od téhož autora. S onou sérií populárních článků má však pramálo společného.

Vraťme se ale na počátek, jak se vlastně Neff ke science fiction dostal. Jeho uvedením do žánru nebyl nikdo jiný než Jules Verne. Sám Neff vydal roku 1978 studii *Podivuhodný svět Julese Verna*. Kromě psaní sci-fi povídek i románů a kromě žurnalistiky taktéž mapoval počátky žánru v našich končinách i celosvětově. I tato práce vychází z části z Neffových knih *Encyklopedie literatury science fiction, Něco je jinak* a pokračování *Všechno je jinak*.²⁰⁴

Z jeho tvorby dále stojí za zmínění román *Jádro pudla* a díla, jež na něj navazují – *Čarodějův učeň* a *Šídlo v pytli*. Mnozí se však s Neffovou tvorbou setkali spíše ve formě povídek, které vyšly ve sbírkách *Vejsce naruby*, *Vesmír je dost nekonečný*, *Zepelín na Měsíci* a v mnohých dalších.

2.4.3 Josef Nesvadba

„Celá sci-fi je založená na strachu z budoucnosti. Ty příběhy se píšou proto, aby se nevyplnily.“

Josef Nesvadba

Psychiatr, překladatel a v neposlední řadě i legenda české science fiction, to je Josef Nesvadba. Nesvadbův soubor povídek *Tarzanova smrt* se stal díky své literární kvalitě, neotřelým nápadům a filozofické hloubce jedním z pylonů české fantastiky. Zajímavé je, že mnoho z Nesvadbových nápadů předkládaných čtenáři nebere na zřetel vědeckou proveditelnost. Proč tomu tak je? Proč se tímto tak zásadně liší od ostatních autorů, co byli v této práci uvedeni? Důvodem není autorova neznalost, pravý důvod se ukrývá v jeho přesvědčení, že vývoj vědy a

---

²⁰⁴ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, 320. - 321. s.

techniky bude neomezeně pokračovat. Takže v podstatě i to, co se nám dnes zdá nemožné, nemusí být takové i v budoucnu.

V šedesátých letech se Nesvadbova tvorba mění. Science fiction se již používá jako okrajový a ozvlášťující prvek. K čistokrevnému sci-fi se Nesvadba vrátil až o letech osmdesátých novelou *Jak předstírat smrt*. Za pozornost též stojí povídka *Spasitel* odehrávající se v další době ledové.²⁰⁵

Josef Nesvadba spolupracoval i filmovým médiem. Snímky, s nimiž má co dočinění, jsou nám známé – *Zabil jsem Einsteina, pánové, Pane, vy jste vdova, Zítřka vstanu a opařím se čajem* či seriál *Bambinot*.

2.4.4 Science Fiction v televizi a na stříbrném plátně

V našich luzích a hájích nemá science fiction tak výrazné postavení jako v zahraničí. Seriálních sci-fi u nás vznikalo pomálu. Většinou byl tento žánr propojen s žánrem komedie. Proto v české kinematografii *Ikarie XB1* zaujímá tak výlučné postavení. Tento snímek svými kvalitami obstojí i v konkurenci přelomových sci-fi filmů a seriálů ze zahraničí jako je *Zakázaná planeta*, *Star Trek* a mnoho dalších. Bohužel zamrzí, že v šedesátých letech u nás vzniklo tak kvalitní science fiction, které v naší domovině málokdo zná. Dokonce si troufnu tvrdit, že onen snímek je více známý v zahraničí. Objevují se i spekulace, že toto dílo bylo jedním z faktorů ovlivňující *Star Trek*. O kvalitách snímku svědčí i fakt, že dokázal zaujmout diváky, kteří žánru nikdy výrazně neholdovali. *Ikarii XB1* nazvali úžasným filmem.

Jindřich Polák režisující tento snímek má na svědomí další legendu české science fiction. Tentokrát se ze stříbrného plátna přesouváme do televizního formátu. Ano, jedná se o seriál *Návštěvníci*. I popularita *Návštěvníků* překonala hranice naší země. *Ikarie XB1* je vážně myšleným dílem, oproti tomu návštěvníci se pohybují v komediální poloze. Ač se velká část děje odehrává v osmdesátých letech, za pozornost jistě stojí promyšlený svět budoucnosti, který má i netradiční vizuální ztvárnění. Vzpomeňme například na fascinující vzhled počítače CML.

Před *Návštěvníky* i *Ikarii XB1* vznikl další kultovní snímek balancující na pomezí vědecké fantastiky a fantastiky. Jde o *Cestu do pravěku*. Tento

---

²⁰⁵ Tamtéž, 324. s.

dobrodružný snímek z padesátých let potkal podobný osud jako *Ikarii*. Byl populární i v zahraničí, ale za jakou cenu. V USA například *Ikarii XB1* nově sestříhali a na konec dali pohled na Sochu svobody, čímž zcela změnili vyznění snímku. *Cesta do pravěku* byla podobně zprzněna. Byl natočen nový počátek s americkými herci, také byly změněny pohledy do deníku kluků a konec. Americká verze končí velkým třeskem.²⁰⁶ Nabízí se otázka, proč natolik zasáhli do těchto děl, když upřímně řečeno, tyto zásahy rozhodně nebyly ku prospěchu.

Dávno před *Cestou do pravěku* i *Ikaríí XB1* vznikaly v našich končinách adaptace děl Karla Čapka. Například roku 1937 byla zfilmována hra *Bílá nemoc* pod režijní taktovkou Huga Haase. Až na závěr jde o věrnou adaptaci hry. Nutno podotknout, že díky svým kvalitám i kvalitě předlohy má snímek co říci i dnešním divákům.

Jedenáct let poté byla zfilmována další hra z Čapkovy tvorby *Krakatit*. Tento snímek vyniká temnou a tísnivou atmosférou.

Kombinace kresby a živé herecké akce. Inspirace Vernovými příběhy. Režisér Karel Zeman. Ano, mluvím zde o nezapomenutelných snímcích jako je *Vynález zkázy* z roku 1958 či pozdější *Na kometě*. Specifická vizuální podoba v kombinaci se Zemanovým režiséřským uměním a Vernovým příběhem byly potřebné ingredience pro zrod filmů, které do dnešních dob udivují své diváky.

V naší malé zemi hrála však výraznou roli i animovaná tvorba. Tento fakt se odráží i v již zmíněných dílech Karla Zemana na trikových záběrech inspirujících se ilustracemi. Roku 1973 v Česko-Francouzské koprodukcí vznikl zajímavý, plně animovaný snímek *Divoká planeta*. Práce na tomto filmu započaly již roku 1969 v pražských ateliérech, avšak díky politické situaci v tehdejší Československu byl dotočen v Paříži.

Dříve než byly započaty práce na *Divoké planetě*, natočil Jan Schmidt post-apokalyptickou science fiction *Konec srpna v hotelu Ozon*. Dnes již polozapomenutý snímek byl však ve své době oceněn na festivalu vědecko-fantastických filmů v Terstu.

Konec srpna v hotelu Ozon je bezútešná podívaná stojící v opozici k velké části snímků žánru, co u nás byly natočeny. Valná většina je totiž komediálního založení. Mezi zástupce těchto komedií patří i *Zítřejší vstanu a opařím se čajem*

---

²⁰⁶ USA verze *Cesty do pravěku*. In: [online]. [cit. 2015-01-22]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=O8Flhq4VGi8>

z roku 1977. Dalším oblíbeným prvkem byly též snímky dle knih Julese Vernea. Kromě Zemanových snímků je třeba zmínit i *Tajemství ocelového města* od režiséra Ludvíka Ráži.

Dle tohoto stručného výpisu je jasné, že science fiction tvorba byla zde velmi specifická. Upřímně řečeno je specifická do dnešních dní. Například v postprodukci uvízlý snímek *Poslední z Aporveru* je svou vizuální stránkou velmi zajímavý. V plánu je též zfilmování Čapkova díla *Válka s mloky*. O budoucnosti těchto filmů však rozhodnou finance.

2.5 Věda versus Science Fiction

„Nejúžasnější zvolání v oblasti vědy, takové, které ohlašuje nové objevy, nezní "Heuréka!", ale "To je zvláštní..."

Isaac Asimov

Je možné, že fantazie se stane tahounem vědy? Rozhodně ano. Možná představa něčeho, co v danou chvíli neexistuje spojená s pilnou prací, může vést k přelomovému objevu. Toto platí i pro žánr science fiction. Mnozí ze spisovatelů žánru jsou vysoce vzdělaní lidé, kteří jsou nadáni bujnou představivostí. Díky této kombinaci se mnohokrát stalo, že předpověděli vývoj vědy. Nebo se věda inspirovala jejich vizemi?

Kombinace bujné představivosti a inteligence však i neméně často vedla cestou omylů. Těmto omylům a vizím se budou věnovat následující kapitoly.

2.5.1 Omyly v Science Fiction

Jak již bylo řečeno v jedné z předešlých kapitol, Space opera nejvíce podléhá zubu času. Mnoho lidí to ví a tudíž se jí i často odpustí. Zajímavé a často i zábavné omyly, co se týče lidského pokroku, nacházíme i v jiných subžánrech.

V jakém světě bychom žili, kdyby se splnily sny autorů science fiction zlaté éry? Dle Clarka bychom už dokázali letět k Jupiteru. Lodě by obsahovaly počítač s rozvinutou umělou inteligencí. Na orbitě by kroužily vesmírné stanice, které by byly mnohem pokročilejší než ISS. Podle Clarkovy starší vize by byly přesto družice poháněny parní turbínou.

Podle mnoha autorů jsme již měli mít základnu na Měsíci, či rovnou na něm bydleli a zároveň by pilotované kosmické lodě měly dosáhnout až k okrajům sluneční soustavy. Nikdo z nás nemá v garáži zaparkovaný vznášející se automobil, taktéž v domácnosti nemáme roboty. Pokud nepočítáme robotické hračky nebo automatické vysavače.

Přes tyto všechny vymoženosti, které bychom v dnešní době měli mít, jsou některé výdobytky civilizace dále, než si dokázal představit jakýkoliv autor science fiction. Například naše domácí počítače.

Vratme se ale ke světu, jaký by dnes byl, kdyby se splnily některé předpovědi. Isaac Asimov předpovídal rok 2014 takto: „*V roce 2014 budou na budovách běžné elektroluminescentní panely vydávající slabou zář, zatímco okna budou spíše přežitky. Většina lidí měla bydlet v podzemí, v domech schovaných před změnami počasí, s teplotou ovládanou klimatizací.*“²⁰⁷ Je rok 2016, a když se rozhlédnu kolem sebe, tak musím říci, že v podzemí nebydlím a okna jsou stále v architektuře významným prvkem. Ač byl Asimov velmi inteligentní a předpověděl například hojné používání mražených potravin, v tomto se velmi spletl.

Asimovův přítel Clarke, jak již bylo zmíněno na počátku kapitoly, se též čas od času spletl. Nejčastěji to bylo v datech. Například předpověděl, že roku 1997 budeme nosit telefony v náramkových hodinkách. Což se realitou stává až dnes. Také předpověděl, že do konce 20. století vyvineme umělou inteligenci. Bohužel do tohoto průlomového objevu máme stále daleko²⁰⁸ stejně jako k faktu, že bychom již byli kontaktováni mimozemskou inteligencí.

Největší omyly v předpovědích můžeme odhalit ale jinde - v subžánru Space opera. Za všechny zde uvedu příklady z nejvýraznějšího zástupce žánru, a to ze *Star Treku*. V devadesátých letech 20. století by proběhla třetí světová válka, která by zničila civilizaci. Přesto všechno bychom měli podsvětelné vesmírné lodě a vědci by odhalili tajemství hibernace. Zajímavé je, že i ve 23. století by se naše počítače skládaly z elektronek. Ano, sice jsou elektronky odolnější proti vlivům panujícím v kosmu, ale je vážně zábavné si myslet, že za více než dvě stě let bude takovýto počítač ovládat velmi sofistikovanou kosmickou loď.

---

²⁰⁷ *Vize spisovatele sci-fi: Omyly a úspěchy padesátileté předpovědi* [online]. 2014 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z: <http://www.stoplusjednicka.cz/vize-spisovatele-sci-fi-omyly-uspechy-padesatileté-predpovedi>

²⁰⁸ MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995, 252. s.

Toto je jen malý výčet omylů v science fiction. Mnohé jsou dnes k pousmání a nad mnohými kroutíme nevěřičně hlavou. Bohužel tyto chyby čtenář či divák zaznamená spíše, než prorocké vize, kterým se bude věnovat kapitola následující.

2.5.2 Science Fiction jako prorocký žánr

„Jsem si jist, že člověk by nestanul na Měsíci, nebýt Wellse, Verna a všech těch, kdo o těchto věcech psali a přiměli čtenáře o nich přemýšlet“

Arthur Charles Clarke

Pro mnoho lidí se pojmy jako science fiction a prorocký žánr neslučují. Důvodem může být i fakt, že lidé pod tímto žánrem vidí pouze vesmírné bitvy a lidi v latexových maskách.

Jak již bylo řečeno v předešlých kapitolách, mnoho spisovatelů žánru byli velmi inteligentní a vzdělaní lidé hýčící snad neomezenou představivostí. Díky této kombinaci dokázali někdy i neúmyslně předvídat vývoj vědy. Nabízí se ale i protichůdná myšlenka, jestli se vědci při svém bádání naopak neinspirovali těmito autory. Kde se tedy realita střetává se science fiction? Toto je kapitola, jež se pokusí najít odpověď na tuto otázku.

Asi nejvýznamnějším objevem jsou samozřejmě telekomunikační družice, které vymyslel sám Arthur Charles Clarke. Jeho sen a realita se rozchází však ve dvou bodech. Tím prvním je, že Clarke říkal, že tyto družice se objeví kolem přelomu tisíciletí. Jaký byl jeho úžas, že pouhých dvacet let po tom, co prvně vyslovil tuto myšlenku, se stala skutečností. Druhý bod, kdy se vize rozchází se skutečností, je ve velikosti družic. Arthur si je představoval jako stanice kroužící po orbitu. S rozvojem miniaturizace i tato představa vzala za své. Důležité však zůstalo, a to myšlenka družic na geostacionárním orbitu a jejich rozložení tak, aby signálem pokryly celý povrch planety. Geostacionárnímu orbitu se na počest Clarka říká Clarkova oběžná dráha. Na tento vynález úzce navazuje ještě jedna Clarkova myšlenka, jež se prvně objevila v románu *Rajské fontány*.

Co je tedy přesně vesmírný výtah? V podstatě jde o superpevné lano natažené ze stanice na Clarkově orbitu až k povrchu země. Po tomto laně by se daly do vesmíru vozit náklady za mnohem menšího úsilí než dnes. Dalším důležitým faktorem mluvícím ve prospěch vesmírného výtahu je i výrazné

zlevnění vesmírné dopravy.²⁰⁹ Clarke předpověděl mnoho výtěžků techniky, že by si zasloužily vlastní kapitolu

Jak se již dá tušit, nejvíce vynálezů, jež pronikaly do reality, se objevuje v seriálu *Star Trek*. Jako důvody se nabízí například fakt, že na něm spolupracovali významní autoři science fiction. Taktéž příčina může být ve faktu, že jde o druhý nejdelší sci-fi seriál. První má *Doctor Who*. Ten je starší přibližně o tři roky.

Ve snímku *Star Trek: Návrat domů* nejednomu divákovi vykouzila úsměv na rtech scéna, kdy hlavní inženýr Scotty dává vědci z 20. století vzorec průhledného hliníku ignorujíc primární časovou direktivu. Tento fiktivní materiál se však na počátku 21. století stává skutečností. Pod vzorcem $Al_{23-1/3x} O_{27+x} N_{5-x}$ se ukrývá oxynitrid hliníku²¹⁰, který má mnoho z vlastností fiktivního průhledného hliníku.

Už od roku 1966 můžeme ve *Star Treku* vidět takzvaný hyposprej. V podstatě jde o zařízení suplující injekční stříkačky, ovšem nemá hrot a látka je do těla vstříkována pomocí tlaku. Není to povědomé? Ano, již dnes se používá trysková očkovací pistole. Tyto vynálezy však nejsou jedinými, které tento sci-fi seriál předpověděl. Například univerzální překladač, který tvůrci *Star Treku* téměř určitě vymysleli, aby se vyhnuli problémům s komunikací mezi různými druhy, se také stává skutečností. Tento nelehký úkol paralelně zpracovávají Microsoft²¹¹ a Google. Poslední jmenovaný se tuto funkci snaží začlenit do systému, který vyvíjí. Ano do systému Android, který obsahuje drtivá většina smartfonů dneška.

Systém Android by však nebyl, kdyby nějaká osvětlená duše nepředpověděla a jiná nevynalezla mobilní telefony.

Není tajemstvím, že Motorola, která vyrobila první mobilní telefon, se později při navrhování takzvaných věček inspirovala již zmíněnými komunikátory.²¹²

---

²⁰⁹ Vesmírný výtah. In: [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné

z: <http://forum.kosmonautix.cz/viewtopic.php?f=41&t=355>

²¹⁰ ALON: oxynitrid hliníku. In: [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné

z: <http://www.surmet.com/pdfs/ALON%20Data%20Sheet.pdf>

²¹¹ [Srov.] Univerzální překladač. In: [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné

z: <http://www.trekkies.cz/view.php?cislocianku=2012030024>, „Univerzální překladač. In: [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: <http://www.trekkies.cz/view.php?cislocianku=2014060003>

²¹² *1000 vynálezů a objevů*. Praha: Svojtka&Co, 2009, 300. s.

S ponorkou v dnešním slova smyslu se setkáváme již v dílech Julese Verna. Ano jejím kapitánem nebyl nikdo jiný než legendární kapitán Nemo a nesla jméno Nautilus. Nejde však o první ponorku. Úplně prvotní ponorku vynalez muž jménem Cornelius Jacobszoon Drebbel, který v podstatě vytvořil na člunu dřevěnou kostru, kterou pak potáhl několika vrstvami kůží. Poháněla se vesly a mohla se potopit do hloubky 360 cm.²¹³ Je ale nasnadě otázka, zda ji lze považovat za první ponorku, či ne. Dle určitých zdrojů Verne předpověděl i elektromotor. Jestli je toto pravdou, tak musel tuto myšlenku zveřejnit, nežli dovršil osmý rok života.²¹⁴ Dá se mu však přičíst fakt, že předpověděl využití elektromotoru. Ač to vypadá, že se v této kapitole Verna kritizují, není tomu tak. Ano, možná první nevymyslel ponorku, ale když to vezmeme z trochu jiného úhlu, tak jeho vize Nautilu byla velmi pokroková. Přeci jen Nautilus využíval již zmíněný elektromotor, ale postavy zde mohly vést i videohovory dávno předtím, než se v 90. letech videofony začaly vyrábět.²¹⁵

Isaac Asimov, jako jedna z největších osobností žánru by se dal též označit za vizionáře. Krom faktu, že kybernetici dnešní doby uvažují o použití Asimovových zákonů robotiky, jistě se jeho knihy staly nemalou inspirací v tomto odvětví vědy.

Je otázkou, zda i přes překotný vývoj techniky, bude možné tyto zákony v dohledné době použít. To však neplatí o další Asimovově vizi, kterou je používání mražených polotovarů. Nebo o předpovědi týkající se 3D filmů.

Asimov není jediný autor science fiction, který se ve své tvorbě častokrát věnoval kybernetice. Dalším autorem byl Stanislav Lem. Ve svém scénáři *A existujete vlastně vůbec, pane Johnsi?* se zabývá myšlenkou robotických protetik. Jde o humoristické dílo, které odlehčenou formou donutí čtenáře přemýšlet nad podstatou lidskosti. Na podobné téma, ale tentokrát týkající se transplantací, je také scénář s názvem *Propletenec*. Obě díla se zabírají myšlenkou, kolik je toho možno v lidském těle nahradit, aby se dotyčný mohl stále považovat za tutéž osobu. V prvním příkladě jde o náhrady robotickými protetiky a v druhém jak již bylo zmíněno o transplantaci. Zajímavé je, že kniha vyšla roku 1968, kdy byla transplantační chirurgie ještě v počátcích a protetika na tom byla ještě hůře.

---

²¹³ Tamtéž, 114. s.

²¹⁴ Tamtéž, 21. s.

²¹⁵ SPILSBURY, Louise. *Encyklopedie vynálezů*. Bratislava: Slovart, 2010, 182. s.

Dnes je stále robotická protetika ve svých počátcích. Avšak technologie dosud vyvinuté jsou nadějně, například technologie, kde se do mozku implantuje čip, který bezdrátově ovládá protézu. Tato technologie však doposud plně nenahradí ruku, protože v končetině chybí například cit i jemná motorika.²¹⁶

Na poli protetik se objevuje další technologie, kterou si vysnili autoři science fiction. Jde o protetiku oka. Tento vynález se prvně objevil v seriálu *Star Trek: Nová generace*, kde postava Geordiho La Forge používá zařízení s názvem VISOR, které mu zprostředkovává zrakové vjemy, poněvadž se narodil s atrofovanými zrakovými nervy. Reálná alternativa je stále ve fázi klinických testů, avšak již díky ní dokázali někteří slepí lidé vidět. Zrakový vjem však není podobný realitě, jak ji vnímáme. Důvod je prostý. Na sítnici je implantován na světlo citlivý čip o hustotě 1500 pixelů a tento čip pak vysílá elektrické signály, jež si mozek přeloží jako zrakový vjem. Jak ale napovídá hustota pixelů, pacient není schopen rozpoznat detaily. Přesto však jde o průlomovou technologii.²¹⁷

Může se nám zdát zvláštní, že se dnes vyvíjejí robotické náhrady a s trochou nadsázky se z lidí mohou stát kyborgové. Vzpomeňme si ale, že podobné náhrady nefunkčních orgánů jsou již dlouhou dobu používány, například umělá srdce, umělé srdeční chlopně, kardiostimulátory či kochleární implantáty a podobně.

Kromě těchto objevů jsou i vynálezy ze science fiction, které sice stále nevznikly, avšak jsou teoreticky možné. Snad nejkontroverznějším takovýmto vynálezem je cestování nesvětelnou rychlostí. Ano, dle poznatků vědy je nesvětelný pohon nemožný. Dle světoznámého fyzika Stephena Hawkinga existuje v sci-fi jeden druh nesvětelného pohonu, jež je dle fyzikálních zákonů možný. Jde o takzvaný warp pohon ze série *Star Trek*.²¹⁸ V podstatě loď vybavené tímto pohonem nepřekonávají rychlost světla, ale za pomoci reakce hmoty a antihmoty generují vysoké množství energie, kterou používají k zakřivení prostoru kolem sebe. U přídě je prostor smrštěn a u zádi naopak

---

²¹⁶ Mozkový bezdrátový implantát pro robotické protézy. In: *Armádní noviny* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.armadinoviny.cz/mozkovy-bezdratovy-implantat-pro-roboticke-protezy.html>

²¹⁷ Dva slepí muži vidí díky očnímu implantátu. In: *VTM* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://vtm.e15.cz/dva-slepi-muzi-opet-vidi-diky-ocnimu-implantatu>

²¹⁸ Warp pohon. In: *Zahranicní eurozprávy* [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://zahranicni.eurozpravy.cz/amerika/95529-nasa-pracuje-na-warp-pohonu-lidstvo-vstupuje-do-ery-star-treku/>

roztažen. Tím vzniká efekt, kdy se ona loď pohybuje zdánlivě rychleji než světlo a přesto neporušuje Einsteinovu teorii relativity.²¹⁹

Dalším fantastickým vynálezem, který se přeci jen ukazuje jako možný, pochází také ze série *Star Trek*. Jde o takzvané transportéry mající za úkol přemístit osobu či objekt rozložený na elementární částice z místa na místo. Vědci již dnes umí transportovat atomy na podobném principu, ale do transportéru jak jej známe z televize, je tato technologie stále ještě daleko světelné roky. Tyto vědecké experimenty však můžeme považovat za první krůčky.²²⁰

Tyto vynálezy, ač jsou teoreticky možné nebo probíhají počáteční experimenty, jsou stále velmi vzdáleny praktickému využití. Jinak tomu ovšem je u využití odstředivé síly jako suplace gravitace. Tento princip využil ve svých dílech Arthur C. Clarke. Ten však nebyl jediný, objevuje se například i v románu *Prstenec* Larryho Nivena a dalších. Zajímavé je, že s dnešní technologií jsme schopni postavit vesmírnou stanici, jejíž prstenec rotuje a vytváří zdání gravitace, a přesto tuto technologii nevyužíváme. Kdybychom však měli rotující stanice, nebyl by například takový problém se ztrátou svalové hmoty kosmonautů. Taktéž běžné denní činnosti by jim byly výrazně ulehčeny.

Díky bezbřehé lidské fantazii a díky překotnému vývoji vědy je vynálezů, které science fiction předpovědělo, stále více a více. On i tento výčet samozřejmě nemohl obsáhnout všechny, ale pouze ty nejznámější.

3 Autorské kniha

3.1 Typografie

Typografie je umělecká disciplína věnující se písmu jako výtvarnému prvku. Tento prvek se již objevuje v historických knihách, kde je písmo často zdobné. Postupem času se může zdát, že písmo díky svému zjednodušení ztrácí estetickou funkci. Opak je však pravdou. Díky onomu zjednodušení se nám v oblasti typografie otevírají mnohé možnosti.

---

²¹⁹ Warp pohon. In: *Memory Alpha* [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: http://cs.memory-alpha.org/wiki/Warp_pohon

²²⁰ Vědci úspěšně teleportovali hmotný objekt. In: *Trekkies* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.trekkies.cz/view.php?cislocianku=2006100011>

Vraťme se ovšem na počátek. Již v patnáctém století se objevují významné osobnosti této umělecko-technické disciplíny. Konkrétně se jedná o Nicolase Jensonu, který ač byl francouzské národnosti, působil v Benátkách.²²¹ Ve Francii se na sklonku téhož století narodil další významný typograf nesoucí jméno Claude Garamond, jehož font je rozšířen do dnešních dob. Stačí v jakémkoliv textovém editoru otevřít nabídku písem a můžeme jen tiše žasnout nad nadčasovostí staletí starého fontu, který vytvořil a nese jeho jméno. Při pátrání v nabídce fontů můžeme narazit i na písmo nesoucí název Baskerville. To bylo vytvořeno již v 18. století Johnem Baskerville.

Baskerville byl průkopníkem nejen anglické typografie. Dnes jsou jeho písma ceněna, avšak ve své době byl kritizován.²²² Baskervillovým téměř současníkem byl další průkopník typografie - Pierre Didot, který pocházel z rodiny uznávaných typografů.

Další významný muž v oboru přišel na svět v Itálii a byl pojmenován Giambattista Bodoni. Zprvu pouze zdokonaloval již vzniklá písma. Brzy však získal potřebné zkušenosti k tvorbě vlastní.²²³ Bodonimu můžeme poděkovat za písma nesoucí jeho jméno. Taktéž tyto písma i přes své stáří obsahují kromě jiného i moderní textové editory.

Frederic William Goudy je typograf, jenž ovlivnil americkou typografii. Vytvořil více než sto písem. Za všechny jmenujme *Goudy Old Style*, *Sans Serif Light* nebo také *Bertham*.²²⁴

Grafický designer. Tento pojem propagoval typograf amerického původu William Addison Dwiggins.²²⁵ Jeho dílo podnítilo opětovný zájem o knižní design ve 20. a 30. letech minulého století. Mimo jiné vytvořil i vlastní písma – *Electra*, *Geometric 415*, *Metro Office* a jiné.²²⁶

---

²²¹ Nicolas Jenson. [online]. [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: <https://www.tdc.org/articles/nicolas-jensons-typographic-contributions/>

²²² John Baskerville. [online]. [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/55215/John-Baskerville>

²²³ Giambattista Bodoni. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2015 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Giambattista_Bodoni

²²⁴ Frederic Goudy. In: *Goudy fonts* [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.goudyfonts.com>

²²⁵ William A. Dwiggins. In: *Design history* [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.designhistory.com/1850/wa-dwiggins/>

²²⁶ William A. Dwiggins fonts. In: *My fonts* [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: https://www.myfonts.com/person/William_Addison_Dwiggins/

Přesuňme se za Atlantický oceán do Velké Británie. Zde se narodil roku 1889 Stanley Morison. Živil se jako typograf pro londýnské *The Times*. Vytvořil taktéž asi nejúspěšnější písmo minulého století. Ano, jedná se o proslulé písmo *Times New Roman*.²²⁷ Toto písmo vzniklo pro londýnské noviny, proto vyniká faktem, že je užší než většina známých fontů. Toto přineslo *The Times* nespornou výhodu – na řádek se vešlo více slov.²²⁸

Dodnes žijící tvůrce písem Matthew Carter pochází též z britských ostrovů. Konkrétně se jeho rodištěm stal Londýn roku 1937. S jeho nejznámějšími písmy se každý den setkávají uživatelé operačního systému Windows. Proč? Odpověď je jednoduchá. Carter vytvořil fonty nesoucí název *Verdana* a *Georgia*, která jsou systémovými pro již zmíněný systém. Pro něj i byla tvořena, takže od počátku šlo o bitmapové fonty tvořené pro digitální použití.²²⁹ Faktory, které ovlivňují například dobrou čitelnost písma *Verdana* na obrazovce jsou velkorysá šířka a rozteč písma. Díky těmto parametrům je písmo čitelné v různých velikostech.²³⁰

Písmům jako je *Verdana* a *Georgia* je příbuzný i font *Trebuchet*. Taktéž jde o písmo stvořené pro elektronická média, proto jsou i jeho vlastnosti obdobné. Písmo vyvinul Vincent Connare pro Microsoft.²³¹ Díky svým bohatým zkušenostem s neoficiálními verzemi systému android mohou říci, že *Trebuchet* si získal oblibu v těchto neoficiálních distribucích systému. Ta touto oblibou jistě stojí vlastnosti písma týkající se skvělé čitelnosti na různě velikých obrazovkách.

Vincent Connare však vytvořil i jiná známá písma, například oblíbený font *Comic Sans* nebo také *Wildstyle*.²³²

Softwarový gigant Microsoft podpořil vývoj dalšího známého písma. Šlo o font nesoucí název *Calibri*. Ten vytvořil Luc de Groot. Tento grafik má na svém

---

²²⁷ Stanley Morison. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2015 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Stanley_Morison

²²⁸ Times New Roman. In: *Literární svět* [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://literarnisvet.cz/napadlo-vas-nekdy-jaka-vlastne-je-historie-pisma-times-new-roman-a-dalsich/>

²²⁹ Matthew Carter. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2015 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Matthew_Carter

²³⁰ Microsoft typography. In: *Microsoft* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.microsoft.com/typography/fonts/family.aspx?FID=1>

²³¹ Trebuchet MS. In: *Microsoft typography* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.microsoft.com/typography/fonts/family.aspx?FID=2>

²³² Vincet Connare. In: *My Fonts* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: https://www.myfonts.com/person/Vincent_Connare/

kontě i další významná písma. Například *The Sans*, *The Mix*, *Sun* a stále rozpracovaný projekt *Floris*.²³³

Z našich luhů a hájů stojí za zmínku typografové jako jsou například O.Menhart, J. Týfa, F. Štorm a Tomáš Brousil.

První v pořadí je Oldřich Menhart, typograf a umělecký kaligraf. Některá jeho písma se prosadila i v zahraničí. Mezi ně patří například *Triga*, *Česká uncíala*, *Menhartova antikva* či *Menhartova romana* a další. Tato písma nejsou jako předešlá tvořena pro obrazovky počítačů. Důvod je prostý. Menhart žil mezi lety 1897 až 1962.²³⁴ Napsal též knihy zabývající se tématem, konkrétně jde o titul *Nauka o písmu*, která byla původně tvořena jako učebnice pro umělecké školy²³⁵ a taktéž učebnice, ale tentokrát nesoucí jméno *Tvorba typografického písma*.²³⁶

Muž, který spolupracoval na českém pavilonu na EXPU v Bruselu, byl také jedním z nejvýznamnějších českých grafiků a typografů. Věnoval se i reklamní grafice a nosil jméno Josef Týfa.²³⁷ Jako typograf se zasloužil o vytvoření fontů, jako jsou *Juvenis*, *Academica* a *ITC Tyfa*.²³⁸

V osobě Františka Štorma se skloubila umění jako je typografie, grafika a hudba. Kromě tohoto v letech 2003 až 2008 pedagogicky působil na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze.²³⁹ Vytvořil mnoho fontů, některé jako *Excelsor Script* nebo *Splendid* svým tvaroslovím připomínají písmo ručně psané. Jiné fonty od Štorma jsou již klasická písma, mezi něž patří bezpatková *Etelka*, a také patkové písmo *Quercus 10*.²⁴⁰

---

²³³ Luc de Groot. In: *Lucas fonts* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.lucasfonts.com/fonts/>

²³⁴ Oldřich Menhart. In: *Databáze knih* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.databazeknih.cz/zivotopis/oldrich-menhart-22233>

²³⁵ Nauka o písmu. In: *Databáze knih* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.databazeknih.cz/knihy/nauka-o-pismu-68583>

²³⁶ Tvorba typografického písma. In: [online]. Databáze knih [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.databazeknih.cz/knihy/tvorba-typografickeho-pisma-68584>

²³⁷ Josef Týfa se zapsal do pověstné knihovny Adobe. In: [online]. Strategie [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://strategie.e15.cz/prilohy/s-print/josef-tyfa-se-zapsal-i-do-povestne-knihovny-adobe>

²³⁸ Josef Týfa. In: [online]. My Fonts [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: https://www.myfonts.com/person/Josef_Tyfa/

²³⁹ František Štorm. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2015 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/František_Štorm

²⁴⁰ František Štorm. In: *My Fonts* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: https://www.myfonts.com/person/Frantisek_Storm/

Tomáš Brousil je tvůrcem fontů, jako jsou *Tabac Sans*, *Purista*, *Nudista* či *Fishmonger*²⁴¹. Od roku 2008 je asistentem ateliéru písma a typografie na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze.²⁴²

Tito a mnoho dalších umělců vytvářeli písma, jež používáme do dnešní doby bez myšlenky na jejich původ. Typografie však není pouze o tvorbě nových fontů. Typografie se zabývá i uměleckým využitím písma. Za jedny z průkopníků můžeme považovat například členy Bauhausu či skupinu de Stijl.²⁴³

3.2 Design – počátky

Ještě za svého studia na Střední uměleckoprůmyslové škole v Bechyni, kde jsem studovala obor Design, mě překvapilo, kolik aspektů musí brát designer v potaz. Člověk musel přemýšlet o vlastnostech materiálů, ergonomii, estetické funkci a v neposlední řadě i o replikovatelnosti výrobku. Někdy mi tvorba výrobku připomínala téměř alchymii, kdy se snažíme přidávat jednotlivé složky ve správném poměru. Pokud se to však nepovede, hrozí katastrofa.

Na počátku bychom si ale měli přesně definovat, co je vlastně design. Design je umělecko-technický směr spojující v sobě jak funkční tak estetickou stránku věci. Design jako takový můžeme dále rozdělit na další podskupiny, jako je design průmyslový, produktový, grafický či webdesign.

Kdy vlastně design jako takový vznikl? Počátky tohoto oboru je možné najít u počátků průmyslové revoluce do okamžiku, kdy řemeslnou výrobu začala nahrazovat výroba sériová. Tento trend se ovšem setkal s protireakcí. Mezi prvními, kdo se snažili najít rovnováhu mezi uměním a sériovou výrobou byl John Ruskin a jeho nástupce William Morris. Tímto hledáním rovnováhy se již blížíme k dnešnímu pojetí průmyslového designu, oboru balancujícího na tenké hranici estetické kvality a snadné aplikovatelnosti. Přesto v té době by se daly průmyslové výrobky často nazvat jako kopie pochybné kvality, i sami lidé je hodnotili negativně. V letech 1907 až 1914 však nastává zlom. Der deutsche Werkbund bylo sdružením uměleckých řemeslníků a průmyslových výrobců,

---

²⁴¹ Tomáš Brousil. In: *My Fonts* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: https://www.myfonts.com/person/Tomas_Brousil/

²⁴² Tomáš Brousil. In: *UMPRUM* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <https://www.umprum.cz/web/cs/grafika/tvorba-pisma-a-typografie/tomas-brousil-108>

²⁴³ *1000 způsobů zpracování písma*. Praha: Slovart, 2006.

kteří vedli dlouhé diskuze, jejichž závěry nás ovlivňují dodnes – důsledná typizace a standardizace výrobků.

3.3 Kniha jako výtvarný objekt

„Umělec odedávna přemýšlí a mění osud věcí. Z hmotné „knihy-předmětu“, kterou má rád proto, že od svého vzniku, ať si toho běžný čtenář byl či nebyl vědom, byla kniha nositelem velkých výtvarných děl, si tedy umělec vytvořil volné pole pro přemýšlení a princip tvořivého činu. Tak se zrodila vůle vrátit knize místo, které jí patří mezi věcmi a především mezi uměleckými díly, a to v nejrůznějších formách a podobách.“²⁴⁴

Mnozí z nás považují knihu za prostředek k získávání informací nebo také za jistou formu zábavy a je pro ně téměř nepředstavitelné, že kniha jako taková může být i výtvarným objektem.

Toto nové pojetí knihy sází primárně na estetickou funkci, informativní funkce bývá až podružná. Nejprve se však vraťme ke klasické knize, která se dnes může zdát oproti moderním technologiím na ústupu. Mnozí z nás již čtou texty primárně na počítači, na tabletech či čtečkách, nic z toho však nedokáže nahradit zážitek ze čtení z knihy. Už jen ta vůně nové knihy, nebo když vnímáme konečky prstů strukturu papíru. To je jen malá část prožitků, které nám moderní technologie neposkytnou.

Počátky knihy, jak ji známe dnes, můžeme dohledat již v prvním století našeho letopočtu ve starověkém Řecku a Římě. Zde prvně spojovali větší množství pergamenů, které pak přehnuli a svázali.²⁴⁵ Předchůdce knihy však lze najít i dříve.

Již s počátky písma se začaly objevovat prvopočátky tohoto média. Samozřejmě nešlo o knihy, jak je chápeme dnes. Prvotními předchůdci byly různé dřevěné či hliněné destičky. Ty nesly názvy jako tabelce a pugillaria. Na tyto desky se nepsalo, ale písmo do nich bylo ryto.²⁴⁶

Blíže k našemu chápání knihy jsou takzvané svitky. Od moderní knihy je však stále lišil vzhled a použitý materiál. Prvně se kolem roku 3000 před naším

---

²⁴⁴ *Grapheion* [online]. [cit. 2016-02-24]. Dostupné z: <http://www.grapheion.cz/15-16-00.htm>

²⁴⁵ *1000 vynálezů a objevů*. Praha: Svojtka&Co, 2009, 289. s.

²⁴⁶ Kniha, jej vznik a vývoj. [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.polygrafia-fotografia.sk/8041>

letopočtem na scéně objevil papyrus.²⁴⁷ Jde o materiál vyrobený z rostliny rostoucí v deltě Nilu s názvem šáchor papírodárný, nebo též latinsky *Cyperus papyrus*. Dalším materiálem, na který bylo možné zaznamenávat text, byl pergamen. Již nešlo o materiál rostlinného původu, ale živočišného. Pergamen již nebyl tak křehký jako papyrus a šlo jej jednoduše skládat i vázat.²⁴⁸ Díky těmto vlastnostem mohla vzniknout kniha.

Ač byl pergamen složitý na úpravu (nevydělané zvířecí kůže se máčely ve vápenném roztoku, a až poté se z nich sundávalo maso a srst, také se musely kůže napnout, sušit a následně vyhladit pemzou), používal se pergamen až do dvanáctého století, kdy jej vystřídal papír.²⁴⁹

Tyto a mnohé další materiály se používaly na zaznamenání psaného slova v minulosti. Dnes jsou knihy v drtivé většině z papíru. Toto však neplatí pro knihu, kterou můžeme považovat za výtvarný artefakt. I zde je papír důležitým materiálem, nejsme však odkázáni pouze na něj. Ano, kniha jako objekt může být z papíru, stejně tak materiál, z něhož je vytvořena, může být například i sklo, plast, kov či různé kombinace materiálů.

Jak již bylo řečeno v předešlých odstavcích, u tohoto typu knihy nehraje písmo primární roli. Bývá však často využíváno.

Při slovech kniha a písmo si vybavíme klasické tištěné písmo pokrývající stránky. U předchůdců knih a knih do vynálezu knihtisku se však psalo/rylo ručně. Písmo se stávalo i ozdobným prvkem. Vzpomeňme například na takzvané iniciály, což byla složitě zdobená písmena na počátcích textu, nebo ještě z hlubší minulosti na hieroglyfy, které kromě sdělovací funkce měly i funkci zdobnou.

Tato kapitola nese název *Knih jako výtvarný objekt*. Proč se tedy zde zmiňuji o historii knihy jako takové? Důvody jsou dva. První je, že k pochopení určité věci je nutné znát její původ. Tím druhým důvodem je fakt, že mnoho prvků jako tyto historické knihy mají i knihy, které nesou funkci výtvarného objektu. Pod tímto pojmem lze najít několik odvětví knižní tvorby, jako je takzvaná autorská kniha, malířská kniha či instalace vycházející z knižní tvorby.

Ač se kniha může zdát jako konzervativní médium, má, jak již bylo řečeno, své odvětví, jež je vyhrazeno experimentům. Jak říká Guy Schraenen, autorská

---

²⁴⁷ *1000 vynálezů a objevů*. Praha: Svojtka&Co, 2009, 283. s.

²⁴⁸ Jak pergamen zvítězil nad papyrem. [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.scienceworld.cz/clovek/jak-pergamen-zvitezil-nad-papyrem-410/>

²⁴⁹ *1000 vynálezů a objevů*. Praha: Svojtka&Co, 2009, 283. s.

kniha není o umění, ona sama je uměleckým artefaktem.²⁵⁰ O pravdivosti těchto slov se můžeme přesvědčit, kdykoliv vidíme jakoukoliv autorskou knihu. Jak ale toto odvětví knižní tvorby vzniklo? Co je přesně autorská kniha?

Livre d'artiste, nebo též autorská kniha je umělecké odvětví mající své počátky v 60. letech 20. století. Vychází jak z očekávaného zdroje, jako je kniha klasická, tak ze zdrojů nezaújatému pozorovateli skrytých - konceptuální umění, minimalismus, pop-art či hnutí Luxus.

Jak již rozmanitost zdrojů napovídá, autorská kniha je velmi rozmanité médium. Avšak když vezmeme autorskou knihu jako celek, tak myšlenka, obsah i vizuální stránky mají být jednotné. Autorská kniha by měla být chápána jako celistvé umělecké dílo. Tato slova Anne Moeglin-Delcroixové poukazují na aspekt, který by neměl být přehlížen u žádného uměleckého díla.

Jeden ze zakladatelů tohoto odvětví je německý umělec Dieter Roth. Tento umělec je kromě svých autorských knih znám pro obrazy tvořené za pomoci potravin podléhajících rozkladu.²⁵¹ Dá se i očekávat, že další umělec, který část své tvorby zasvětil autorské knize, je i Andy Warhol se svým dílem *Andy Warhol Index Book* nebo také Daniel Buren či Sol Lewitt.

Dalším odvětvím uměleckého pojetí knihy je kniha jako objekt. Toto konceptuální pojetí vychází ze surrealismu, dadaismu i konceptuálních děl Marcela Duchanpa. U tohoto umělce se objevuje jeden z prvních počátků knihy jako objektu. Tehdy šlo o svatební dar jeho sestře.

V polovině 20. století dochází k obratu. Již knihu neovlivňuje modernismus a abstrakce. Na jejich místo přichází pop-art. V návaznosti na tuto změnu orientace se i umělecké ztvárnění knihy posouvá do pozice předmětu každodenní potřeby, který je uměním ovlivněn. V tomto období se při tvorbě knihy začínají využívat neobvyklé materiály jako je sklo, kov keramika a mnohé další. Kniha je též modifikována. Již existující výtisk je různě poškozován či dotvářen jinými způsoby.

V 60. letech můžeme vyzorovat rozkvět instalací. Ten jde ruku v ruce taktéž s rozvojem technologie. Průkopníkem se stává Anselm Kiefer. Tento dodnes žijící kontroverzní umělec je v tomto odvětví znám například svou

---

²⁵⁰ https://www.vutbr.cz/www_base/zav_prace_soubor_verejne.php?file_id=49252

²⁵¹ Dieter Roth. [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.tate.org.uk/art/artists/dieter-roth-1870>

instalací *Zweistromland*. Šlo o dvě police obrovských olověných knih, které byly velké přibližně 100 x 80 centimetrů.²⁵²

---

²⁵² Anselm Kiefer. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2015 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Anselm_Kiefer

II. Praktická část

Celý předešlý text byl mou cestou, která se v tuto chvíli blíží ke svému zakončení. Tím zakončením je má vlastní autorská kniha na téma povídky *Stěna z temnoty* od Arthura C. Clarka.

Celý předchozí text mi pomohl utřídit si myšlenky, abych mohla celou cestu dokončit. Konec mé cesty vedoucí přes fantaskní světy, které se zrodily v myslích autorů science fiction, je sepsán v předešlých kapitolách. Cesta to byla dlouhá, přesto jsem jí absolvovala s nefalšovanou radostí a zaujetím tématem.

4 Výtvarný koncept - Autorská kniha

4.1 Život s hlavou v oblacích

Jistě se každý z nás setkal s lidmi, kteří jdou po městě se zasněným výrazem a nevnímají okolí. Přiznávám se, patřím mezi ně. Již od malička jsem byla snílkem, dávno předtím, než se mi v životě objevil fantastický žánr.

Mou vstupenkou byl roku 1996 *Star Trek: Vesmírná loď Voyager*. Dodnes si pamatuji, jak jsem hltala každou epizodu z tohoto fantaskního světa, kde spravedlivá a inteligentní posádka hledá cestu k domovu přes tajemný Delta kvadrant. Protože tehdy Česká televize dávala tento seriál pouze s několikaměsíčním zpožděním od premiéry, brzy jej přestali vysílat a já musela nějak vyplnit čas při čekání na novou sérii. Toto čekání mi vyplnily police se sci-fi literaturou v Sušické knihovně a antikvariáty. Tehdy jsem si neuvědomila, že jsem lapena a onen nově objevený koníček mě bude držet i o sedmnáct let později.

Dlouhé roky jsem svůj koníček snažila skrývat, ovšem neúspěšně. Přeci jen děti jsou kruté a mezi sebe nepřijímají někoho, kdo se názorově odlišuje.

Co se ale za ty roky změnilo, bylo to, že se již za tento koníček nestydím. Naopak, hrdě přiznávám, že mými dětskými vzory byly postavy jako kapitáni Janawayová, Jean-Luc Picard či android Data. Co mě na nich fascinovalo? Odpověď je jednoduchá. Inteligence těchto postav.

4.2 Povídka - Stěna z temnoty

Představte si svět, který nezná střídání dne a noci. Svět, kde se dá žít pouze v úzkém pruhu mezi takzvanou ohňovou zemí, kterou slunce spálilo na uhel a stínovou zemí, kde vládne chlad a tma. Tento podivný svět má ale ještě jednu zvláštnost. Tou je Stěna.

Šervan, hrdina příběhu, poprvé vidí Stěnu v dětském věku. Sice ji viděl v dáli na obzoru, ale v jeho mysli se nesmazatelně zapsala. Proto se po letech vydává ke Stěně do stínové země. Nevědělo se, kdo Stěnu postavil. Říkalo se, že na druhé straně je jen čiré šílenství. Jiní si zas mysleli, že tam odchází duše po smrti. Nikdo však neznal skutečnost. Vše byly pouze dohady a mýty.

Šervan tyto mýty znal, samotná stěna jej však překvapila. Jako by byla postavena z čiré tmy. Pokoušel se jí dotknout, Stěna však neznatelně uhýbala. Bohužel díky podmínkám stínové země zde nemohl setrvat dlouho.

Šervanovi však Stěna nešla z mysli, proto se rozhodl pro odvážný a možná i bláhový čin. Postavit obrovské schodiště dosahující k vrcholku stěny, aby zjistil co je na druhé straně tohoto zvláštního útvaru.

Od základního kamene po dokončení stavby uběhlo sedm let a on se konečně mohl vydat na cestu svého života. Vstoupil do tmy Stěny a šel. V dáli viděl světlo, tak se za ním vydal.

Co si myslíte, že na druhé straně našel? Nenašel nic. Stěna druhou stranu neměla a Šervan, ač šel rovně, přišel na stejné místo, odkud vyšel. Jak může mít stěna pouze jednu stranu? Odpověď je jednoduchá. Stěna měla jednu stranu, protože stěnou nebyla, byla hranicí malého vesmíru, který obsahoval pouze obrovské slunce a polovinu planety. Šervanův lid vždy snil o tom, co za Stěnou je, proto muselo být neuvěřitelně deprimující zjištění, že tam nic není.

„Život jsou otázky, ne odpovědi.“

Ray Bradbury

4.2.1 Rozbor díla

Na počátku této kapitoly si nemohu odpustit zmínit několik nesrovnalostí v této rané Clarkově povídce.

Představme si vznik Sluneční soustavy – obrovský akreční disk prachu, v jehož středu se rodí Slunce. V onom disku se začínají vytvářet shluky, ze kterých se postupem času vytvoří planetesimály.²⁵³ Planetesimály se za dlouhou dobu stanou protoplanetami a následně i planetami. Materiál pro tento disk vznikl v raných hvězdách našeho vesmíru. Musím tedy říci, že v takto omezeném prostoru není možný vznik sluneční soustavy.

Přistupme ale na Clarkovu hru. Takže kdyby čirou náhodou bylo možné, aby se v tak malém vesmíru, jako je nám v povídce představen, utvořila jednoduchá planetární soustava, jediný typ planety, který by byl možný, jsou takzvané Horké Jupitery, jako je exoplaneta 51 Pegasi b.²⁵⁴ A i u tohoto typu se spekuluje, zda nevznikl na okraji extrasolárního systému a postupem času se začal přibližovat hvězdě.

Ano jde v podstatě o nemožný vesmír. Opět si představme na chvíli, že je toto možné. Jelikož je Šervanova planeta ve vesmíru pouze z poloviny, není možné, aby se utvořila způsobem, jak nám jej představila věda. Zároveň by zde kromě jiného nebyl možný pohyb litosférických desek.²⁵⁵

Šervanova planeta je tak rozdílná oproti naší Zemi, ale přesto se tam vyvinuli humanoidé podobní nám samotným. Tento fakt je ale vyčítán mnoha dílům žánru. Poslední má výtku se týká Stěny samotné. Když byla hranicí vesmíru, jak mohla mít svůj vrchol, kam Šervan vystoupal?

U jiného autora bych se těmito body nezabývala, poněvadž science fiction nebývá vždy vědecky korektní. Jenže Clarke vždy svá díla stavěl na faktu, že odpovídají z velké části vědeckým poznatkům.

Díky Clarkově fantazii a literárnímu talentu však tato povídka rozhodně stojí za přečtení. S podobně vědecky nekorektní povídkou *Devět miliard božích jmen* nám ukazuje *Stěna z temnoty* zrcadlo. Uvědomme si, že povídka vznikla v době, kdy byl svět rozdělen a nastupovala Studená válka. Nikde není přímo

---

²⁵³ BROŽ, Miroslav a Martin ŠOLC. *Fyzika Sluneční soustavy*. Praha: Matematicko-fyzikální fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2013, 216- 220. s.

²⁵⁴ MAYOR, Michel. *Nové světy ve vesmíru: objevování exoplanet*. 1. Praha: Paseka, 2007., 43. s.

²⁵⁵ *Desková tektonika* [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://geologie.vsb.cz/jelinek/tc-lit-desky.htm>

napsáno, že Stěna, za kterou se Šervan za každou cenu chce podívat, není parafrází Železné opony.

Zajímavá je též podobnost Šervanova vesmíru s faktem, jak by vypadal konec našeho vesmíru dle teorie velkého rozervání. Zde se rozpínání vesmíru nezastaví, bude se dále zvětšovat, až se postupně díky neustávajícímu rozpínání rozervou vesmírná tělesa a nakonec i atomy a subatomární částice. Dle dokumentu *Zánik vesmíru* by tento jev vypadal jako obrovská černá stěna pohybující se vesmírem. Tato teorie je ovšem mnohem mladší než povídka sama, proto jistě zde nebude žádná spojitost.

4.2.2 Tematicky podobná díla

Tematicky podobných děl jako, je tato povídka *Stěna z temnoty*, lze nalézt poskromnu. Při svém pátrání jsem narazila pouze na dvě. Nevylučuji, že je jich více.

První podobné dílo vyšlo roku 1950, tedy rok po vydání Clarkovy povídky. *A Subway Named Moebius* se narodil od *Stěny z temnoty* neodehrává v mikrovesmíru. Jako společný prvek slouží möbiova páska. Ta dala autorům neobyčejnou příležitost s hrátkami s prostorem. V díle *A Subway Named Moebius*, jak již název napovídá, podobu möbiovy pásky přebírá metro.

Příběh nám líčí pátrání po ztracené soupravě metra. Pátrání stále nenese výsledky, dokud se k týmu pátrajícím po vlaku nepřidá matematik. K jeho hypotéze, že se na trati vytvořily singularity, jsou jeho spolupracovníci velmi skeptičtí. Přeci jen je pro nás nepředstavitelné, že může podzemní dráha mít vlastnosti möbiovy pásky.

Druhé dílo mající podobné téma jako Clarkova povídka tentokrát nacházíme na televizních obrazovkách. Jde o pátou epizodu čtvrté série seriálu *Star Trek: Nová generace* nesoucí jméno *Vzpomeň si na mě*.

Zde se ocitáme na palubě Enterprise-D, kde se po nepovedeném experimentu začnou ztrácet lidi, aniž by si je někdo krom doktorky Cruscherové pamatoval. Proč tomu tak je? Onen nepovedený experiment vytvořil nestabilní mikrovesmír, který uzavřel doktorku a zároveň odrážel její strach z odchodu

blízké osoby. Díky nestabilitě mikrovesmíru se jeho rozměry začaly zmenšovat a zmenšovat.²⁵⁶

Témata jako paralelní vesmíry či hrátky s prostorem jsou velmi obvyklá. Clarke dokazuje, že i tato témata jdou použít originálním způsobem. První podobné dílo se jistě Clarkem neinspirovalo, protože jejich využití möbiovy pásky je diametrálně odlišné. U oné seriálové epizody je inspirace pravděpodobnější. Za prvé vznikala v době, kdy Gene Roddenberry, tvůrce Star Treku, ještě žil a jak již bylo řečeno v předešlých kapitolách, Roddenberry se s Clarkem znal. Clark jej i podporoval v pokračování Star Treku. Zadržím všechny seriály i filmy odehrávající se v Roddenberryho světě jsou proluty odkazy na velikány žánru, jako byl Clarke, Asimov i Bradbury. Stačí se jen pozorněji dívat.

Existují i díla, kde sice není plnohodnotný mikrovesmír, ale jakési vychlípeniny našeho vesmíru nesoucí různé názvy dle fantazie autora. Jako příklad uvedu subprostorové vakuoly z nejvíce komplexního fiktivního světa, jde opět o *Star Trek*. Tentokrát ovšem o sérii vyprávějící o putování vesmírné loďi Voyager.

Ač *Stěna z temnoty* nepatří mezi Clarkova známá díla, dala by se nazvat ovšem díky jedinečnosti svého tématu unikátem na poli science fiction.

4.3 Möbiova páska a Kleinova láhev

Möbiova páska spadá do takzvaných neorientovaných ploch a byla objevena roku 1858 nezávisle na sobě dvěma matematiky. Jednalo se o Johanna Benedikta Listinga a Augusta Ferdinanda Möbia.²⁵⁷

Co je na möbiově pásce tak fascinujícího? Odpověď je jednoduchá, má pouze jednu stranu. Uznávám, je to zvláštní představa.

Pro lepší představu je možné si pásku vyrobit. I přes její zvláštnosti není výroba nikterak složitá. Stačí si pouze ustříhnout proužek papíru, jeho jeden konec otočit o 180° a slepit. Stále to nenapomáhá k představě objektu, který má pouze jednu stranu? Není nic jednoduššího než začít na jakémkoliv místě pásky

---

²⁵⁶ Star Trek The Next Generation - Remember me. In: [online]. [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=mrFmk1rz-oQ>

²⁵⁷ Möbiova páska [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://fyzmatik.pise.cz/579-experimenty-s-mbiiovym-prouzkem.html>

začít kreslit čáru. Nepokreslí se jen jedna strana papíru. Svou čáru skončíme přesně na místě, kde jsme začali kreslit. Přesně tentýž prvek se objevuje na konci povídky *Stěna z temnoty*.

Jak je to možné? Na to odpoví pouze matematika. Möbiovu pásku lze popsat parametrickými rovnicemi.

$$x = \cos \alpha + p \cos \frac{\alpha}{2} \cos \alpha$$

$$y = \sin \alpha + p \cos \frac{\alpha}{2} \sin \alpha$$

$$z = p \sin \frac{\alpha}{2}$$

Kde α a P jsou parametry, pro které platí:

$$0 \leq \alpha \leq 2\pi$$

$$P_{min} \leq p \leq P_{max}$$

P_{max} a P_{min} nám ukazují šířku pásky a jsou stanoveny z otevřeného intervalu $(-1,1)$.²⁵⁸

Möbiova páska však není jediná s podobnými vlastnostmi. Vzpomeňme na Kleinovu láhev. Klainova láhev se sice může tvářit jako trojrozměrný objekt, ale není tomu tak. Jde o zakřivenou plochu, která se nám díky svým vlastnostem může zdát jako objekt. U Kleinovy lahve, či chcete-li plochy, nemůžeme rozeznat, který bod je uvnitř a který venku. Tedy shodně jako möbiova páska má pouze jednu stranu.²⁵⁹ Zajímavé je, že pokud ji chceme zobrazit, aby se neprotínala, není to v našem trojrozměrném prostoru možné. Dle matematických modelů to jde pouze ve čtyřech rozměrech. Podobné vlastnosti má i möbiova páska, tu si však pro vyzkoušení jejich vlastností můžeme snadno vyrobit sami. Kleinova láhev, aby měla všechny své vlastnosti, existuje pouze jako počítačový model.

Ano Kleinova láhev je složitějším útvarem než Möbiova páska. Jako důkaz mohou posloužit i parametrické rovnice definující její povrch:

$$x = \cos(u) * (\cos(u/2) * (\sqrt{2} + \cos(v)) + (\sin(u/2) * \sin(v) * \cos(v)))$$

²⁵⁸ Möbiova páska. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2016 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Möbiova_páska

²⁵⁹ Kleinova láhev [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://vtm.e15.cz/clanek/co-je-to-kleinova-lahev>

$$y = \sin(u) \cdot (\cos(u/2) \cdot (\sqrt{2} + \cos(v)) + (\sin(u/2) \cdot \sin(v) \cdot \cos(v)))$$

$$z = -1 \cdot \sin(u/2) \cdot (\sqrt{2} + \cos(v)) + \cos(u/2) \cdot \sin(v) \cdot \cos(v) \quad ^{260}$$

Co se stane, když rozříznete Kleinovu láhev? Pokud je rozříznuta na správném místě, tak dostaneme Möbiovu pásku.²⁶¹

4.4 Výtvarný koncept – Autorská kniha

V předešlé kapitole se věnuji zajímavému objektu – Möbiově pásce. Vlastní kapitolu si zasloužila z důvodu, že povídka *Stěna z temnoty* si hraje s principem takzvaných nevyhraněných ploch. Z tohoto faktu vychází i první návrhy pro vznik autorské knihy. Jelikož je svět, kde se děj odehrává zajímavý, byla by škoda vycházet pouze z jednoho aspektu povídky.

Proto jsem se rozhodla pro opětovné přečtení. Ač využití Möbiovy pásky bylo pro mě stále zajímavé, objevil se další faktor, jímž se má mysl zabývala i několik dní. Na mysl mám neobvyklou strukturu Šervanova mikrovesmíru, který je v podstatě nemožný, ale fascinující. Představme si velikou sféru, v jejímž středu je hvězda. Sféru, jejíž hranici protíná malá planetka osídlená humanoidy. Schéma tohoto prostoru se stalo stěžejním pro druhou a třetí fázi návrhů. Prvotně šlo o grafické znázornění, které se postupem času přerodilo v návrhy objektů respektujících tvarosloví Šervanova vesmíru.

Tyto koncepty stále odrážely jen jeden aspekt povídky, tudíž nebylo hledání u konce. Musím říci, že tato varianta se mi opouštěla těžce. Ač jak bylo řečeno, vycházela pouze z jednoho aspektu povídky, byla svým tvaroslovím příliš komplikovaná. Proto jsem se rozhodla začít od začátku, jen se tentokrát vydat jiným směrem. Snažila jsem se vyvarovat veškeré popisnosti.

Musím říci, že jsem tápala. Mé myšlenky se stále vracely k původním návrhům. Ovšem jen do doby, než mi byla zapůjčena malá akrylová kulička. Díky jejímu narušenému povrchu a lomu světla, začaly vznikat zajímavé zkruslené fotografie textu povídky. Zajímavým faktem je, že fotografie, jež byly nakonec využity, vznikly pouze za přispění této kuličky, knížky a fotoaparátu v mobilním telefonu. Jistě na mysl se vkrádá myšlenka, proč nebyl použit kvalitní

---

²⁶⁰ Kleinova láhev. [online]. [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: https://www.kleinbottle.com/whats_a_klein_bottle.htm

²⁶¹ Matematická láhev. In: [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://fyzmatik.pise.cz/580-matematicka-lahev.html>

fotoaparát. Důvod je jasný, díky primitivnější optice vznikaly zajímavější fotografie. Software v telefonu nedokázal některé části realisticky vykreslit a extrapoloval. Důvod druhý pro využití mobilního telefonu byl i ten, že jeho optika i dioda generující blesk jsou téměř vedle sebe, tudíž se mnohem snadněji fotila ona kulička mající přibližně čtyři centimetry v průměru.

Po drobných úpravách jsem výsledné fotky vytištěné na průhlednou folii vkládala mezi skla. Výsledek odrážel mé vidění objektu inspirovaného povídkou. Ovšem po čase, kdy byla již vizuální stránka knihy považována za finální, jsem si povídku přečetla znovu. Zároveň jsem našla starý čtenářský deník ze základní školy. Bylo zajímavé pozorovat, jak jsem *Stěnu z temnoty* vnímala tehdy a jak dnes. Hlavním rozdílem bylo, že dnes ji vnímám jako cestu za poznáním, která nikam nevede. Tehdy pro mě byl Šervanův svět mnohem pestřejší. Zároveň jsem v povídce neviděla onu beznaděj, již vidím dnes.

Tento rozpor v pohledu na shodnou věc způsobil opětovné přepracování vizuální stránky mé autorské knihy. V posledním návrhu se střetávají dva světy – dětský pohled a pohled dospělého. Pohled vidící v povídce beznaděj a pohled, jež naopak vidí nadšení a touhu po objevování.

Dětským pohledem se ve vizuální formě stal žlutý půlkruh pronikající do podkladu vyvedeného ve valérech šedi. Na onom monochromatickém podkladu jsou zřetelně vidět různá poškození. Poškození znázorňující zkušenosti, díky nim již nenahlížím na svět s neutuchajícím optimismem jako tehdy.

Na počátku byly koncepty knihy vyjadřující konkrétní věc z povídky. Postupem času se ovšem vyvinuly v grafické znázornění mého dojmu ze čtení. Dojmu ze čtení tehdy a dojmu ze čtení nyní.

5 Postup práce

Než mohly započít práce na vlastní autorské knize vycházející z Clarkovy povídky *Stěna z temnoty*, bylo potřeba si ujasnit, co je pro mě na povídce stěžejní. Na počátku stála kniha. Kniha, kterou jsem před lety koupila v antikvariátu a nese jméno *Zpráva o třetí planetě* od spisovatele A. C. Clarka.

Je potřeba znovu říci, že v drtivé většině Clarkových děl jsou postavy upozaděny. Prim hrají fantaskní světy, kde se příběhy odehrávají. Nejinak je tomu i v povídce, ze které tato práce vychází. O hlavní postavě Šervanovi se příliš nedozvíme, zato je čtenář okouzlen zvláštností mikrovesmíru, v němž tato postava žije. Prvotní idea vycházela z takzvané Möbiovy pásky. Proč Möbiova páska? Důvod je prostý. Povídka si hraje podobným principem, jako nacházíme u ní. Můj druhý návrh taktéž vycházel ze struktury toho maličkého kosmu, kde je jen slunce a půl planety. Prakticky se jednalo o schéma vesmíru zhotovené ze skla. Tento návrh byl však také po čase opuštěn. Ne však úplně, jeho fragment přežil i ve finální verzi.

Proč byl opuštěn? Důvodem je fakt, že návrh sice výrazně vycházel z děje povídky, avšak postrádal jakoukoliv spojitost s knihou jako takovou.

Postupem času se návrh zjednodušil po vizuální stránce. Nakonec se dostal do fáze, kdy jako u klasické knihy hraje prim text.

Má autorská kniha se skládá z pěti skleněných tabulí formátu A4. Dle původní myšlenky měla být skla slepena lepidlem, jež se vytvrzuje pod UV světlem, ale jelikož mezi deskami skla by se nacházely potištěné folie, nebylo jasné, jakým způsobem na sebe materiály zareagují. Ač by výsledný objekt odpovídal mé představě, nebyla jsem ochotná riskovat tabule skla. Další možností bylo jejich provrtání. Tento způsob byl nakonec zvolen i z důvodu flexibility. Mohla jsem do objektu vkládat různé varianty tisků. Ke spojení oněch desek skla posloužily závitové tyče nařezané na potřebnou délku.

Materiály, jako je sklo různých barev a tisky na foliích, byly zvoleny díky myšlence, že science fiction je v podstatě pohledem do možné budoucnosti. Mnozí kvalitní autoři žánru byli vizionáři vidící za oponu přítomnosti.

Tato skleněná kniha však není jediným hmotným výstupem této práce. Jak již rozsah textu napovídá, při samotném psaní bylo nastřádáno mnoho materiálů. Z tohoto důvodu skleněné knize sekunduje kniha vytvořená

z kombinace průsvitného papíru a folií. Jsou zde využity podobné tisky i podobný princip průsvitnosti, přesto se však velmi liší od skleněné verze.

Závěr

„Ale žít jenom proto, aby člověk žil, to je dost málo. Život musí obsahovat hodnoty, pro které stojí za to žít.“

Arthur C. Clarke

Cesta dějinami žánru science fiction byla dlouhá, avšak ucelila můj názor na samotný žánr, jež mám ráda od dětství. Dříve mě fascinovala fantazie tvůrců, kteří psali příběhy o neskutečných světech, o budoucnosti či jiných realitách. Dnes mohu říci, že více obdivuji jinou stránku žánru. Tou stránkou jsou sami spisovatelé, kteří dávali do svých příběhů krom své fantazie i nejmodernější vědecké objevy a dle nich extrapolovali možný budoucí vývoj. Mnohdy se jim i tyto předpovědi vyplnily. Na druhou stranu je ovšem možné, že se vědci inspirovali u těchto autorů. Pokud je tomu tak, dalo by se prohlásit, že kvalitní sci-fi je tahounem vědeckého pokroku.

Vědecko-fantastický žánr však není jediný, na co jsem díky této diplomové práci začala pohlížet jinak. Změnil se i můj pohled na knihu jako takovou. Stále je pro mě kniha médium, sloužící ke sdělení určitého příběhu. Ten příběh však již nemusí být vyprávěn pouze slovy. Proto nakonec i má autorská kniha inspirovaná Clarkovou povídkou *Stěna z temnoty* nepracuje s textem. Její vizuální stránka je založena na tom, co ve mně čtení této povídky vyvolalo za pocity.

Někde jsem slyšela, že si jako téma diplomové práce máme zvolit druhé nejoblíbenější téma. Proč? Důvod je jednoduchý. Po čase, kdy se častokrát člověk musí nutit do psaní a hledání informací, se mu dané téma zoškliví. Když si vybere to druhé nejoblíbenější, tak stále nepřijde o to první.

Tato slova mě na chvíli vyděsila, přeci jen tato práce se zabývá mým nejoblíbenějším autorem. Dnes ale mohu směle říci, že zošklivení tématu se nekonalo. Od prvního do posledního slova byla pro mě tato práce zábavou a mé zaujetí tématem se prohloubilo. Až v průběhu této práce jsem své oblíbené autory začala brát jako lidské bytosti s jejich cnostmi i necnostmi. Dříve pro mě byly pouze jmény na přebalech knih.

Má slova se k Arthurovi C. Clarkovi již nedonesou, přesto musím tomuto spisovateli poděkovat za to, že díky jeho brilantním knihám mě naučil snít. Snít a zároveň přemýšlet o tom co se skrývá za poznatky vědy. Snít a zároveň nahlížet

na svět stále s téměř dětskou zvědavostí. Tak jako on prožil svůj život. Děkuji. Opravdu mnohokrát děkuji, sire Arthure Charlesi Clarku.

„Přes propast věků se k naší době upíná Homérův slepý úsměv. V koridorech času zvučících ozvěnou se dunění raket mísí se skřípěním lanoví zmítaného větrem. Protože kdesi v dnešním světě kráčí chlapec, jenž si ještě není vědom svého osudu, který se však stane prvním Odysseem kosmického věku...“

Arthur C. Clarke

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje:

- 1000 vynálezů a objevů*. 1. Praha: Svojtka & Co, 2009. ISBN 978-80-256-0214-0.
- ADAMS, Douglas. *Stopařův průvodce po galaxii*. 1. Praha: Hynek, 1998. ISBN 80-86202-14-3.
- AL-KHALILI, Jim. *Černé díry, červí díry a stroje času*. 1. Praha: Aurora, 2003. ISBN 80-7299-069-1.
- ASIMOV, Isaac. *A zrodí se Nadace*. 1. Praha: AND CLASSIC, 1995. ISBN 80-85782-40-5.
- ASIMOV, Isaac. *Druhá Nadace*. 2. Praha: Mladá fronta, 2005. ISBN 80-204-1328-6.
- ASIMOV, Isaac. *Já, Asimov*. 1. Praha: Arcadia, 1996. ISBN 80-202-0608-6.
- ASIMOV, Isaac. *Já, robot*. 2. Praha: Ivo Železný, 1993. ISBN 80-7116-237-X.
- ASIMOV, Isaac. *Fantastická cesta II*. 1. Slaný: SLAN, 1992. ISBN 80-901066-3-3.
- ASIMOV, Isaac. *Nadace*. 3. Praha: Argo, 2009. ISBN 978-80-257-0133-1.
- ASIMOV, Isaac. *Nadace a Říše*. 2. Praha: Mladá fronta, 2003. ISBN 80-204-1026-0.
- ASIMOV, Isaac. *Pozitronový muž*. 1. Praha: Baronet, 1998. ISBN 80-7214-123-6.
- BEAR, Greg. *Darwinovo rádio*. 1. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-342-3.
- BONANNO, Margaret W. *Star Trek: Sonda*. 1. Praha: Netopejř, 2001. ISBN 80-86096-51-3.
- BRADBURY, Ray. *451 stupňů Fahrenheita*. Praha: Plus, 2015. ISBN 978-80-259-0407-7.
- BRADBURY, Ray. *Martánská kronika*. 5. Praha: Baronet, 2010. ISBN 978-80-7384-366-3.

BURGESS, Anthony. *Mechanický pomeranč*. 5. Praha: Odeon, 2010. ISBN 978-80-207-1341-4. BUTTLAR, Johannes. *Rychlejší než světlo: bezmezná možnosti lid*. 1. Brno: Bonus, 1998. ISBN 80-85914-87-5.

CLARKE, Arthur C. *2001: vesmírná odysea*. 4. Praha: Baronet, 1997. ISBN 80-7214-029-9.

CLARKE, Arthur C. *2010: druhá vesmírná odysea*. 2. Praha: Baronet, 1997. ISBN 80-7214-030-2.

CLARKE, Arthur C. *2061: třetí vesmírná odysea*. 1. Praha: Práce, 1991. ISBN 80-208-0177-4.

CLARKE, Arthur C. *3001: Poslední vesmírná odysea*. 3. Plzeň: Laser books, 2012. ISBN 978-80-7193-376-2.

CLARKE, Arthur C. *Duch z Grand Banks*. 1. Frenštát: Polaris, 1996. ISBN 80-85911-22-1.

CLARKE, Arthur C. *Konec dětství*. 1. Plzeň: Laser, 1992. ISBN 80-85601-06-0.

CLARKE, Arthur C. *Město a hvězdy*. 3. Plzeň: Laser books, 2014. ISBN 978-80-7193-382-3.

CLARKE, Arthur C. *Odvrácená strana nebe*. 1. Praha: Baronet, 2008. ISBN 978-80-7384-084-6.

CLARKE, Arthur C. a Frederik POHL. *Poslední teorém*. 1. Praha: Baronet, 2009. ISBN 978-80-7384-197-3.

CLARKE, Arthur C. *Rajské fontány*. 3. Praha: Baronet, 2000. ISBN 80-7214-309-3.

CLARKE, Arthur C. *Setkání s Rámou*. 1. Praha: Baronet, 1993. ISBN 80-85621-31-2.

CLARKE, Arthur C. a Gentry LEE. *Návrat Rámy*. 1. Praha: Baronet, 1994. ISBN 80-85621-90-8.

CLARKE, Arthur C. a Gentry LEE. *Zahrada Rámová*. 1. Praha: Baronet, 1994. ISBN 80-85621-91-6.

CLARKE, Arthur C. a Gentry LEE. *Ráma tajemství zbavený*. 1. Praha: Baronet, 1995. ISBN 80-85621-21-5.

CLARKE, Arthur C. *The Nine Billion Names of God: The Nine Billion Names of God: The Best Short Stories*. Amereon Ltd, 1996. ISBN 0848821815.

- CLARKE, Arthur C. *Zpráva z třetí planety*. 1. Praha: Kamarád, 1982.
- DICK, Philip K. *Blade runner: sní androidi o elektrických ovečkách?*. 1. Praha: Argo, 2004. ISBN 80-7203-632-7.
- DICK, Philip K. *Minority report a jiné povídky*. 1. Praha: Mladá fronta, 2002. ISBN 80-204-0986-6.
- DICK, Philip K. *Planeta, která neexistovala: sbírka sedmadvaceti antiutopicky a hororově laděných sci-fi povídek, vydaných časopisecky v letech 1952-1955*. 1. Praha: Argo, 2006. ISBN 80-7203-811-7.
- FENCL, Ivo. *Ondřej Neff: Královská zábava*. 1. Praha: Akropolis, 2010. ISBN 978-80-87310-08-3.
- FAIRLEY, John a Simon WELFARE. *Další záhady Arthura C. Clarka*. 1. Praha: Columbus, 2000. ISBN 80-7249-037-0.
- GOTT III., Richard J. *Cestování časem v Einsteinově vesmíru: fyzikální možnosti cestování časem*. 1. Praha: Argo, 2002. ISBN 80-7203-407-3.
- GRANT DESIGN COLLABORATIVE. *1000 grafických prvků: pro zřetelnější a jasněji čitelný design*. Praha: Slovart, 2009. ISBN 978-80-7391-306-9.
- HARVEY/LOEWY, Wilson. *1000 způsobů zpracování písma: tvar písma dotažený k dokonalosti*. Praha: Slovart, 2006. ISBN 80-7209-882-9.
- HAWKING, Stephen W. *Budoucnost prostoročasu*. 1. Praha: Mladá fronta, 2009. ISBN 978-80-204-1433-5.
- HEINLEIN, Robert A. *Dveře do léta*. 1. Praha: Odeon, 1984.
- HEINLEIN, Robert A. *Hvězdná pěchota*. 1. Praha: Soukup Václav, 2002. ISBN 80-86390-59-4.
- HORKÝ, Petr. *Neznámá země*. Brno: Jota, 2005. ISBN 80-7217-378-2
- HORKÝ, Petr, ZIKMUND, Miroslav a Miroslav NÁPLAVA. *Sloni žijí do sta let*. Praha: Knižní klub, 2002. ISBN 80-242-0797-4
- KAKU, Michio. *Paralelní světy*. 1. Praha: Argo, 2009. ISBN 978-80-257-0013-6.
- KARKANOVÁ, Hana a Jiří ŠETLÍK. *Ilustrace, typografie a písmo v knihách, časopisech a novinách: 17. mezinárodní bienále grafického designu*. Brno: Moravská galerie, 1996. ISBN 80-7027-051-9.

- KEYES, Daniel. *Růže pro Algernon*. 2. Velké Přílepy: Lucka Bohemia, 2011. ISBN 978-80-904302-4-2.
- LEM, Stanislaw. *Pánův hlas*. 1. Praha: Svoboda, 1981.
- LEM, Stanislaw. *Solaris*. 2. Praha: Knižní klub, 1994. ISBN 80-85634-59-7.
- MAYOR, Michel. *Nové světy ve vesmíru: objevování exoplanet*. 1. Praha: Paseka, 2007. ISBN 978-80-7185-755-6.
- MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995. ISBN 80-7136-037-6
- MORAVSKÁ GALERIE. *19. mezinárodní bienále grafického designu: grafický design a písmo v knihách, časopisech, novinách a nových médiích*. Brno: Moravská galerie, 2000. ISBN 80-7027-076-4.
- NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF a H&H, 1995, ISBN 80-85390-33-7.
- NEFF, Ondřej. *Vejsce naruby: vědecko a nevědecko fantastické povídky*. 1. Praha: Mladá fronta, 1985.
- ORWELL, George. *1984*. Praha: Levné knihy, 2009. ISBN 978-80-7309-808-7.
- ORWELL, George. *Animal farm = Farma zvířat*. Praha: Argo, 2008. ISBN 978-80-7203-969-2.
- POKORNÝ, Zdeněk. *Exoplanety: najdeme ve vesmíru další Zemi?*. 1. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1510-5.
- RODDENBERRY, Gene. *Star Trek: Hrozba z vesmíru*. 1. Praha: Baronet, 1993. ISBN 80-901068-6-2.
- ROBERTS, Adam. *Science fiction*. London: Routledge, 2003, ISBN 0-415-19205-6.
- SAWYER, Robert J. *Hominidé*. 1. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-653-8.
- SAWYER, Robert J. *Lidé*. 1. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-519-3.
- SHELLEY, Mary W. *Frankenstein*. 3. Praha: Práce, 1991. ISBN 80-208-0229-0.
- SPILSBURYOVÁ, Louise. *Encyklopedie vynálezů: odpovědi na všechna jak, proč, kdy a kde, jež byste měli o vynálezech vědět*. 1. Praha: Slovart, 2010. ISBN 978-80-7391-211-6.

THORNE, Kip S. *Černé díry a zborcený čas: podivuhodné dědictví Einsteinova génia*. 1. Praha: Mladá fronta, 2004. ISBN 80-204-0917-3.

TSELENTIS, Jason. *Typografie: o funkci a užití písma*. Praha: Slovart, 2014. ISBN 978-80-7391-807-1.

WELFARE, Simon a John FAIRLEY. *Svět tajemných sil Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1992. ISBN 80-7136-028-7.

WYNDHAM, John. *Den trifidů*. 9. Praha: BB/ar, 2014. ISBN 978-80-7507-045-6.

Internetové zdroje:

100+1 [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.stoplusjednicka.cz>

Aktuálně [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://magazin.aktualne.cz>

Arthur C. Clarke [online]. [cit. 2015-06-10]. Dostupné z:
<http://www.arthurclarke.net>

Česká televize [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz>

Česko-Slovenská filmová databáze [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z:
www.csfd.cz

DatabazeKnih: váš knižní svět [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z:
www.databazeknih.cz

DESIGN IS HISTORY [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z:
<http://www.designishistory.com>

E15: VTM [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://vtm.e15.cz>

The European Graduate School [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z:
<http://www.egs.edu>

EuroZprávy [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://zahranicni.eurozpravy.cz>

Fantasya: nejen fantastické knihkupectví [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z:
www.fantasya.cz

FYTMATIK: píše [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://fyzmatik.pise.cz>

GoudyFonts [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.goudyfonts.com>

Grapheion [online]. [cit. 2016-02-24]. Dostupné z: <http://www.grapheion.cz>

IDNES [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://kultura.idnes.cz>

Institut geologického inženýrství [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://geologie.vsb.cz>

Klein Bottle [online]. [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <https://www.kleinbottle.com>

Kosmonautix [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://forum.kosmonautix.cz>

Living future [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.livingfuture.cz>

Literární svět [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://literarnisvet.cz>

LucasFonts [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.lucasfonts.com>

Memory alpha [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://cs.memory-alpha.org>

Microsoft [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.microsoft.com>

MyFonts [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: www.myfonts.com

Royal Academy of Arts [online]. [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <https://www.royalacademy.org.uk>

Science WORLD [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.scienceworld.cz>

Spisovatelé [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz>

Surmet [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.surmet.com>

TATE [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.tate.org.uk>

Technet [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://technet.idnes.cz>

Technický portál Grafen.cz: To jsou nejen nové technologie [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.grafen.cz>

The Type Directors Club [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.tdc.org>

Trekkies [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: www.trekkies.cz

Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <https://www.umprum.cz>

Vysoké učení technické v Brně [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z:
<https://www.vutbr.cz>

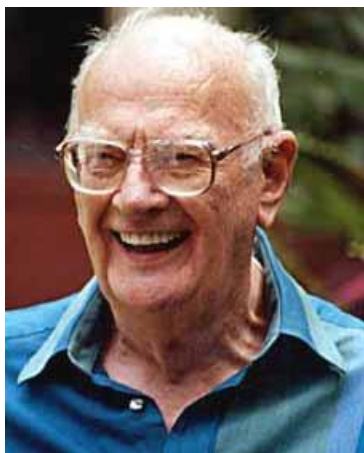
Youtube [online]. [cit. 2015-06-16]. Dostupné z: www.youtube.com

Seznam příloh

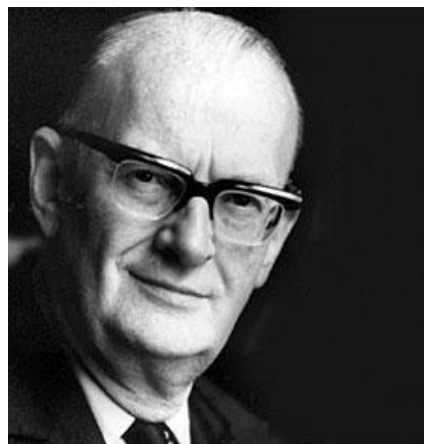
Přílohy I. Teoretická část.....	121
Přílohy II. Praktická část – návrhy autorské knihy.....	123
Přílohy III. Praktická část – 3D návrhy autorské knihy	126
Přílohy IV. Praktická část – fotodokumentace	128

Přílohy I. Teoretická část

Obrázek 1 - A. C. Clarke

Obrázek 2 - A. C. Clarke

Obrázek 3 - Premiéra snímku 2010: Druhá vesmírná odysea. Na fotografii se nachází vlevo Peter Hyams, A. C. Clarke, R. Bradbury a G. Roddenberry

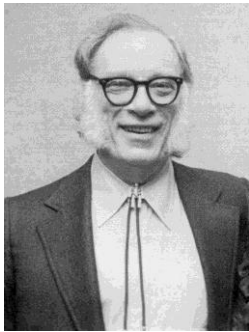
Obrázek 4 – Mary Shelley

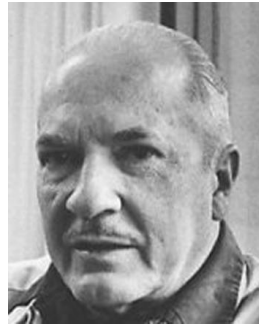
Obrázek 5 – Jules Verne

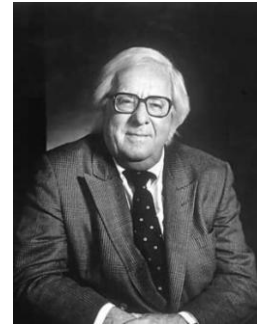
Obrázek 6 – H. G. Wells

Obrázek 7 – Isaac Asimov

Obrázek 8 – Robert A. Heinlein

Obrázek 9 – Ray Bradbury

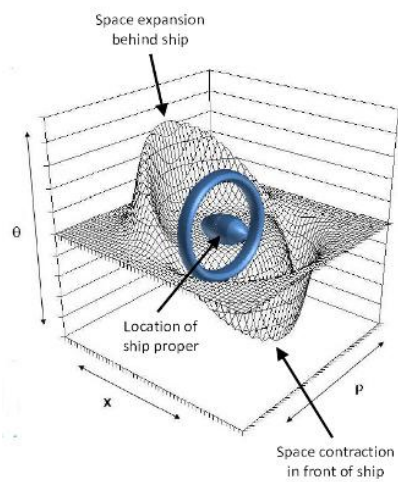
Obrázek 10 – Karel Čapek

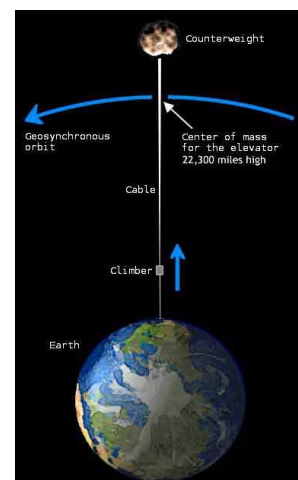
Obrázek 11 – Ondřej Neff

Obrázek 12 – Josef Nesvadba

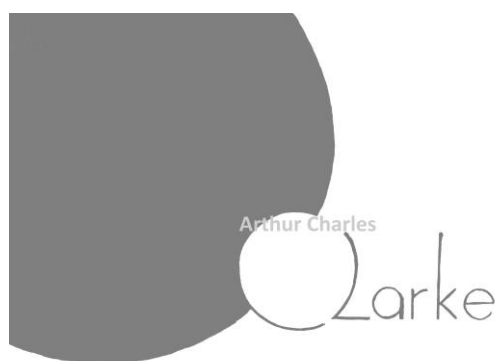

Obrázek 13 – Warp pohon

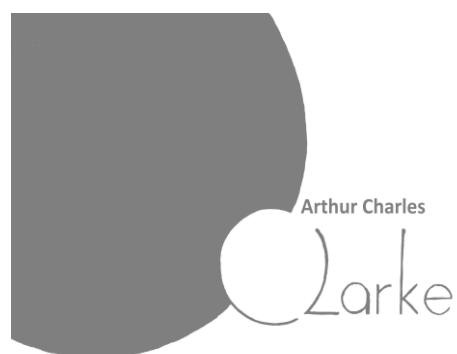

Obrázek 14 – Vesmírný výtah

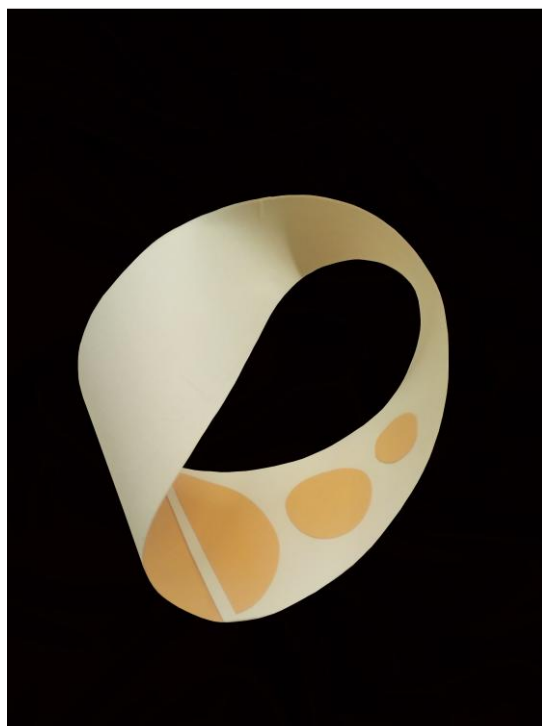
Přílohy II. Praktická část – návrhy autorské knihy

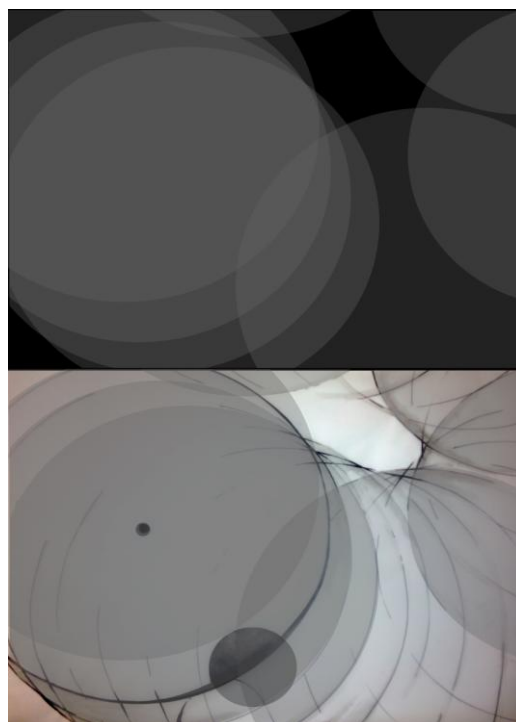
Obrázek 15 - Návrh

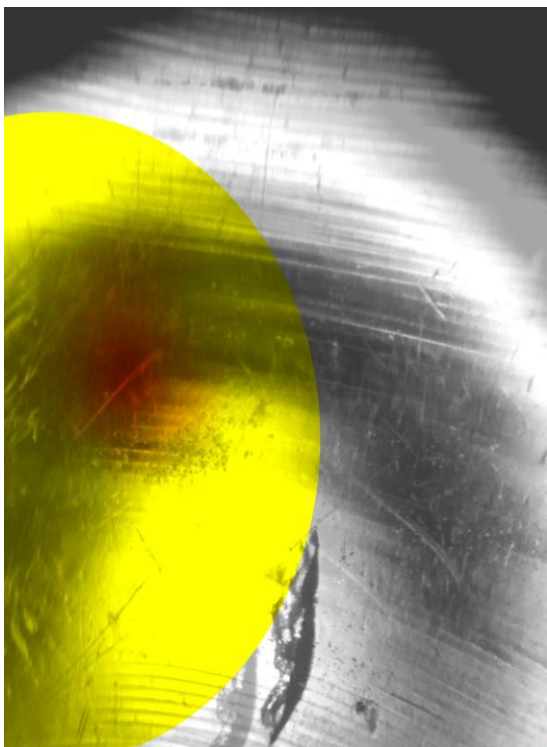
Obrázek 16 - Návrh

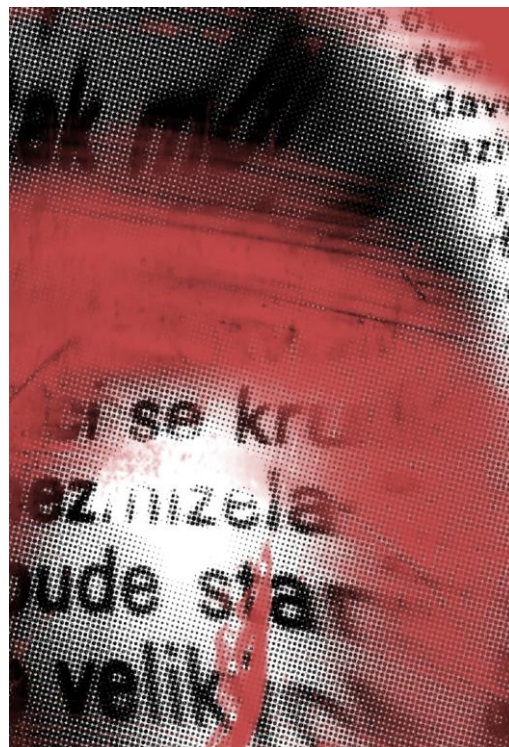
Obrázek 17 – Návrh

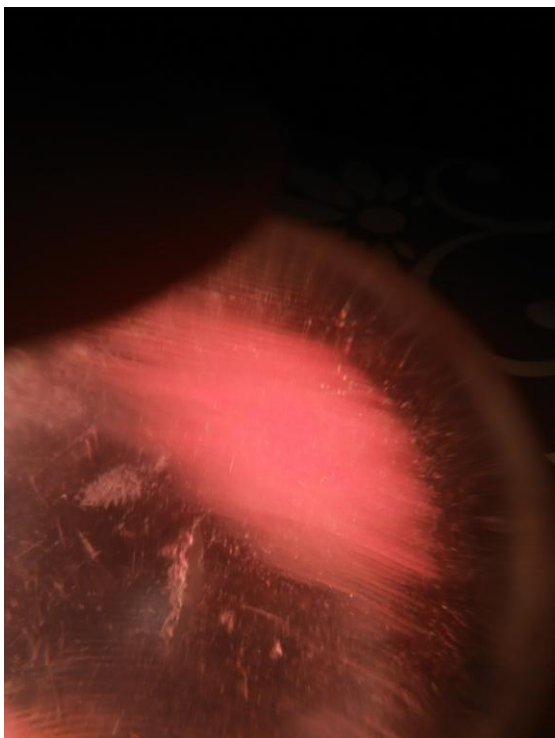
Obrázek 18 - Návrh

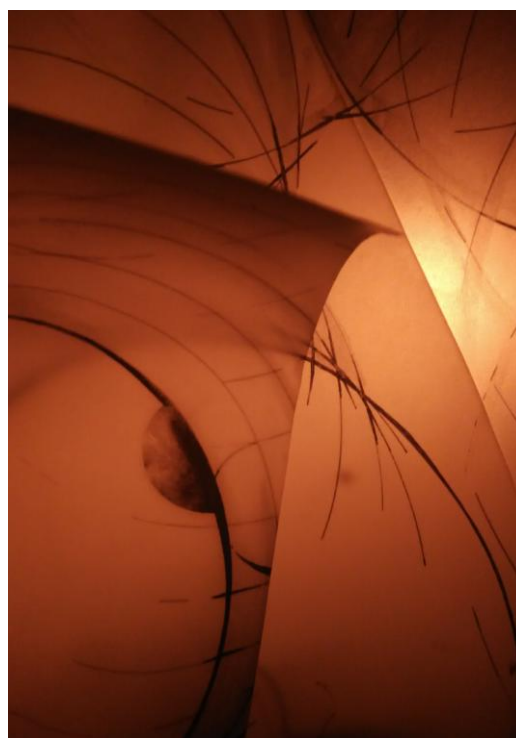
Obrázek 19 - Grafický návrh

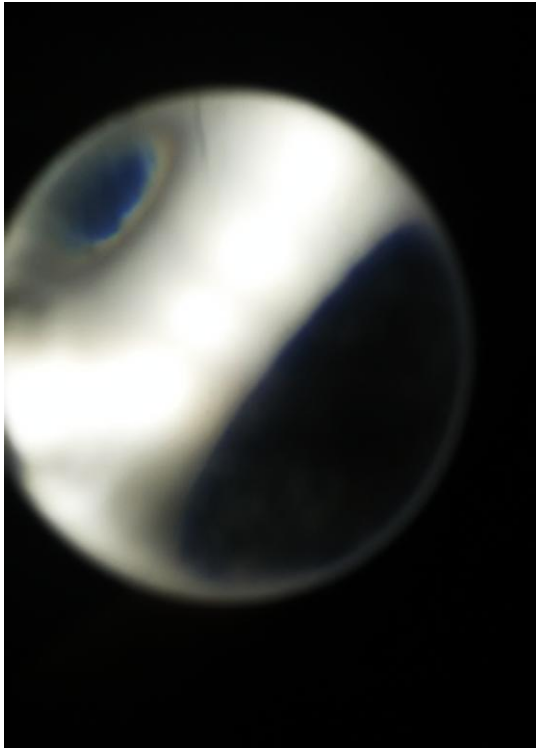
Obrázek 20 - Grafický návrh

Obrázek 21 - Grafický návrh

Obrázek 22 - Fotografický návrh

Obrázek 23 - Fotografický návrh

Obrázek 24 - Grafický návrh

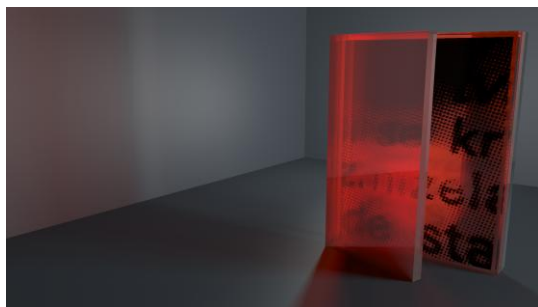

Obrázek 25 - Grafický návrh

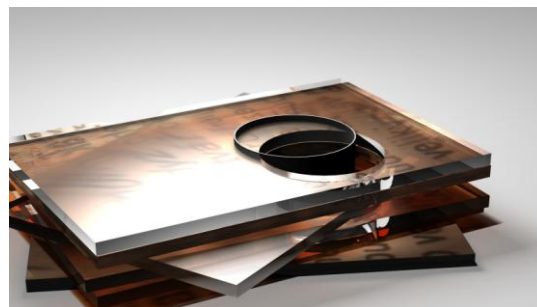

Obrázek 26 - Fotografický návrh

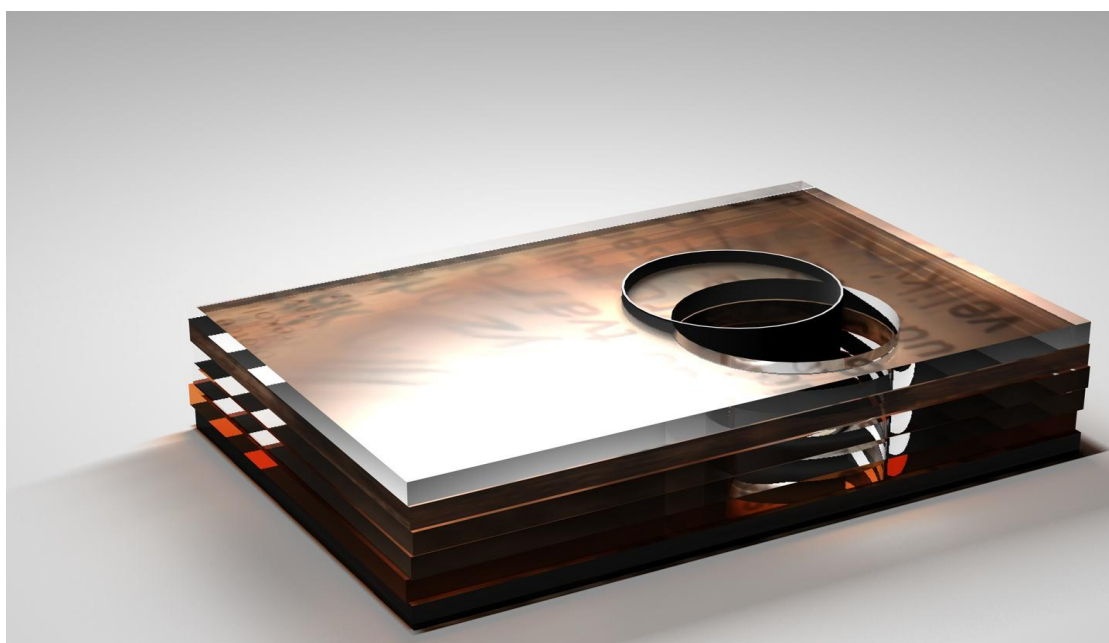
Přílohy III. Praktická část – 3D návrhy autorské knihy

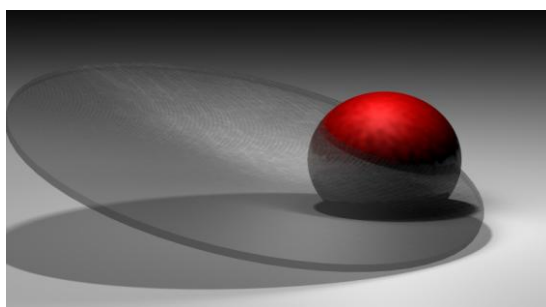
Obrázek 27 - 3D návrh knihy

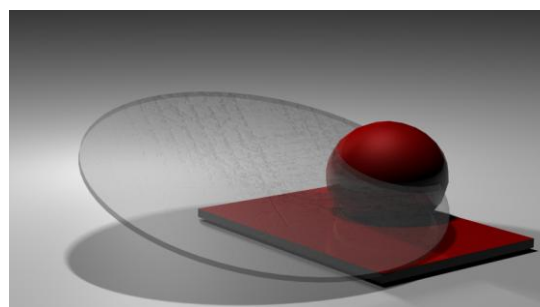
Obrázek 28 - 3D návrh knihy

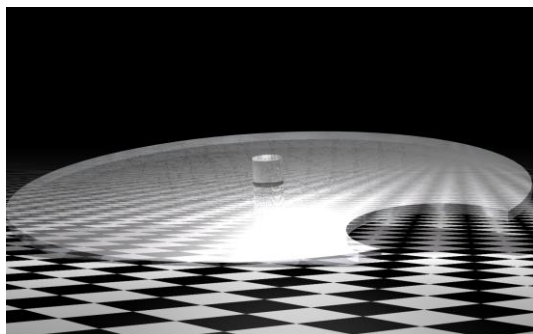
Obrázek 29 - 3D návrh knihy

Obrázek 30 - 3D návrh

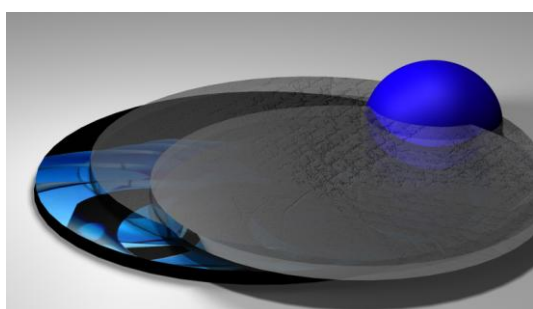
Obrázek 31 - 3D návrh

Obrázek 32 - 3D návrh knihy

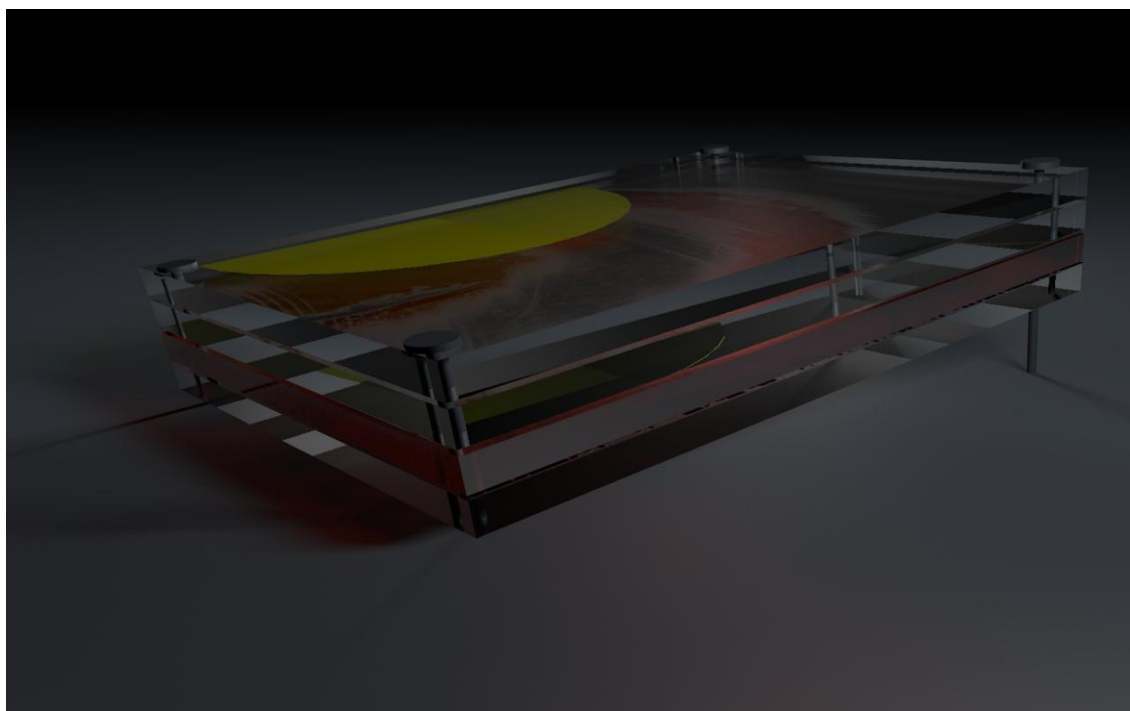
Obrázek 33 – 3D návrh knihy

Obrázek 34 - 3D návrh knihy

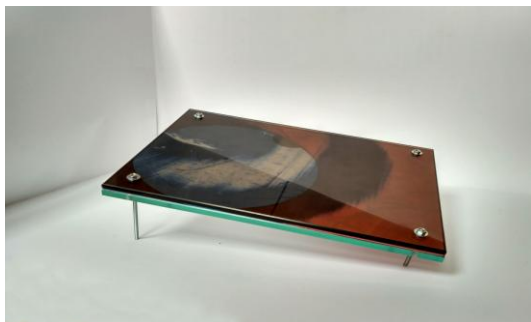

Obrázek 35 - 3D návrh knihy

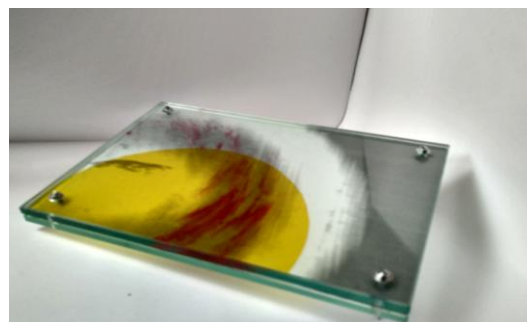

Obrázek 36 - 3D návrh knihy, finální řešení

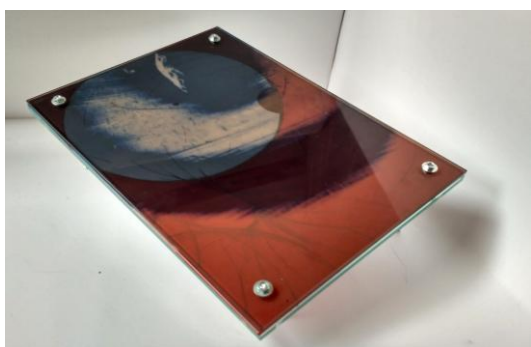
Přílohy IV. Praktická část – fotodokumentace

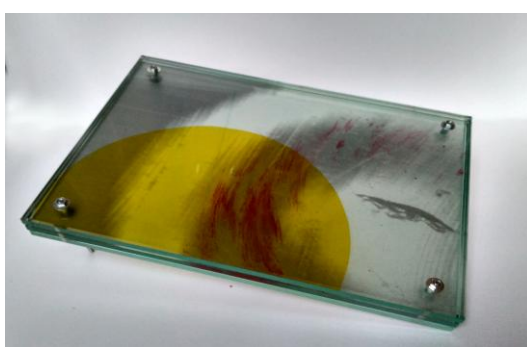
Obrázek 37 - Autorská kniha, typ 1

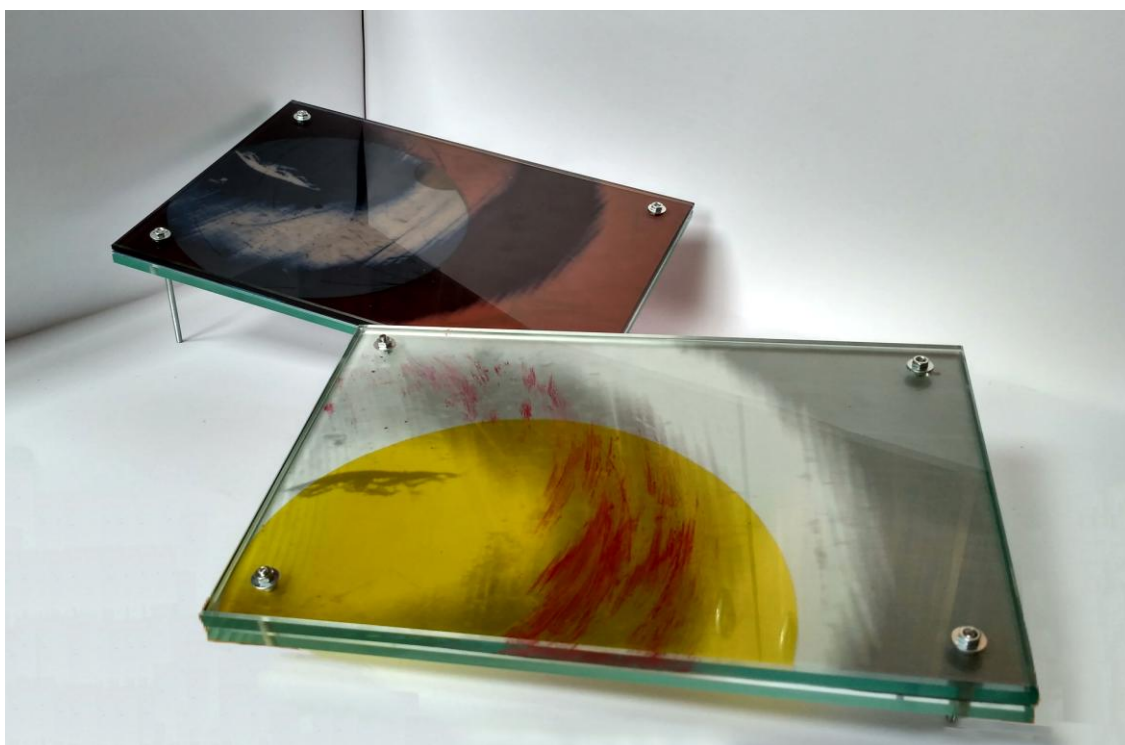
Obrázek 38 - Autorská kniha, typ 2

Obrázek 39 - Autorská kniha, typ 1

Obrázek 40 - Autorská kniha, typ 2

Obrázek 41 - Autorská kniha, typ 1 a 2

Zdroje příloh

Obrázek 1 *Arthur C. Clarke* [online]. In: . [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://foxtrotalpha.jalopnik.com/arthur-c-clarke-warned-us-about-the-f-35-and-its-damn-1585237830>

Obrázek 2 *Arthur C. Clarke* [online]. In: . [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: http://ethw.org/images/5/5e/Arthur_C._Clarke_1.jpg

Obrázek 3 MCALEER, Neil. *Životní odysea Arthura C. Clarka*. Praha: Columbus, 1995. ISBN 80-7136-037-6

Obrázek 4 *Mary Shelley* [online]. In: . [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Mary_Shelley

Obrázek 5 *Jules Verne* [online]. In: . [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://www.najvs.org/images/Nadar1.jpg>

Obrázek 6 *H. G. Wells* [online]. In: . [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4b/H.G._Wells_by_Beresford.jpg

Obrázek 7 *Isaac Asimov* [online]. In: . [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: https://learninginrussia.files.wordpress.com/2011/12/isaac_asimov.jpg

Obrázek 8 *Robert A. Heinlein* [online]. In: . [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <https://philebersole.files.wordpress.com/2011/11/350-robert-a-heinlein.jpg>

Obrázek 9 *Ray Bradbury* [online]. In: . [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://3.bp.blogspot.com/-NVmceT255pc/UaLlkmU8Rml/AAAAAAAAALk0/cFQXgi6uNEA/s1600/Ray+Bradbury.jpg>

Obrázek 10 *Karel Čapek* [online]. In: . [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://www.divadloviola.cz/pictures/capek.jpg>

Obrázek 11 *Ondřej Neff* [online]. In: . [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://www.dagon.cz/wp-content/uploads/2014/06/Ondrej-Neff.jpg>

Obrázek 12 *Josef Nesvadba* [online]. In: . [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://www.kinobox.cz/data/osobnosti/170x250x1/josef-nesvadba.jpg>

Obrázek 13 *Warp pohon* [online]. In: . [cit. 2016-04-23]. Dostupné z:

<http://techbox.dennikn.sk/files/2012/m-p/warp-drive-nasa.jpg>

Obrázek 14 *Vesmírný výtah* [online]. In: . [cit. 2016-04-23]. Dostupné z:

<http://i.kinja-img.com/gawker-media/image/upload/wfwvj7mw0odwbw84aym5.jpg>